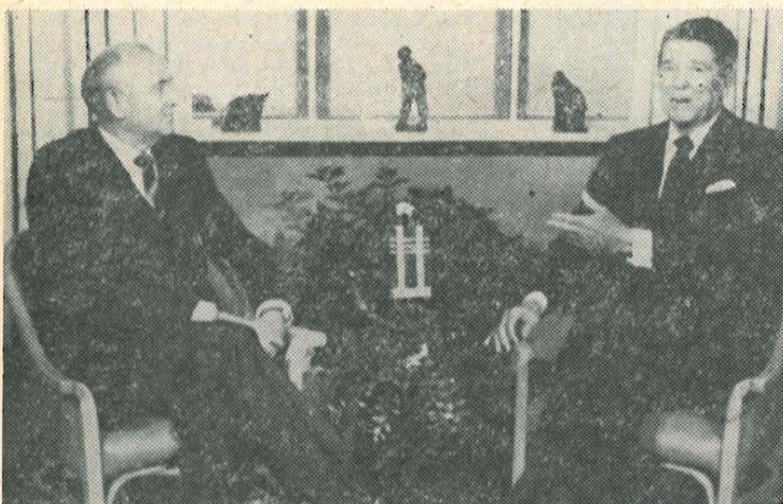

ŽIVOT

KULTÚRNO SPOLOČENSKÝ ČASOPIS • NOVEMBER • LISTOPAD 1986 (ČÍSLO 342) CENA 10 ZL

Michail Gorbačov a Ronald Reagan počas rozhovorov

PO REYKJAVÍKU

Co ďalej po Reykjavíku? Túto stále aktuálnu otázku si kladú nie len politici a publicisti, ale aj svetová a najmä európska verejná mienka, všetky realisticky mysliace sily na svete. Veď hoci pracovné stretnutie sovietskeho vedúceho predstaviteľa Michaila Gorbačova s prezidentom Ronaldom Reagonom v Reykjavíku znamenalo šancu, ktorú nevyužila americká strana, jednako nebolo zbytočné. Odhalilo svetu úplne odlišné stanoviská oboch strán k základným problémom odzbrojenia a ľažnosti na ceste k bezjadrovému svetu, ale zároveň zrodilo nádej na to, že odstránenie nuklearnej hrozby je reálne a možné.

Teraz vieme, že počas týchto dramatických dvojdňových rokovania (11.—12.X.) M. Gorbačov predložil americkej strane nové, elastické a ďalekosiahle odzbrojovacie návrhy, majúce historický rozmer: totálne jadrové odzbrojenie do konca storočia v troch vyvážených etapách, sprevádzané zničením a zákazom chemických zbrani a výrazným obmedzením konvenčnej výzbroje, všetko pod univerzálnou kontrolou národnými a medzinárodnými prostriedkami vrátane inšpekcie na mieste. Vychádzajúc oproti Reagannovi vo veci tzv. „hviezdných vojen“ (SDI), M. Gorbačov vyjadril súhlas na laboratórne výskumy, keď Washington žiadal voľnú ruku v prenesení programu SDI do vesmíru. Američania boli neustupčiví a v snahe získať vojenskú prevahu oznamili, že neodstúpia od tohto plánu. A tak sa rozhovory ocitli v slepej uličke a neprinesli žiadne konstruktívne rozhodnutia. Stretnutie bolo prerušené, hoci malo len krok k praktickej dohode vo veci jadrového odzbrojenia.

Dialóg o odzbrojení bude predsa ďalej pokračovať. V Žencve budú prebiehať rokovania a vo Viedni 35 štátov — signatárov Záverečného aktu KEBS pri hodnotení európskeho dialógu bude mať na rokovacom stole dokumenty schválené na konferencii v Stockholme. Jej účastníci sú taktiež za obmedzením zbrojení ako podmienkou politicko-vojenského zmiernenia a rozšírenia medzinárodnej spolupráce v hospodárskej a spoločensko-humanitnej oblasti. Taktiež v Rakúsku budú prebiehať rokovania o redukcii zbrojení v strednej Európe. Na to všetko nesmie zabúdať pri hodnotení vyhliadok do budúcnosti.

V takomto duchu je formulované aj komuniké zo zasadania výboru ministrov zahraničných vecí Varšavskej zmluvy v Bukurešti, ktoré vyjaďraje podporu konstruktívnemu stanovisku generálneho tajomníka KSSZ počas rozhovorov s americkým prezidentom, a ohlasuje politiku, akú bude vyvíjať po Reykjavíku Varšavská zmluva.

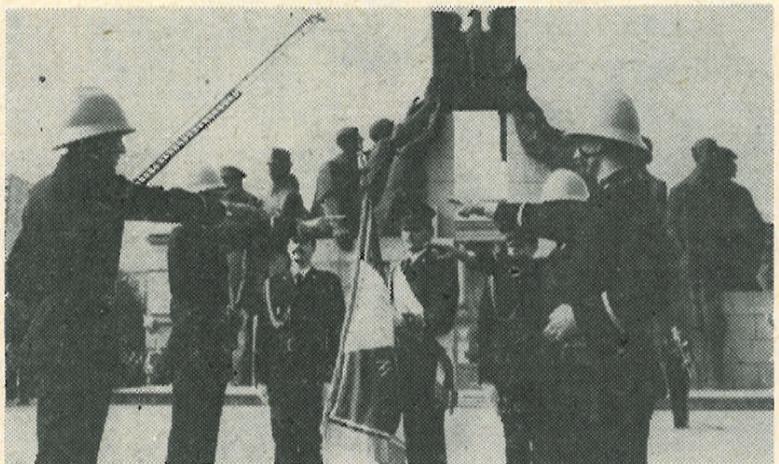
Socialistické štáty sa nevzdali žiadneho z mierových cieľov, aké si kladli doteraz. Ich stratégia bude ďalej smerovať k odzbrojeniu poľa zásad rovnnej bezpečnosti strán, k mierovému riešeniu miestnych konfliktov a v globálnom rozsahu, ako aj k vyvýjaniu medzinárodnej spolupráce na základe vzájomného prospechu. Sú teda vyhladky na kladné zmeny, hoci dnes nikto nepochybuje, že ich uskutočnenie závisí od zmeny prístupu Spojených štátov k otázkam odzbrojenia. Kiežby sa tento optimizmus vyznačoval konstruktívou činnosťou v nadchádzajúcom novom roku '87.

A.CH.

Vila Hofdi v Reykjavíku — dejisko stretnutia

POLAGRA 86. Na II. mezinárodním zemědělsko-průmyslovém veletrhu Polagra 86 v Poznani polské podniky zahraničního obchodu uzavřely řadu kontraktů, mj. na dodávku jatečného dobytka v hodnotě 35 miliónů dolarů do arabských států a ovcí do Španělska, Belgie a Holandska. Na snímku: Sen každého zahradkáře — postřikovací se spalinovým pohonem TURBINE na postřik tekutými i suchými prostředky, vyštavený v Poznani.

VARŠAVA. Pri pamätníku padlým v službe a obrane Ludového Poľska vo Varšave sa konala slávnostná prísaha nového ročníka absolventov Vysokej požiarnejkej školy. 98 mladých požiarníkov dostalo dôstojnícku hodnosť. Na snímke: záber zo slávnosti.

V PALÁCI MLÁDEŽE vo Varšave odovzdali Rad úsmevu americkejmu priemyselníkovi polského pôvodu Fredovi Szlapinskému, ktorý zorganizoval v USA reťaz dobréj vôle a je iniciátorom akcie, vďaka ktorej Centrum detského zdravia dostáva lieky a lekárske náradie. Udelenie tohto radu navrhli deti z CDZ. Druhým nositeľom Radu úsmevu je mgr. inž. Henryk Jużykiewicz zo Závodov na výrobu domáčeho náradia PREDOM-POLAM vo Vroclavi, ktorý sa zaobrá organizovaním pomoci deťom chorým na cukrovku. Na snímke: nositelia Radu úsmevu pijú prípitok citrónovou šťavou.

V ČÍSLE:

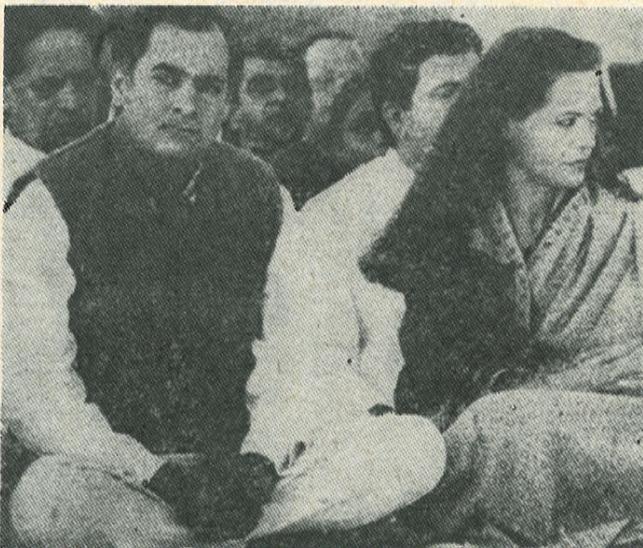
Plodné rokovania	4—5
Vatra	6
Na SAS-e o Živote	7
Na Orave a Spiši	10—11
Češi v Poľsku	12
Z dejín kacvinskej školy	13

POLSKO — SSSR. Na pozvání ústředního výboru Polské sjednocené dělnické strany a vlády PLR byl v Polsku na oficiální návštěvě člen politického byra ústředního výboru Komunistické strany Sovětského svazu, předseda rady ministrů SSSR Nikolaj Ryžkov. Návštěva byla věnována především dvoustranným stykům; základním tématem byla hospodářská spolupráce. Byly podepsány dohody o bezprostřední výrobní a vědeckotechnické spolupráci mezi podniky a organizacemi, o základních zásadách tvoření a působení společných hospodářských organizací a o rozvoji vzájemné výměny zboží všeobecné spotřeby mezi podniky a organizacemi vnitřního obchodu. Vzájemné styky se z mezivládních a meziresortních rozšíří na bezprostřední svažky mezi podniky, vědeckými a konstrukčními pracovišti a technickými organizacemi, což je nejlepší cesta k efektivní kooperaci, modernizaci výroby a plnějšímu využití výrobního a vědeckovýzkumného potenciálu. Již nyní bezprostředně spolupracují 104 polské a 97 sovětských podniků a 47 polských a 45 sovětských vědeckovýzkumných pracovišť.

Návštěva byla dalším podnětem pro rozvoj a upevnování vzájemné prospěšné spolupráce. Její výsledky budou sloužit národům obou zemí, přátelství a spojenectví mezi našimi státy. Na snímku: Přivítání na varšavském letišti.

DILLÍ. Počas slávnosti v mauzóleu Mahatmu Gándhího, ktorá sa konala pri príležitosti 117. výročia narodenia otca indickej nezávislosti, došlo k nevydarenému atentátu na ministerského predsedu Rádzíva Gándhího. Atentátnik niekoľkokrát vystrelil na šéfa indickej vlády. Šest osôb utrpelo zranenie; min. predseda a sprevádzajúci ho hodnostári neboli ranení. Podľa polície je 20-ročný atentátnik psychicky nevýrovnaným človekom. Na snímke: Rádzív Gándhí s manželkou Soňou v mauzóleu krátko pred atentátom.

Snímky: CAF, AP a archív

POLSKO — NDR. Hlavní náplní rozhovorů během návštěvy předsedy rady ministrů PLR Zbigniewa Messnera v NDR byla realizace dlouhodobého programu rozvoje spolupráce v oblasti vědy, techniky a výroby do roku 2000, který dává možnost lepšího využití průmyslového a vědeckotechnického potenciálu obou zemí. O příznivém rozvoji této spolupráce svědčí vysoká dynamika zbožní výměny a růst kooperace v hospodářství, technice a výrobě. V této pětiletce obchodní obrat mezi oběma státy překročí hodnotu 11 miliónů rublů, což je téměř o třetinu více než v letech 1981—1985. Obě strany počítají tyto výsledky za výchozí bod pro další možnosti zvýšení vzájemných dodávek. Na snímku: Zbigniewa Messnera přijal generální tajemník ÚV Jednotné socialistické strany Německa, předseda státní rady Erich Honecker (první zleva). Přítomen byl předseda rady ministrů NDR Willi Stoph (druhý zleva).

ZEMĚTŘESENÍ V SALVADORU si vyžádalo podle dosavadních odhadů 976 zabitých a 8176 raněných. Přes 31 tisíc rodin zůstalo bez střechy nad hlavou. V Salvadoru přistávají letadla ze zahraničí, přivážející zdravotnický personál, léky, stany a výzbroj pro záchranné skupiny. Na snímku: Tak vypadá střed města San Salvador po zemětřesení.

STRATFORD (štát Connecticut, USA). Koncern United Technologies Corporation vyrobil experimentálné lietadlo Sikorsky. Lietadlo má křídla v podobě písmena „X“, které počas štartu a přistávania fungují jako křídla vrtuľníka. Zasa počas letu v plné výšce jsou nepohyblivé a plnia úlohu křídel normálneho lietadla.

Mongolskí pionieri vitajú Wojciecha Jaruzelského v Pionierskom paláci v Ulánbátare

Budhistický chrám v Ulánbátare

PLODNÉ ROKOVANIA

Nedávna návšteva prvého tajomníka ÚV PZRS a predsedu Státej rady Wojciecha Jaruzelského v Mongolskej ľudovej republike, Kórejskej ľudovodemokratickej republike a Čínskej ľudovej republike patrí nepochybne k najzaujímavejším a najvýznamnejším udalostiam posledných rokov v oblasti vzťahov Poľska so zahraničím.

Hlavným momentom návštevy v Mongolsku bolo nepochybne podpísanie dlhodobého programu rozvoja hospodárskej a vedecko-technickej spolupráce do roku 2000. Tento dokument načrtol nielen smery jej ďalšieho rozvoja v obojstranných vzťahoch, ale aj v rámci RVHP. Na tomto základe sa Poľsko bude podieľať na modernizácii mongolskej ekonomiky v takom rozsahu, aby to bolo

cia, projekčné služby a pod. A keďže túto aktivizáciu sprevádzala plná zhoda názorov na základné medzinárodné otázky, umožnilo to zasadíť vzájomné vzťahy do novej formy, ktorej výrazom bolo podpísanie deklarácie o priateľstve a spolupráci medzi PLR a KEDR.

Príznačnou črtou čínskej etapy ázijskej cesty poľskej stranicko-vládnej delegácie bolo obnovenie politického dialógu na najvyššej úrovni. Rozhovory W. Jaruzelského s vedúcimi predstaviteľmi ČLR otvárajú nepochybne novú kapitolu vo vzájomných vzťahoch. Prospeł tomu i urýchlený rozvoj hospodárskej spolupráce oboch krajín v poslednom období, obohatovaný stále o nové prvky. To o.i. spôsobilo, že len za posledné dva roky

sa vzájomná obchodná výmena skoro strojnásobila a dosiahla tento rok hodnotu vyše 1,5 miliardy švajčiarskych frankov. Vzájomná výmena sa postupne rozširuje aj do iných oblastí, najmä vedeckej, technickej, osvetovej a kultúrnej. Novým podnetom pre jej aktivizáciu bude aj podpísaná zmluva o kultúrnej a vedeckej spolupráci. Poznamejme, že táto prvá návšteva najvyššieho poľského predstaviteľa v Čine skoro po 30 rokoch priniesla i zhodu názorov na väčšinu základných otázok týkajúcich sa zachovania mieru, odzbrojenia, nového medzinárodného ekonomickejho poriadku a zásad utvárania medzinárodných vzťahov.

Ázijská cesta poľskej stranicko-vládnej delegácie na čele s Wojciechom Jaruzelským sa uskutočnila v období hľadania najúčinnejších cest urýchleného hospodárskeho a sociálneho rozvoja vo všetkých socialistických krajinách, v období realizovania programov reforiem a prestavby hospodárskych štruktúr. Táto skutočnosť nutila zároveň modifikovať do terajšie formy spolupráce so zahraničím a pozdvihovať ich na vyššiu úroveň. Možno teda očakávať, že práve táto návšteva a uskutočnené počas nej rozhovory, hodnotené ako veľmi plodné, stanú sa novým impulzom k urýchleniu realizácie týchto cieľov. (jš)

obojstranne prospěšné. Preto sa o.i. uvažuje o spoločnej fažbe nerastných bohatstiev a ďalšej výstavbe rôznych odvetví spracovateľského priemyslu, čo by prispelo k rozšíreniu tamojsieho vývozu do Poľska.

Úspešne sa rozvíja poľsko-kórejská hospodárska, vedecko-technická a kultúrna spolupráca, najmä v posledných rokoch. Poľsko je dnes tretím hospodárskym partnerom KEDR za Sovietskym zväzom a Činou. Rozsíruje sa vzájomná tovarová výmena, ktorá sa v tejto päťročnici skoro zdvojnásobi. Je potešiteľné, — ako sa počas návštevy zdôrazňovalo, — že sa začínajú rozmaňať nové formy spolupráce, napr. priemyselná kooperá-

Wojciech Jaruzelski s generálnym tajomníkom ÚV KSP a prezidentom KEDR Kim Ir-senom cestou cez mesto

Cestou ulicami Pchjongjangu

Stretnutie Wojciecha Jaruzelského s predsedom ústrednej poradnej komisie KSČ Teng Siao-pchingom

Letný palác v Pekingu

Poľská delegácia počas prehliadky dávneho cisárskeho paláca, tzw. Zakázaného mesta

Wojciech Jaruzelski a predseda vlády ČLR Čao C-Jang počas slávnostného obedu na počest poľského hosta

Pohľad na slávny čínsky mür, dlhý okolo 2,4 tis. km, vybudovaný v 6.—3. st. p.n.l.

Snímky: CAF

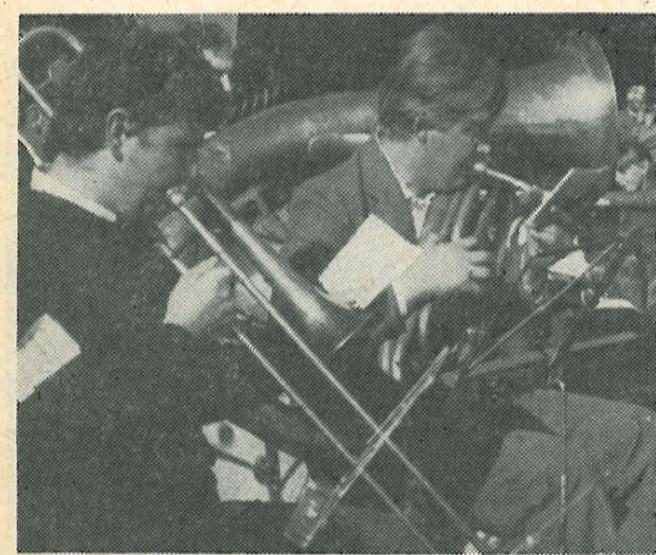
K vatre patrí i tradičné opekanie klobások

Tohtoročná obvodná vatra — symbol krajanského hnutia a činnosti — sa konala 31. augusta v Novej Belej a bola venovaná významným jubileám — 41. výročiu víťazstva nad hitlerovským Nemeckom a 42. výročiu SNP.

VATRA

Text a foto:
ANNA KRIŠTOFEKOVÁ

Na slávnosť sa zišli krajania z celého Spiša a šesť spišských dychových kapiel. Podujatie sa začalo položením kyticke kvetov k pamätníku padlým v boji s hitlerovskými okupantmi a zavraždenými reakčnými bandami. Potom cez Novú Belu smerom k polane prešiel sprievod dychových kapiel, krajanských aktivistov a početného okolitého obyvateľstva. Tu z pódia odznel krátky príležitostný prejav a vlastenecké básne. Potom nasledovala prehliadka dychoviek. Každá z nich hrala povinne jeden pochod a dve ľubovoľné skladby. Najväčší úspech u divákov získala dychovka z Krempach. Veľmi pekne hrali taktiež dychovky z Novej Belej, Nižných a Vyšných Lapšov. Na vystúpenie sa dobre pripravila i nedávno začlená dychovka z Jurgova a pomerne mladá dychovka z Fridmana. Po prehliadke vystúpili súbory dospelých a detí MS KSSCaS z Novej Belej. Posledným bodom osláv bolo slávnostné zapálenie vatr, po ktorej sa konala ľudová veselica.

Vyhŕávajú Fridmančania

Posledné chvíle pred vystúpením Krempašanov

Novobelania spievali až sa hory ozývali

Kultúrny program sledovali stovky divákov

Na SAS-e o živote

Poznáme niekoľko svetových rečí, ako napr. angličtina, francúzština či ruština, ktoré majú štatút medzinárodných jazykov. Je však jeden letný mesiac v roku, v ktorom sa takýmto medzinárodným jazykom — hoci pochopiteľne v menšej miere — stáva aj slovenčina. Stáva sa nim počas Letného seminára slovenského jazyka a kultúry STUDIA SLOVACA, ktorý každý rok organizuje Univerzita Komenského v Bratislave.

Spolu s kr. Františkom Šoltýsom mal som možnosť zúčastiť sa ako štipendista Matice slovenskej na tohtoročnom XXII. ročníku SAS-u, na ktorý prišiel rekordný počet vyše 160 frekfentantov z 26 krajín štyroch svetadielov. Boli tu ľudia rôznych povolani, od študentov, kultúrnych pracovníkov, prekladateľov, novinárov, po stredo- a vysokoškolských učiteľov, spisovateľov a jazykovedcov. Všetkým učarila slovenčina, ktorú sa prišli naučiť buď zdokonaliť si jej znalosti, a súčasne oboznámiť sa so slovenskou kultúrou, dejinami a súčasným životom.

Program SAS-u bol mimoriadne bohatý a zaberá prakticky celý deň. Zahŕňal desiatky hodín jazykových seminárov a lektorských cvičení, ok. 40 vedeckých, rôznotematických prednášok, stretnutia a besedy so slovenskými spisovatelia, básnikmi a kultúrnymi pracovníkmi, so zástupcami vydavateľstiev, návštevy múzeí, divadelných a filmových predstavení. Napokon vlastivedné exkurzie, ktoré nám umožnili poznáť viaceré obce i mestá, najmä na západnom a strednom Slovensku, ich najcennejšie historické pamiatky, množstvo prírodných krás, a oboznámiť sa s výsledkami socialistickej výstavby v SSR. Bol to teda pre všetkých, tak organizátorov na čele s riaditeľom SAS-u, prof. PhDr Jozefom Mistrikom, DrSc, ako aj frekfentantov — veľmi pracovitý mesiac, ale zároveň veľmi osozny a užitočný.

Ubytovanie v spoločnom internáte Družba, spoločný program a nezriedka i záujmy, napokon spoločný dorozumievaní jazyk — slovenčina, spôsobili, že sa čoskoro účastníci SAS-u veľmi zblížili, spriateliili a tvorili ako by jednú veľkú rodinu. Prispeli k tomu i

časté spoločné besedy, ktoré nám zároveň umožnili oboznámiť sa bližšie so súčasným životom a kultúrnym dianím v tej-ktorej krajine.

Práve počas takýchto besied som s prekvapením zistil, že viacerí frekfentanti SAS-u z rôznych krajín poznajú nás krajanský časopis Život, niektorí ho aj odoberajú. Preto nečudo, že som bol zvedavý, čo si o nám myslia a ako ho hodnotia. Tu je niekoľko výpovedí:

ANNA MÓTOVSKÁ z Rumunska: Dostávam Život pravidelné už niekoľko rokov. Páčí sa mi v ňom jeho všeobecnosť, v súvislosti s čím každý čitateľ — ako sa mi zdá — môže v ňom nájsť niečo pre seba, niečo, čo ho najviac zaujíma. Mňa osobne veľmi zaujíma život Čechov a Slovákov v Poľsku, čomu každé číslo časopisu venuje veľa pozornosti. Je pozoruhodné, že zaznamenávate v ňom všetky, aj tie najdrobnnejšie udalosti zo života krajanov. Vďaka tomu mohla som za tých páč rokov čítania Života poznáť dosť dobre vašu krajanskú organizáciu, tradície a zvyky, kultúrne dianie,

skrátko to, o čom som donedávna skoro nič nevedela.

TIBOR MÓTYÁN z Maďarska: Keď tak prezerám váš časopis, vidí sa mi veľmi interesantný. Je v ňom doslova všetko, bohatá problematika, stránky pre ľudí každého veku, od najmladších po najstarších, ukážky z krásnej literatúry a poézie, no a zaujímavé fotografické zábory. Som presvedčený, že si medzi vašimi krajanmi získal veľkú obľubu. A oprávnenie.

ZUZANA MEDVEĎOVÁ-KORUNIaková z Juhoslávie: Vydávate pekný časopis, tak po obsahovej, ako aj grafickej stránke. Je v ňom veľa informácií o živote Slovákov žijúcich v Poľsku, ale nielen. K jeho kladom patrí podľa mňa aj jeho pestrosť, rôznorodosť, množstvo stálych zaujímavých rubrik, ako aj prístupná forma jednotlivých príspevkov. Je to veľmi dôležité, ostatne, o to sa snaží každá redakcia. A vám sa to podarilo dosiahnuť. Život je zrejmy časopis a rada by som ho pravidelné obdržiaval.

JAN SPERNOGA

Interpretačnú skupinu III C, s lektorem PhDr. Jánom Saboľom, CsC, tvorili zástupcovia deviatich národností
Foto: J. Vátral

K ČLÁNKU KRZYSZTOFA SMOLANY

Kultúrno-sociálna spoločnosť Čechov a Slovákov v Poľsku (1956–1961)

Po uveřejnení tohto článku v č. 5 a 6/86 sme prosili čtenáče, aby nám poslali své eventuálne poznámky a prípominky. Dnes otiskujeme príspěvek Zbigniewa Tobjańského.

Příliš málo znám slovenskou problematiku, abych mohol mít připomínky k materiálu, týkajícímu se ze dvojího slovenských otázek. Chtěl bych však uvést několik poznámek k problémům českého obyvatelstva.

Autor klade otázku: „Kolik Čechů bylo teď na území dnešního Polska v roce 1945?“

Odpovídám: V roce 1950 jich bylo v Polsku 15 067 (údaje na základě četných archívnych pramenů).

Další problém: autor neuvádí Čechy (Moravany) z okresů Racibórz a Głubczyce. V roce 1950 jich bylo 10 563 (psal jsem o tom v březnovém čísle Života v letošním roce).

Autor dále píše, že v roce 1945 odjelo ze Zelova 400 osob. Podle mých údajů bylo v Zelově v roce 1944 2980 Čechů, v roce 1945 2511 Čechů a v roce 1968 738 Čechů, čili ubylo 2242 osob. Autor rovněž uvádí, že z Velkého Táboru odjelo 463 osob. Snad v roce 1945, ale do roku 1950 odjely všechny osoby českého původu.

Jak píše autor, v celém okrese Kłodzko bylo 2512 Čechů. Podle akt Ministerstva pro znovuzískaná území jich v roce 1947 bylo 563 a v roce 1948 356. Kromě toho se v důsledku válečných operací a přesunu ocitlo na tomto území 600 československých občanů.

Malá otázka: Gęsiniec nebo Gościcice? Obě osady se stýkají. Klubovna KSSCaS stojí na hranici obou vesnic (Gęsiniec — dříve Husinec, Gościcice — dříve Horní Poděbrady; jsou ještě Střední a Dolní Poděbrady).

Autor se zmiňuje o velkých skupinách Čechů v okrese Kłodzko, v Gorzově Wielkopolském a v okolí Strzelina. Pouze malá skupina předválečných Čechů zůstala v obci Zelov.

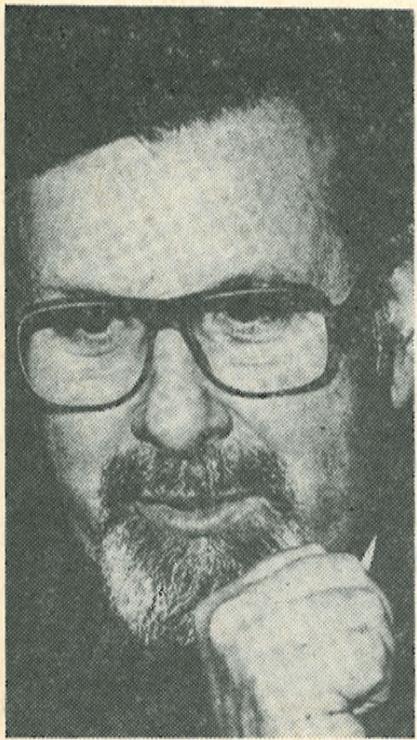
Chtěl bych to doplnit údaji z roku 1950. V oblasti Strzelina žilo 741 Čechů a v oblasti Zelova 890. Překvapuje mne, že autor píše o Gorzowě Wielkopolském; v aktech Ministerstva pro znovuzískaná území jsem se nesetal s Gorzowem jako místem bydlíště velké skupiny Čechů. Prameny se zmiňují o Walbrzychu (258 Čechů), Kamienné Górze (135), Bystrzyci (162), Wrocławi (73), nemluvě o Kučově, který autor ve své práci vůbec neuvádí. V roce 1950 bylo v Kučově a okolí 215 Čechů.

České školství v letech 1952–1958. Chtěl bych doplnit: Škola v Gościcicích zorganizovaná v roce 1949 měla 5 tříd, 101 žáků a 3 učitele (z toho 2 Čechy). Přestala působit v roce 1955 (tehdy měla 7 tříd, 3 učitele a 47 žáků). Druhá škola byla v Kudowě, vznikla v roce 1949, měla 7 tříd, 2 učitele Čechy a 153 žáků. Přestala působit v roce 1955 (a ne, jak autor uvádí, v roce 1952). Jiné školy kromě nedělních škol při sborech nebyly.

Na přání mohu uvést prameny, z nichž jsem čerpal informace.

ZBIGNIEW TOBJAŃSKI

FRANTIŠEK NEPIL

Současný český spisovatel (nar. 10.II.1929), jehož knihy čtou rádi dospělí i děti, pro jejich hlubokou lidskost, životní moudrost a vtipné zpracování. Pracoval jako redaktor Československého rozhlasu, s nímž i nadále úzce spolupracuje (pohádky, vyprávění, hry a pásma) stejně jako s Divadlem Spejbla a Hurvína.

Z jeho téměř dvou desítek knih jsou nejznámější „Střevíce z lýčí“, z nichž je i nás úryvek, „Dobré a ještě lepší jitro“ a „Jak se dělá chalupa“. Z knih pro děti a mládež jsou to „Mákový mužíček“, „Polní žínka Evelínská“ a „Zobáček mi namalujte červené“. Knihy F. Nepila jsou překládány do cizích jazyků, např. do francouzštiny, němčiny a japonskiny.

Dále žere tak, že už to není ani hezké, a žere věci, kterými dokazuje, že je opravdu čuně. A ke všemu nadělá spoustu škody. Hospodně například oškubé kohouta, položí si ho jen na chvíliku na zápraží, aby se podívala, jestli jí nevyhaslo v kamnech, a co myslíte, že udělá takový vzrostlý sádleník? Vysadí si dvírka a než se hospodyně vrátí, kohouta s odpuštěním sežere. Syrového. Bez brambor a bez knedlíků.

Prostě přijde den, kdy prasík začne být na obtíž. Už z něho jde strach, už nevítá, jestli vás nekousne do stehna, a jeho jedinou, avšak skvělou vlastnosti je, že je takový evalík jako žádný jiný krmec před ním. A to už se blíží ten velký den, kdy se zajde k řezníkovi. Den, kdy se náš dědeček vypravoval za panem Švestkou.

Antonín Švestka byl hýskovský řezník, ale nebyl to řezník obyčejný, byl to řeznický velmistr. Uměl své řemeslo jako nikdo jiný. Byl to prostě řeznický klasik.

Navečer před zabíjačkou pan Švestka zapřáhl a přivezl k dědovi necky tak obrovské, že se mu tak tak vešly na bamberák, a vál tak velikánský, že by na něm mohly přistávat eroplány. Dědovi pak řekl, kde má pověsit rozporku a aby měl dost smoly, babičce přikázal, že se v šest ráno musí vařit čtyři prádelní hrnce vody kloktom a tetu Mařku plácnu na přivitanou. Tetu Mařku nikdy nevynechal. Vždycky se těšil, jak mu za to řekne, že je sakramentské staré nestyda. A to on byl.

Nuže, tento pan Švestka přišel ráno přesně v šest, v zástěře nesl nože nabroušené až hrůza a buřty nevýslovné chuti, a přes rameno dlouhou sekeru. Sekeru postavil u dveří, nože vysypal babičce na vál, buřty mi omotal v posteli kolem krku a tetu Mařku zase plácnu, aby mu šla držet to prase. To bylo škádlení; tetu Mařku byla o každé zabíjačce vždycky dřív polomrtvá než to prase, protože nemohla vidět krev a bylo jí vepřiska lito. Během vlastního zabíjení se vždycky zamkla v pokoji, zacpala si uši a strílela hlavu i se zapanýma ušima pod peřinu, aby neslyšela, jak chudák chrochtáček piští a vřeští. Jenomže nic nemohl slyšet, protože ho nezabíjel žádný břidil, ale řeznický virtuos.

Pan Švestka zabíjel prasata sekerou Dneska se vepři posílají ze světa pistolí, dneska se jim prostřílí hlava, ale to by jistě pan Švestka neudělal. Byl to člověk jemný a lidumil; proto čuníky nestřílel, ale bacil tou sekerou.

Nikdy se mu proto nestalo to, co se stalo v Županovicích; neměli panu Švestku, ale obyčejného moderního řezníka — pistolníka. Ten řel porazit vola a vzal si na to, pochopitelně, pistoli. Pan Švestka by se k tomu nikdy nesnášil, ten by si nevzal pistoli, ani kdybyl řel porážet stádo volů. Řezník — pistolník řel tedy do chléva zvíře odvázat; Jenomže i ta němá tvář poznala, co je zač, a odmítla z chléva vyjít. Odmitala to tak energicky a tak důsledně, že se řezník — pistolník rozhodl, že vola skolí ve chlévě a pak že ho jako vytáhnou ven. Něco takového by pana Švestku ani nenapadlo, protože to povážoval za potupu českého řeznictví.

Řezník — pistolník tyto zábrany neměl a na pověsti českého řeznictví mu záleželo pramálo. Stoupil si jenom tak, aby nezastřelil spolu s volem i čuně, které mělo v témže chlévě svůj kotec, zamířil a stiskl kohoutek.

Nevím, jestli si laskavý čtenář dovede představit tu petardu, kterou vydá řeznická pistole mezi čtyřmi stěnami. To už není rána z pistole, ale rána z děla, a nelze se divit, že měla tak nedozírné následky.

Především toho vola opravdu řezník — pistolník skolil, a až potud bylo všechno v pořádku. Ovsem pouze jen potud. Když totiž dobytče padlo, museli ho dostat z chléva. A tu se ukázal první háček. Padlý vůl má trošku jiné proporce než vůl nastojato. Padlý vůl nešel tedy dlouho vytáhnout ze dveří, a když konečně řel, šlo s ním i dveřní futro. To byla ovšem ve skutečnosti až osmá škoda způsobená vystřelem. První náraz zvukové vlny způsobil, že stěna chléva pukla jako skořápka. Samozřejmě že se nesesula, ale pukla, jako když se sesedá zem. A komu někdy pukla stěna, ví, co to je za starost.

Kulka, která vola skolila, neuvízla zvířeti v lebce, jak to má být, ale způsobila další škody. Především vyštíplá kus žlabu, a to tak mistrně, že jeden ústěpek vyletěl oknem a zabil slepici v kurníku a rozřál šest vajec. Samotná kulka se pak odrazila od žlabu a zaryle se dvojlinky a způsobila zkrat. Na to se příšlo až za pár minut, když z ničeho nic začal hořet u chléva strop a tvrdosíjně chytí znovu, ačkoliv ho uhasili třikrát za sebou.

Když ho konečně uhasili definitivně, když už se smířili s puklou stěnou chléva a když už je čekala jako překvapení jen ta padlá nosnice, kterou našli až po obědě, tak se ukázalo, že ani to nebyl ten pravý konec. Ten pravý konec majitele teprv čekal: prase z té volské porážky dostalo to, čemu se dnes říká šok. Ten šok byl ovšem pro chovatele mnohem větší ranou než pro samotného krmnika. Protože prase nejenom že propadlo trudnomyslnosti a čučelo pořád do prázdnina, ale hlavně přestalo žrát. Když takový chrochták přestane žrát, přestane přibývat a potom začne hubnout. Ze statného sádleníka se za pár dní stane čunět, s čunčete pašik, z pašika čunčík, a než čunčíka přece jenom bouchli, tak zase e pár kilo sešel. Když to spočítali, dalo to o čtyřicet kilo méně než před vystřelem, a to máte dvanáct set korun na hotovosti. Přesně na tolik je přišla ta petarda z pistole, ke které by se pan Švestka nikdy nesnášil. K tomu si připočtěte prasklou stěnu, slepici, šest vajec a futro, o ohořelých stropnících ani nemluv. Tolik škody nenadělal pan Švestka se svou sekerou ani za celý život, natož v několika minutách jako ten županovický pistolník.

Kmotře Petře nepřepepřte nám toho vepře

Bylo by jistě na místě věnovat životu takového prasecího stránek, kolik po právu zasluhuje. Jenomže zatímco kráva potřebuje ke své eti a chvále žít (neboť smyslem jejího života je dojít, a to ona dokáže jenom pokud je naživu), zatímco stejně naživu musí být kůň nebo vůl, aby udivoval svou silou, zatímco naživu musí být slepice, aby mohla kdekoho ohromovat svou snůškou, tak velikost a sláva každého krmníka vrcholí zabíjačkou, tedy po jeho skonu. Proto mi dovolte, abych tuto jeho životní epochu učinil páterí své vepřové kapitoly a abych vše, co jí předchází, nastínil jen několika slovy. Abych jen několika slovy připomněl, že malinké, růžové podsvincátko je zrovna tak k zulíbání jako třeba štěně a že tohle selátko je neméně čistotné jako třeba kotě, a že takové cucávče, když jen kapánek povyrosté a je z něho odstávče, je tím nejveselčíším, co běhá po dvoře. Ze je s ním nejméně takové povyražení jako s kůzlaty.

Malý vepříček i vzrostlý chrochtáček má totiž dvě výrazné lidské vlastnosti: jednak je neúnavně hovorivý, povídavý a sdílný, a jednak je už od narození trošku praštejnej. Takový pašik vám vychrochtá všechno, co vás. Každý vás příchod, každé krmení, každý vás počin bez ustání komentuje, neustále vám kvičí přes dvůr všecky vzkazy, a nejste-li na blízku vy či někdo jiný, pochrochtává si jen tak pro sebe, protože trpí samomluvou.

V té době je tedy čuník roztomilý, v té době je s ním okrutná švanda a navíc je neobyčejně přítluný.

Jen však takové čunče roste, přestává být roztomilé a nabírá vlastnosti ošklivé, ohavné, až přímo fujtabjablové. Především se naučí podbírat rypáček vrátku a chlívou a na dvoře se objevuje ve chvíli, kdy tam nemá co dělat, či přesněji řečeno dělá tam to, co nemá.

MILAN
LAJČIÁK

Leningradská symfónia

Korintske súly — štíle nahé ženy,
strážkyne ticha s privetými očami,
odblesky dejín.

V svetlojasnej sále
s leningradskými rozprávajú nocami.
O hlate? Smrti? Nezmierenom vzdore?
O nenávistne dlhom, vernom čakaní?
Pokojná hudba rúca mocné steny,
roztvára klenbu,

stúpa k hviezdam nad nami.

To je tá zvláštna legendárna sila,
čo hukot kanonády prehlušila,
barbarov prinútila k útekmu.
Nebol to zázrak ani opojenie.
Leningrad počul nárek ruskej zeme
a človek stal sa bližší človeku.

FRANTIŠEK
BRANISLAV

Večer u studny

Tolika písniem zpívajich žen,
pro vodu když sem večer přicházejí,
častokrát naslouchám, přeblažen.
Do studny okov dlouho nespouštěji.

K stodolám teď už vozy nejezdí.
A všechny písni jsou už dozpívány.
Víc světelek přibývá v souhvězdi.
Do rukou ženy zvolna berou džbány.
A když se zirkot vody rozehrá,
o okraj džbánu stříbrně se tříší,
ze studny dívka pramen nabírá.
Nezazní píseň. Zazní večer příšti.

Polední píseň až já dozpívám
večerem tichým nad bílými džbány,
zda dopřáno mi bude znítí vám
jak pramen pod hvězdami nabíraný?

Narodil se 19. června 1900 v Berouně. Po vystudovaní filozofické fakulty pracoval jako uředník. Od roku 1945 se věnoval redaktorské, publicistické a později již jen výhradně literární činnosti. Poezii začal publikovat poměrně záhy. Jeho básně se po celou dobu tvorby vyznačují lyrismem. Melodičnost a harmonie jeho veršů byly zvláště v padesátných letech vlivnou protiváhou tehdejším rétorickému a heslovitému rýmování. Tematicky se soustředí na zážitky citového, intimního rázu a vztah k přírodě. Významně jsou jeho práce pro děti.

Byl laureátem státní ceny a nositelem titulu zasloužilý umělec. Zemřel 25. září 1968 v Praze.

Z díla: Bílý kruh, Na houslích jara, Večer u studny, Řecká sonatina, Zlatý déšť (verše pro děti).

SLOVNÍK ŽIVOTA (140)

O TVORENÍ SLOV PRÍPONOU -ÁR/ -IAR

V súčasnej spisovnej slovenčine je produktívny a živý slovotvorný typ s príponou -ár, s jej závislým variantom -iar, ktoré sa pripájajú k slovesám alebo podstatným menám. Tvorenie od slovies je však pomerne obmedzené, napr. tesár, pisár, šepkár, zvonár, krešliar a pod. Od podstatných mien je utvorená veľká skupina pomenovaní označujúcich osoby, ktoré vyrábajú veci označené podstatnými menami (parketár, varechár, vagonár), alebo osoby, ktoré dorábajú vec označenú podstatným menom (repár, zemiakár, cibuliár, chmeliar, kukuričiar, kapustár). Osobitnú skupinu tvoria názvy osôb, ktoré sa zaoberajú konkrétnou vecou označenou základným podstatným menom (záhradkár, betonár, strojár, naftár, plynár, prelejkár, spojár).

POLSKY	SLOVENSKY	ČESKY			
manifestacyjny	manifestačný	manifestační	manto spušciť komu	zmlátiť niekoho	nařezat komu
manifestować	manifestovať	manifestovať	mantyka	dudroš	bručoun
manipulacja	manipulácia	manipulace	manufaktua	manufaktúra	manufaktura
mankament	nedostatok	nedostatek	manuskrypt	vyrobený ručne	rukodělný
mankiet	manžeta	manžeta	zažiť kogoś	rukopis	rukopis
manko	manko	manko	z maňki	podviežiť niekoho	vzít koho na hůl
manna	manna; krupica	manna; krupice	maňkut	lavák	levák
kasza manna	krupicová kaša	krupicová kaše	mapa	mapa	mapa
manometr	manometer	manometr	mapník	taška na mapy	brašna na mapy
manowce	scestie	scestí	mapováč	mapovať	mapovat
schodzić na manowce	dostávať sa	dostat se	mara	prízrak	přízrak
mansarda	na scestie	na scesti	marabut	marabu	marabu
	manzarda	mansarda	maraón	maratón	maratón
			maratończyk	maratónec	maratónec
			maratoński	maratónsky	maratónsky
			bieg	maratónsky	maratónsky
			maratoński	beh	běh
			marazm	marasmus	marasmus
			marcepan	marcipán	marcipán
			marchew	mrkva	mrkva
			marchewka	mrkvíčka	mrkvíčka
			marchia	marka, markgrófstvo	marka, markrabství
			marchwiany	mrkvový	mrkvový
			Marcin	Martin	Martin
			marcowy	marcový	březnový
			marcowa pogoda	aprílové počasie	aprílové počasí
			margaryna	margarín	margarín
			margarytka	sedmokráska	sedmikráska
			margiel	slien	slin.

Výnosná operácia

Efektívnosť roľníckej práce na poli najčastejšie brzdí veľká rozdrobenosť gazdovstiev a roztrúsenosť pozemkov. Časté sú prípady, že roľník na Orave alebo Spiši má svojich niekoľko hektárov aj na 80 kúskoch. Úzke roličky brzdia aj postup mechanizácie na dedine. Liekom na tieto neresti by mohla byť komasácia. Lenže tej sa menej uvedomili roľníci boja. Možno nie tak samej komasácie, ako veľkých pozemkov v nie najlepšom chotári. Keďže pred niekoľkými rokmi skončili sceľovanie pozemkov v Jablonke, zašiel som tam, aby som sa na vlastné oči presvedčil o výhodách a nevýhodách tejto „operácie“.

Sceľovanie pozemkov v Jablonke začali v roku 1972 a trvalo päť rokov. Pôda v tunajšom chotári nie je najlepšia, väčšinou 5. a 6. triedy a len neveľa 4. B triedy. Veľa pôdy bolo podmočené.

Sceľovanie sa začalo od „sácovania“ jednotlivých pozemkov. Roľníci spolu so zememeračom chodili po chotári a bodovali jednotlivé pozemky. Bodovala sa trieda pôdy, jej charakter, tzn. či je to lúka, orná pôda alebo neúžitok, ako aj vzdialenosť. Napríklad orné pôdy dostávali od 80 do 30 bodov, lúky od 80 do 10 bodov a pod.

Na základe bodovania vznikla pozemková kniha, s ktorou sa mal možnosť oboznámiť každý roľník a vyjadriť svoje námietky. Potom zememerač pozýval jednotlivých roľníkov, ktorí prihlasovali svoje požiadavky, kde chcel mať pozemky. Samozrejme tieto požiadavky mohli byť zohľadené, keď boli oprávnené, tzn. že roľník mohol dostať pole v želanom chotári pokial tam mal pole aj doteraz. Musel však dostať pole v podobnej bodovej hodnote. Keď mal napríklad pole za 800 bodov, musel dostať náhradu tiež za osemsto, čo znamenalo buď menej lepšieho alebo viac horšieho.

Z komasácie boli vylúčené lesy, alebo ich sceľovali iba so súhlasom majiteľov.

Jablončania dostali namiesto mnohých desiatok poličok, po 4–5, najviac však 10 kusov pôdy. Priemerný pozemok má dva až tri hektáre, ale sú aj také, čo majú po 5 až 6 hektárov. Každý roľník dostal tiež stavebný pozemok, niektorí dokonca 2 – 3 s rozlohou 7 až 8 árov. Samozrejme, stavebné pozemky sú veľmi lákavé, a tak každý ich chcel najviac a v čo najlepšom mieste. Prihliadal sa však aj na rodinné potreby.

Sceľené boli tiež neúžitky, pričom vysvitlo a prekvapilo často aj samotných roľníkov, že ich majú veľa. Pred komasáciou mali roľníci napr. 5 árov neúžitkov v jednom chotári, 5 v inom, ku ktorým sa im často neoplácalo chodiť. Vďaka komasácii získali napríklad 30 árov neúžitkov v jednom kuse a mohli ich obhospodárať. Odstránili sa tiež neužitočné medze, čo prispelo k zvýšeniu pôdneho areálu.

Všeobecne možno povedať, že jablonskí roľníci sú so sceľovaním spokojní. Aj keď samozrejme spokojní všetci nie sú. Avšak ľahko by bolo nájsť roľníka, ktorý by sa chcel vrátiť k predošej forme gázdovania.

Čo získali jablonskí roľníci vďaka sceľovaniu? Predovšetkým väčšie pozemky, čo umožňuje urobiť za jeden deň viac práce. Viac možno využívať poľnohospodárske stroje, bez obáv, že sa vojde traktorom na susedove pole. Získali tiež väčšie pasienky na pasenie kráv. V konečnom dôsledku sa sceľovanie pozemkov odrazilo na zvýšenej výrobe pri menšom náklade pracovných sôl. Najväčšie problémy po sceľovaní pozemkov boli s novými poľnými cestami. Bolo treba robíť nové cesty.

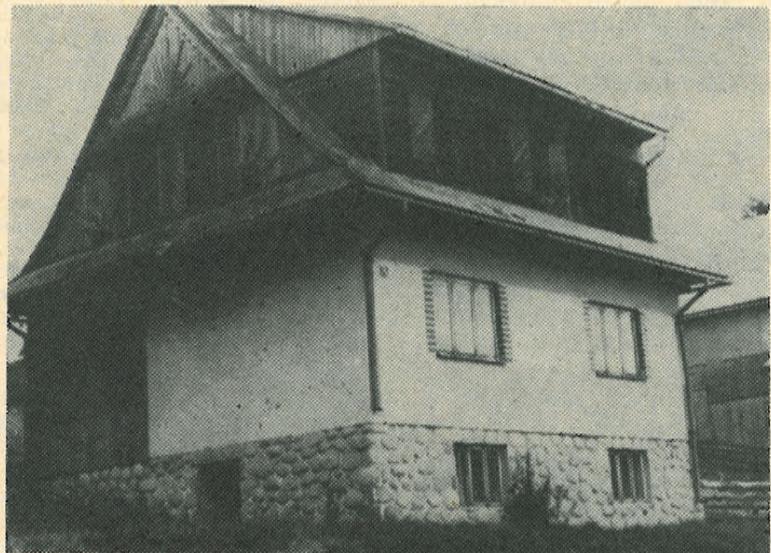
Sceľovanie v Jablonke trvalo päť rokov, lebo bolo treba vymerať všetky pozemky a určiť skutočných majiteľov. Avšak táto nákladná operácia sa čoskoro vyplatila tak roľníkom, ako aj štátu.

DOMINIK SURMA

Ozvena z potoka

Repiská nie sú našim čitateľom neznáme, pokiaľ ide o obec ako celok. Horšie by to už bolo s pomenovaním jednotlivých Potokov, na ktoré sa Repiská delia. Najčastejšie, keď sa hovorí o Repiskách, tak sa myslí na Bryjov Potok. V skutočnosti sú však ešte ďalšie dve osady — Vojtyckov Potok a Grocholov Potok. S Bryjovým Potokom sa tiež spája činnosť Miestnej skupiny KSSCaS, keďže práve tu je klubovňa a tu býva aj jej predseda, kr. Ján Repiščák. To však neznamená, že v Grocholovom alebo vo Vojtyckovom Potoku nie sú Slováci. Sú, lenže stoja akosi bokom. Ale takáto mienka o Re-

Dom vyzhliadnutý na novú školu

MLADÍ ZELOVANÉ VZPOMÍNAJÍ NA TÁBOR

Ceské krajanské deti už několik let jezdí na letní tábor závodního výboru ROH k.p. Spolana Neratovice ve Varvažově u Písku. Rovněž letos díky odborářům ze Spolany a Československému ústavu zahraničnímu deset detí s vychovatelem strávilo část prázdnin na táboře ve Varvažově.

Tábor leží na břehu říčky Skalice. Její řečiště s velkými balvany je místem her a závodů, jehož je například kombinovaný závod – plavání, skok do vody, jízda na naufukovacím lehátku a

brodění, kterému se v táboře říká „pokoření Skalice“. Hra je součástí celotáborové hry, v letošním roce nazvané „Údolí pokladu a míru“. Krajanské děti, které už dobře mluví česky, byly rozdeleny do oddílů s českými dětmi, s nimiž se dělily o zážitky z celotáborové hry. Letos byly členy part hledačů pokladu, rozdelených do tří věkových skupin. Nejstarší hledali Poklad čtyř sluncí, střední Poklad kapitána Flinta a nejmladší Poklad pohádkové říše. Postupným plněním jednotlivých úkolů a účasti na celotáborových akcích, jako je Velké olympijské klání, orientační závod, branný závod, noční hry, stezka odvahy, šírákování, se děti dopracovaly k závěru celotáborové hry – objevení pokladu. Všechny akce byly vyhodnoceny a odměněny diplomy. Také naše děti se ve svých skupinách v různých disciplínách dobré umístily. V Pokoření Skalice Miroslav Kimer obsadil 2. místo, v přespolním běhu byla Edita Grazdowská první a Ze-

non Pospíšil třetí, v běhu na 50 m vyhrála Edita Grazdowská a Anna Genišová byla druhá, ve skoku dalekém Anna Genišová obsadila třetí místo, v jízdě na loďce vyhrála Edita Grazdowská a v orientačním závodě byl Zdeněk Pospíšil první a Anna Genišová druhá.

V průběhu této akce děti poznaly kouzlo putování přírody, spojené se stanováním, rozděláváním ohně a vařením. Tak rozsáhlé akce při vysokém počtu dětí na táboře (240) by nebylo možné zvládnout bez oběťovosti vedoucích a dobré organizace. Hlavní vedoucí Blanka Plháková i všichni oddíloví vedoucí nám ve všem vycházel vstříc a vytvořili milé ovzduší a podmínky pro nás pobyt v táboře. Za to vše jim patří nás vřelý dík.

EVA MATĚJKOVÁ

FOLKLÓRNY SVIATOK POD BABIOU HOROU

V dňoch 20. a 21. septembra 1986 sa v obci Zawoja na úpäti Babej hory uskutočnil folklórne podujatie — II. babiohorská jeseň. Organizoval ho Gminný úrad v Zawoju v spolupráci s mestnými podnikmi, organizáciami a družstvami pod patronátom Odboru kultúry a umenia Vojvodského úradu v Bielsku-Bialej.

Po úvodnom prejave I. tajomníka Gminného výboru PZRS,

piščanoch z Vojtyckového Potoka bude už hámam patriť minulosti, lebo príklad z posledných mesiacov poopravuje túto predstavu. Tamojší krajania totiž zapísali na vyučovanie slovenského jazyka 12 žiakov.

Vojtyckov Potok je neveľkou osadou, v ktorej býva ok. 200 ľudí. Dôjsť tu možno hradskou od Jurgova, nie sice asfaltovou, ale so spevnenou, aj keď trošku hrboľatou vozovkou. Obytné domy stojia pozdĺž cesty na strmých svahoch kopca vypínajúceho sa nad potokom. Medzi domami je skrytá základná škola č. 2, ktorú možno ľahko prehliadnuť, keďže sa neliši od ostatných domov. Základná škola sa totiž nachádza v súkromnom dome, podobne ako mestny obchod. V škole sa učí 39 žiakov, pričom I. triedu otvárajú každý druhý rok. V tomto roku sú teda štyri triedy — I., III., V., a VII. Siedmu triedu majú prvýkrát, keďže v minulosti žiaci z posledných ročníkov chodili do školy v Jurgove. V budúcnosti by chceli mať vo Vojtyckovom Potoku aj vlastnú ôsmu triedu. Keď som pred niekoľkými rokmi písal o Základnej škole v Bryjovom Potoku, zaradil som ju k najchudobnejším v gmine Bukowina Tatrzanska. Tentoraz by som chcel tento názor trocha poopraviť a zarátať k tým najchudobnejším aj školu vo Vojtyckovom Potoku, lebo nemá dokonca ani svoju budovu. O vhodných vyučovacích podmienkach tiež nemožno hovoriť. Majú napríklad problémy s vykurovaním. Na prízemí je ústredné kúrenie, ale už v podkroví treba miestnosti zožrievať elektrickým ohrievačom. Najlepším riešením by bola nová

škola. Ale tej sa maličký Vojtyckov Potok sotva dočká. Určitým východiskom by bolo kúpiť neobývaný dom, opraviť a prispôsobiť ho na základnú školu. Majú už vyhliadnutý takýto dom, ktorého majiteľ sa odsťahoval z Repíšk. Či sa to podarí? Plán je reálny a takto o ňom uvažujú aj v gmine Bukowina Tatrzanska. Potrebná by však bola energičejšia podpora miestneho obyvateľstva, ale to sa akosi nemá k činu. Tažko sa im diviť, že nedôverujú gminným orgánom, veď za celé povojnové obdobie sa s nimi nikto nemaznal, skoro nič tu nepostavili. Nemajú dokonca ani riadnu cestu. Boja sa, aby to opäť neboli iba prísľuby.

V škole pracujú piati mladí učitelia. Riaditeľkou je Janina Kozieňská. Učí tu aj nás mladý kraján Alojz Rusnák z Jurgova, ktorý skončil vysokú školu na Slovensku. Ako som už spomíнал, tamojší rodičia zapísali 12 detí na vyučovanie slovenčiny. Vyučovať sa však nezačalo a tak nový školský rok sa začal od intervencie rodičov u gminného inšpektora osvety a výchovy v Bukowine Tatrzanskej. Čakáme teda nielen na vysvetlenie, ale predovšetkým na začatie vyučovania slovenčiny.

DOMINIK SURMA

Už po odovzdaní tohto čísla do tlače sme sa dozvedeli, že vďaka intervencii rodičov začali slovenčinu vyučovať od 1. októbra t.r.

Redakcia

Žiaci a učitelia zo základnej školy vo Vojtyckovom Potoku

Władysława Urygu a lámaní chleba už od poludňajších hodín predvádzali svoje umenie Ludové kapely a súbory. Pred početným publikom vystupovali tak deti, ako aj dospelí vo veľkom zavojsko-oravskom cykle, ktorý trval do 20. hodiny večer. Našu oravskú oblasť reprezentovali dva súbory a sice detsky súbor Oravské deti z Veľkej Lipnice-Kičor, ktorý viede Ludwik Mlynarczyk a folklórny súbor Miestnej skupiny KSSCaS z Malej Lipnice, ktorý nacičuje kr. Viktória Smrečáková. Obidva kolektívy s úspechom predviedli Ludové zvyky, spevy a tance z Oravy. Náš krajančík súbor sa predstavil po prvýkrát s novým pekným programom — totiž na vystúpenie nacičil oravskú svadbu. Pochvalu si zaslúžia aj mladí speváci a tanecníci súboru Oravské deti.

Usporiadatelia odovzdali účinkujúcim veľmi pekné, regionálne taniere, ktoré vyhotobil Ludový umelec v Zawoji Julian Bywalec. Na záver prvého dňa sa ko-

nala Ludová zábava, na ktorej si zatancovali aj naši krajania.

Počas druhého dňa podujatia striedavo vystupovali dychovky z Hlívic a Mysłowic, Ludové súbory z Nového Targu, Tešina, Łopusznej, Ujsol, Kasiny Wielkiej a Żywea a spevokol Gorce z Nového Targu.

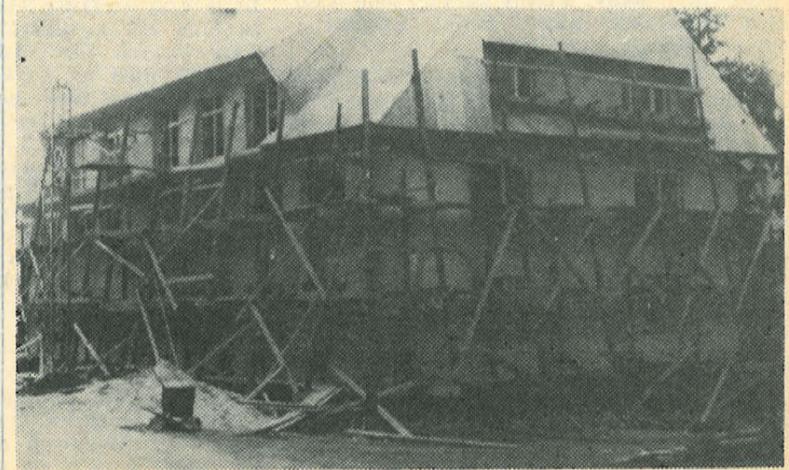
Návštěvnici si mohli súčasne pozrieť výstavu práce Ludových umelcov, na ktorej svoje výrobky vystavovalo 17 účastníkov zo Zawoje, Oravy a okolia.

Bolo to pekné podujatie, na ktorom si diváci mali možnosť pozrieť amatérské, ale aj profesionálne kolektívy z rôznych kútov Poľska. Na budúci rok sa podľa slov usporiadateľov počíta aj s medzinárodnou účasťou. Chcú totiž pozvať aj súbor z Československa.

EUGEN MIŠINEC

Výstavbu školy v Harkabuze sledujeme od r. 1982, teda od jej základov. Možno diskutovať o tom, či štyri roky je veľa alebo málo na výstavbu základnej školy. Keď však zoberieme do úvahy sťažene podmienky výstavby, ktorá prebiehala v dvoch etapách, treba pochváliť stavbárov gminného úradu v Rabe Wyżnej. V septembri t.r. urobili na škole omietku. Treba ešte dokončiť byty pre učiteľov. Už druhý rok sa však v škole učia harkabuzské deti, ktoré majú z novej budovy najväčšiu radosť, ale aj z toho, že budú mať lepšie podmienky na vyučovanie. Na snímke — škola v septembri t.r.

O otvorení školy pišeme v Živote č. 12/86.

Usídlování ve Slezsku do počátku 20. století

(2)

WROCLAWSKÁ REGENCE

HUSINEC (okres Strzelin). Většina ziębicích Čechů se rozhodla koupit půdu nedaleko Čermína nebo v okolí Kladská. Vybrali tři zplnomocnence, kteří měli hledat vhodné místo.

V okolí Strzelina našli dva velkostatky na prodej. Vypravilo se tam dvacet budoucích osídlenců, aby se na místě seznámili se situací. Nestačily jim však peníze na koupi. Byla proto zahájena nová sbírka mezi českými emigranty a příslušníky reformované církve ve Svýcarsku a Holandsku.

Dohodu města Strzelin s Čechy ze dne 31. III. 1749 potvrdil pruský král. Kolonisté zaplatili 7000 tolarů a 3500 s úroky se zavázali zaplatit během dvou let. Zakoupení dvou statků vytvořilo základ pro založení vesnice. Nazvali ji Husinec podle mistra Jana Husa (dnes Gęsiniec). Zakoupenou půdu rozdělili na 145 hospodářství. Společným majetkem zůstal les (200 jiter) a pastviny (65 jiter). Z pastvin bylo určeno 15 jiter na stavbu domů pro osídlence, 15 jiter úhoru bylo změněno v ornou půdu. Luk bylo 13 jiter a lomy zaujímaly 4 jitra. Ceny jednotlivých podílů půdu činily od 200 do 210 tolarů.

Dvory byly zakoupeny s živým i mrtvým inventárem. Byly tam čtyři stodoly, hospodářské nářadí, 500 ovcí, 24 krav, 18 koní, drůbež atd. Osadníci se museli zříci vaření piva a obchodování s ním. Zavážali se rovněž, že neboudou ve městě prodávat chléb a maso a remeslo bude sloužit pouze jejich vlastním potřebám.

Okolní lesy patřily králi. Fridrich II. je dal osadníkům k věčnému užívání.

V roce 1755 Češi koupili za 32 tolarů dalsí půdu v okolí Strzelina: Velký a Nízký Kozy rybník o ploše 21 jiter. V Husinci se usadilo 142 rodin. V prvním roce po založení Husince tam žilo 692 osob, v Poděbradech 65 rodin, tj. 352 osob.

Král zaručil osídlencům, že do vesnice budou přijímáni pouze příslušníci evangelicko-reformované církve. Na tomto základě vyhráli při, když se tam v roce 1867 chtěli usadit osoby jiného vyznání. V roce 1764 bylo přijato dalších 70 českých rodin. Král jim předal statek Mehltheuer, skladající se asi z tisíce jiter půdy. Platili za to ročně 1350 tolarů. Češi tam založili Horní, Střední a Dolní Poděbrady.

V roce 1801 Češi založili novou kolonii v zakoupeném velkostatku Pęcz. Na začátku se v Horních Poděbradech usadilo 24 rodin, ve Středních 22 a v Dolních 24 rodin. Zakoupená půda byla rozdělena osídlencům. Každá vesnice volila rychtáře, k jehož povinnostem patřilo mj. rozdělení inventáře. Kromě toho každá rodina mohla vztít z královského lesa 20 stromů.

Pruský král nadále podporoval vystěhování z Čech a Moravy.

Pruský kolonizační plán počítal s osídlením 1 400 000 lidí ve Slezsku. V letech 1765–1786 pokračovala intenzivní kolonizační akce. Fridrich II. se považoval za ochránce utištěných evangelíků a v české mládeži viděl budoucí vojáky. Obyvatelstva však při-

bývalo hlavně díky přirozenému přírůstku. V letech 1770–1781 se v Husinci narodilo 449 dětí, zemřelo 364 osob a 143 dvojice uzavřely sňatek. V první roce po příchodu osídlenců se narodilo 41 dětí, 33 osob zemřelo a 13 dvojic uzavřelo sňatek.

bylo dobře vybráno. Vykoupil od osídlenců právo na les a přestěhoval je v roce 1776 na jiné místo nedaleko vesnice Gola, 2 km od Bralina. Dřívější místo bylo zalesněno. Formálně byl tzv. Starý Tábor zrušen v roce 1777. Celková rozloha půdy v nové vesnici Velký Tábor činila 252 ha. Byla rozdělena na 58 částí. Půdu dostali přesidenci bezplatně, ale domy museli stavět vlastním nákladem. Začali se stěhovat v roce 1776 a o rok později stěhování ukončili. Ve staré vesnici dále užívali kostel a školní budovu, na jejichž stavbu na novém místě dostali od pruských úřadů materiál. Každé hospodářství dostalo finanční pomoc ve výši 53 tolarů a 140 tolarů půjčky na 32 let. Kromě toho dostali ze státní pokladny 3 tisíce tolarů.

MALÝ TÁBOR. V téže době, kdy vznikal Velký Tábor, zvaný později Starý, byla v letech 1749–1752 založena nová osada kolonistů zvaná Táborek Žižka, později Malý

obec	1841	1905	1908	1913
Husinec	1251	1495	1720	1830
Horní Poděbrady	335	343	510	1206
Střední Poděbrady	476	270	290	320
Dolní Poděbrady	255	152	205	290
Pęcz	279	290	105	200
Strzelin	—	—	108	800
Dębniki	—	—	137	170
Celkem	2596	2552	3075	4810

DEMOGRAFICKÝ
ROZVOJ ČES-
KÝCH OSAD V
OKRESE STRZE-
LIN V LETECH
1841–1913

Na začátku byla národnostně nebo nábožensky smíšená manželství vzácná. Strzelinské úřady nedovolovaly osobám jiného vyznání osídit se v okolí Husince. Začali tam proto přicházet Němci — luteráni.

Během doby se vztah německých úřadů k českým osídlencům ve Slezsku změnil k horšímu. Dne 28. září 1894 prezident Slezska vydal nařízení, podle něhož měli být nové přistěhovalí Češi posíláni zpět do vlasti. To-to nařízení bylo vydáno z inspirace ratibořského landrata. Opolský prezident nutil místní úřady, aby do roku 1910 vystěhovaly všechny remeslníky a učené české národnosti. Češi, kteří přišli do Slezska v letech 1909–1910, měli opustit Německo do 20. prosince 1911. Přes tato nařízení bylo v okolí Legnice asi 500 Čechů, z nichž 300 pracovalo z průmyslu a 200 v remesle.

Tábor. Podle královské konceze z roku 1749 tam kolonisté dostali 14 pozemků, 15 jiter orné půdy každý. Pozemková daň činila 3 tovary a 6 grošů. Jiné zásady kolonizace byly podobné jako ve Velkém Táboře.

ČERMÍN. Českého obyvatelstva ve Velkém a Malém Táboře rychle přibývalo. Proto bylo rozhodnuto usídit je v nedaleké vesnici Čermín. V době, kdy hrabství Syców bylo v královské správě, král dal českým kolonistům z Velkého a Malého Táboru statek a vesnici Čermín jako dědičný majetek. V roce 1763 byla půda rozdělena na 60 částí, z nichž každá měla 14 jiter orné půdy, luk a zahrady. V roce 1772 bylo z 60 pozemků obděláváno 41 a pouze 15 hospodářů bydlovalo v Čermíně.

Čeští kolonisté se bránili před placením pozemkové daně. Teprve v roce 1773, když jim úřady zahrozily vystěhováním, kolonisté začali dodržovat předpisy.

Koncem 19. století bylo v Čermíně 74 domů a 448 obyvatel. V roce 1905 byla v okrese Syców značná skupina Čechů, kteří mluvili česky i polsky. V Malém Táboře jich bylo 140, v Čermíně 552, ve Velkém Táboře a okolí 4 533. Menší skupiny Čechů žily v okolních vesnicích Utstra, Naitki a Weronika. Hlavním střediskem českých kolonistů byl však Velký Tábor, kde spolu s okolím bylo v roce 1911 1500 Čechů. V letech 1761–1800 se tam narodilo 1027 dětí, zemřelo 651 osob. V dalších 40 letech 1841–1870 se narodilo 1131 a zemřelo 789 osob. Celkem v letech 1761–1870 přirozený přírůstek činil 2453 osob, co bylo na tehdejší dobu hodně. Přibývání obyvatelstva způsobil, že jejich situace byla stále těžší, zejména na počátku 19. století, kdy 149 rodin opustilo Velký Tábor a v roce 1803 se přestěhovalo do Zelova. Druhá skupina Čechů, tentokrát z Čermína, odjela v roce 1818 do Kucova. Koncem 19. století Češi hromadně odjížděli za prací do Německa. Vracející se mládež byla částečně zgermanizovaná. Vydělané peníze věnovali na stavbu domů, které už neměly český ráz, ale připomínaly pruský sloh. Pouze Čermín si zachoval svůj slovenský ráz (chalupy, malovaná okna a stěny).

(POKRAČOVÁNÍ V ČÍSLÉ 1/87)

ZBIGNIEW TOBJAŃSKI

STAVBA, KTOREJ NIET

POKRAČOVANIE Z ČÍSLA 1/86

Stavebný pozemok pre výstavbu školy bol počas stagnácie čiastočne obhospodárený pestrovaním zeleniny, zemiakov, kosením trávy, vypásaním baranov. Sopy, ktoré výbor vybudoval pre stavebný materiál, slúžili na skladovanie sena a ustajenie baranov. Ostatné železo ležalo, hrdzavelo na stavebnom pozemku.

Po istom čase na náčelnika Gminného úradu v Nižných Lapšoch menovali Tadeusza Maurera, ktorému je vec výstavby školy v Kacvíne cudzia, lebo odvtedy nepriviezli na stavebný pozemok ani jednu tehlu, či tvárnicu.

Roky uplynuli až prišiel december 1981, kedy bol vyhlásený výnimcočný stav. Počas jeho trvania posielali na kontroly do gminných úradov vojenských komisárov, ktorí tiež prešetrovali sťažnosti obyvateľstva. Richátr obce Nižné Lapše sa sťažoval komisárovi, že majú príliš tesnú školu a chceli by budovať novú. Zároveň podotýkal, že im v tejto veci nechce nikto poradiť, vypočut ich a pomôcť. Obyvatelia Nižných Lapšov kúpili aj stavebný pozemok, aký je vyžadovaný pre výstavbu školy. Richátr obce Nižné Lapše tiež spomenul, aká je situácia so školou v Kacvíne. Komisára táto vec zaujala a nariadil, aby Gminný úrad v Nižných Lapšoch predložil vysvetlenie, týkajúce sa výstavby školy v Kacvíne.

Dňa 28.9.1982 prišlo vo veci výstavby školy do Kacvína vedenie gminného úradu s náčelnikom T. Maurerom.

Tajomník gminného výboru zvolal na tento deň do Kacvína exekutív GV PZRS, Kuratórium Nowosądzského vojvodstva poslalo na tento deň do Kacvína svojho predstaviteľa, námestníka kurátora Jawora so svojimi poradcami.

Prítomní a narýchlo zvolaný výbor pre výstavbu školy išli na stavebný pozemok, kde sa ešte nachádza stavebný materiál, ako aj zasypujúce sa pivničné výkopy.

Predstaviteľia politických a administratívnych orgánov si mlčky obzerali zhromaždený stavebný materiál, ktorý ešte zostal na stavebnom pozemku.

28.9.1982 bol daždivý deň. Členovia výboru pre výstavbu školy, keď dostali správu, že majú prísť na školský pozemok, obuli si guľáky a predstaviteľia politických a administratívnych orgánov v poltopánkach „maširovali“ po veľmi blatiestnej ceste na stavebný pozemok.

Snáď sa náčelník gminného úradu zmienil o tom, kedy konečne obyvatelia dediny Kacvín na tejto školskej ulici, ako ju možno pomenovať, prestanú miesiť blato. MFKVU obhliadku prerušili členovia výboru tým, že poukázali na to, kto zapríčinil, že škola nie je doposiaľ vybudovaná.

Po skončení prehliadky na stavebnom pozemku, všetci odišli do školy na rozhovory. Obyvatelia Kacvína, ktorí videli čo sa robí, zhromaždili sa pred školou a boli nespokojní, že takáto schôdza sa koná v škole. Odvážnejší vošli do školy a žiadali, aby sa takáto schôdza konala za účasti verejnosti, ktorú osud školy zaujima. Tajomník spolu s členmi gminného výboru, predstaviteľmi gminného úradu a kurátora súhlasili a prestalovali sa do Ludového domu. V sále Ludového domu sa verejne hovorilo a diskutovalo o výstavbe školy. Námestník kurátora Jawor hovoril o pokynoch pre náčelníka gminného úradu, aby podnikol kroky a organizoval ďalšie práce súvisiace s výstavbou školy v Kacvíne.

Zhromaždení obyvatelia Kacvína sa dožadovali, aby sa vyšetrilo, kto vzal materiál zo školského stavebného pozemku a na akom základe:

Riaditeľ školy A. Milaniak, prítomný na tejto schôdzi, bol nútene podať informáciu, kto vzal stavebný materiál zo stavebného pozemku. Hovoril: „Na príkaz tajomníčky gminného úradu Marie Grudzieňovej, som musel vydáť tehlu do Fridmana, pozinkovaný plech do Nižných Lapšov na zdravotné stredisko, potom opäť tehlu do Fridmania a žezebo som vydal takéž na príkaz gminného úradu Franciszkovi Makovi a Józefovi Pacygovi (teda naši čitatelia mali pravdu — red.) Na každý stavebný materiál, ktorý som vydal, mám písomné potvrdenie, kto ho prevzal.“

Po tejto informácii sa začala ostrá diskusia. Zhromaždení obyvatelia Kacvína sa dožadovali, aby bol materiál vrátený na stavenisko.

Členovia GV PZRS konštatovali, že keď úsilie, ktoré vynaložila obec Kacvín na výstavbu školy nemá vyjsť nazmar, treba v stavebných prácach pokračovať. Na záver stretnutia tajomník GV PZRS povedal, že práce začiaté na výstavbe školy v Kacvíne musia byť skončené.

Na tejto schôdzi stanovili, že sa má uskutočniť voľba nového výboru pre výstavbu školy a vykonať súpis materiálu, ktorý zostal a je na stavenisku.

29.11.1982 sa konala schôdza Lesného urárskeho spoločenstva v Kacvíne, na ktorú prišiel gminný riaditeľ škôl Stanisław Stec. V krátkosti hovoril o dejinách výstavby školy a navrhol voľbu nového výboru, čo sa aj uskutočnilo. Stanisław Stec zároveň oznamil, že v priebehu týždňa prídu do Kacvína predstaviteľia gminného úradu, ktorí vykonajú spolu s výborom súpis a vyhodnotenie jasťujúceho stavebného materiálu na stavenisku.

8.12.1982 prišli do Kacvína náčelník gminného úradu T. Maurer, Fronec, ako aj gminný riaditeľ škôl S. Stec. Zišiel sa tiež novozvolený výbor a v prítomnosti menovaných zvolil predsedu a ostatných členov predsedníctva.

Po spomenutej schôdzi sa všetci odobrali na stavenisko a urobili súpis materiálu v nasledujúcim poradí: vápno, tehly, výstuž, stavebné bločky, žulové obloženie, obkladačky na steny, tvarovky akermana a tvarovky maxi. Potom spisali ostatný stavebný materiál, ktorý priniesli a zhromaždili na stavenisku obyvatelia obce.

Po spisaní materiálu rozhodli, že výbor pozbiera voľne ležiacu ocel a uloží ju do šopy, ktorá je k tomu určená a vymení prehnité dosky, ktoré prikrývajú tehly a rezivo. Otázka vody bola rozhodnutá nasledovne: výbor preskúma a rozhodne, ktorý prameň vody na nedalekom pahorku je vhodný pre novú školu a vymeria dĺžku budúcej trasy vodovodu, aby sa mohlo vypočítať a objednať potrebné množstvo rúr.

9.12.1982 sa členovia výboru zhromaždili na stavenisko a vykonali všetko, čo bolo stanovené v prítomnosti predstaviteľov gminného úradu dňa 2.12.1982.

Komisári odišli z gmin, skončil sa aj výnimcočný stav a odporcovia výstavby sa potesili, že skončia aj reči o výstavbe školy v obci.

Členovia výboru výstavby hovorili o budovaní školy na všetkých schôdzech: videckých, organizačných, ako aj na zasadnutiach gminného národného výboru. Po týchto častých nariekaniah na výstavbu školy v Kacvíne, kohosi napadol preskúmať dokumentáciu novej školy. Vysvitlo, že dokumentácia je zlá.

Chybne vypracovanie, tenké steny, škola by bola príliš malá, bolo by v nej málo miestností pre tak veľa detí. Preto vo Vojvodskom výbere v Novom Sąčzi rozhodli, že pre novú školu v Kacvíne musí byť vypracovaný nový projekt a nová dokumentácia.

V súvislosti s tým Vojvodské riaditeľstvo výstavby miest a sídlisk na ul. Kilinského 70 v Nowom Sąčzi poslalo dňa 7.4.1983 list Vojvodskému oddeleniu v Zakopanom, ul. Samków 10, aby začali prípravy a urobili plán výstavby a projekt novej školy v Kacvíne v termíne prvý štvrtok 1984 v súlade s pokynmi nowosądzského vojvodu zo dňa 25.3.1983.

Po jedenástich rokoch diskusie o výstavbe a zavedení elektrického vedenia na stavebnom pozemku konečne 14.4.1983 priviezli transformátor, ktorý je uskladnený v šope na stavenisku školy. Transformátor mal byť zamontovaný na školskom pozemku v štvrtom štvrtku 1983, no podnes nie je. Mal slúžiť výstavbe školy, ako aj po jej skončení. V Gminnom úrade v Nižných Lapšoch prebiehal rôzne diskusie o tom, načo je ten transformátor, keď nemá ktorí finančovať projekt na jeho výstavbu.

Prešli už tri roky a transformátor stojí nečinné a možno aj hrdzavie v šope.

JÁN MOLITORIS

LISTÁREŇ

OTVORENIE MÚZEA

V JURGOVE

Naša redakcia dostala od nášho čitateľa Stanisława Kałamackého príspevok, ktorý obsahuje zaujímavé informácie týkajúce sa dejín a kultúry Podhala, Spiša a Oravy. Autor o. i. píše:

Tatranské múzeum Tytusa Chałubińskiego v Zakopanom realizuje koncepciu priestorového múzea, čiže uskutočňuje konzervátoršké opravy v pamiatkových budovách a takto tvorí sieť múzejných stredísk. V posledných

rokoch Tatranské múzeum obnovilo veľa pamiatkových budov, napr. Galériu moderného umenia Władysława Hasiora a Korkošov dom v Ciernej Hore.

Pripomeňme, že pamiatky Ludového domu a architektúry sa chráni dvomi spôsobmi, „in situ“, čiže na mieste vzniku, kde sa pamiatkovú starostlivosť venuje aj okoliu, alebo v skansenochoch, nazývaných aj prírodnými múzeami.

V septembri 1986 Tatranské múzeum hostilo účastníkov XII.

medzinárodného kongresu Zväzu prírodných múzeí. Účastníci kongresu sa oboznámili s výsledkami Tatranského múzea, navštívili o. i. Múzeum Chocholowského povstania, pastierske salaše v Tatrách a Korkošov dom v Ciernej Hore. (pisali sme o nom v Živote č. 2/1985 — redakcia)

Počas Kongresu riaditeľ Tatranského múzea Tadeusz Szczepanek v prítomnosti prezidenta Zväzu európskych prírodných

POKRAČOVANIE NA STR. 20

Božena Němcová

BABIČKA

(17)

POKRAČOVÁNÍ Z PŘEDCHOZÍHO ČÍSLA

Když Proškovic a myslivecovic, kteří se byli na Starém bělidle stavili, k hospodě přišli, museli se na dvorku tlačit nastavěný lidstvem. V hospodě byli již hosté z nevestiny strany shromážděni; pan otec byl vyfintěn, botky se mu leskly jako zrcadlo a v ruce držel stříbrnou pikslu. Byl nevestin svědek. Panímáma byla v hedvábí, pod lalouškem bělala se jí drobné perličky, na hlavě trpytil se jí zlatý čepec. Babička též měla svatební svoje šaty, na hlavě sváteční holubičku. Družičky, mládenci, tlampači nebyli v hospodě, ti sli pro ženicha na Žernov, a nevesty také nebylo v sednici, byla schována v komoře. Najednou se rozlehl na dvorku křik: „Už jdou, už jdou!“ a ode mýlna zaznávaly tóny klarinetu, fléten a houslí. Přiváděli ženicha. Mezi diváky nastal šepot. „Divejte se, divejte se!“ strkal jeden druhý. „Milova Téra je mladší družičkou, Tichánkovic starší. Inu ovšem, kdyby Tomšová byla svobodná, jiná by nebyla starší družičkou.“ — „Tomeš je ženichův svědek!“ — „A kde je Tomšová, není ji vidět.“ — „Pomáhá nevestě se strojít. Do kostela ona nepojede, vždyť je na každou chvíli,“ povídaly si ženy mezi sebou. — „No, může chystat nevesta hned do vínu, však nebude jiná kmotrou, one jsou nerozdílná ruka.“ — „Toť se ví.“ — „Ale hlehle, rychtář také jde; toť je divná věc, že ho Milovic pozvali, však byl jen on vinen, že ho odvedli!“ nastalo zase divení. — „Což, rychtář není tak zlý člověk; Lucka ho naváděla, pan správec přisoloval, není divu. Dobře udělal Jakub, to ho nejlépe vytrestal, když mu nespáclí, a Lucku dokonce, ta žlučí pukne.“ — „Vždyt má také po námluvách,“ ozval se jiný hlas. — „Jakpak by to bylo, vždyt jsem o tom neslyšela?“ ozvala se opět jiná. — „Předevčírem, s Josefem Nývltovicem.“ — „Však dálno už za ni chodí?“ — „Bodej, jenže ho nechťela dříve, dokud myslila, že dostane Jakuba.“ — „Ale je to chlapík, ten ženich, sakulajda, milo se na něho podívat.“ — „Krásný šátek mu dala nevesta, to je pravda, desítka asi naříkla,“ mínily zase ženské. Takové a podobné hlasy se ozývaly na dvorku, když ženich k prahu přicházel, kde hospodář s plnou sklenicí ho vítal. Když si ženich svoji nevestu v komoře našel, kde plakat musela, předstoupil před rodiče, tlampač říkal místo nich dlouhou řeč, poděkování za vychování a prosbu o požehnání. Všecko to plakalo. Když snoubenci dostali požehnání, vzal družba nevestu pod jednu paži, mladší družičku pod druhou, ženich vzal starší družičku, svědkové připojili se k starosvatce, družice k mládencům a tak pář za párem, jen tlampač v čele všech sám a sám, vystoupil ze stavení, beroucí se k vozům a kočárům, které na ně čekaly. Družice točily šátkami, zpívaly, chlapci jim přizvukovali, jen nevesta tiše plakala, chvílemi se ohlídalajíc za sebe, kde v druhém voze ženich se svědky a starosvatkou jeli. Diváci se rozbehli a sednice zůstala na chvilku prázdná, jen stará matka seděla u okna, dívala se za odjíždějícími, modlíc se za dítě, které již tolík let místo její zastávalo a se svatou trpělivostí rozmary její snášelo, přičítajíc

je pouze její nepřemožitelné, dlouho trvající chorobě. Avšak brzy začaly se stoly sestrkovat, přikrývat, kam se kdo podíval, stála kuchařka nebo alespoň kuchtička. První osoba ale, které vše svěřeno bylo, to byla mladá Tomšová. Přijala starost zastávat hospodyni mileráda na se, jakož to paní mlynářka při všech věnečků učinila. Když se svatebníci z kostela vrátili, přivítal je hospodář opět na prahu s plným pohárem. Nevesta převlékla se do jiných šatů a sedlo se ke stolu. V čele všech seděl ženich vedle nevesty, družba staral se o družice, které mu dělaly na svých talířích výsluhu, mimo to mu nejlepší sousta předkládajíce. Tlampač mu také vyčítal, že se má jako „Pánbůh v ráji“. Babička též byla veselá a mnohým vtipným slovem odsekla tlampače, který všude uši nastrkoval, všude se pletl a všude svojí hranatou postavou narazil. Doma by byla babička nedopustila, aby se zrnko hrachu na zem hodilo, ale když začali hosté po sobě házet pšenici a hrachem, i sama hrstku vzala a na ženicha a nevestu je hodila pravíc: „Aby je Pánbůh také tak obsypal božím požehnáním.“ — Však se ten hrach ani pšenice nerozšlapaly; babička viděla dobré, jak ochorení holubi pod stolem to vyzobávají.

Bylo po jídle; mnohá hlava těžká od pití klímalá ze strany na stranu, každý měl před sebou velikou výsluhu vyrovnanou; hanba by to bylo přijít ze svatby bez výsluhu. Vždyt bylo všechno dost, kdo šel kolem hospody, dostal jíst a pit, všecky ty děti, co přišly „na čumendu“, nesly plné klínky pečiva domů. Po jídle dávaly se nevestě dary „na kolibku“ a nevesta se až lekala, když jí i křízové tolary do klínu padly. Mladencům zase, když přinesli na misách vodu a bílé ručníky a děvčatům podávali, by si ruce umyly, hodila každá z družic do vody peníz. Žádná se ovšem nechťela dát zahanbit, proto se lesklo ve vodě jen stříbro; to zase chlapci s družicemi druhého dne protancovali a propili.

Nato šla se nevesta opět převléknout do jiných šatů, a tak i družice, neboť měl nastat tanec. Babička použila této chvíle a odvedla si domů děti, které hodovaly v Kristinčině sedničce; ona sama musela k svařebníkům se vrátit, neboť později v noci nastalo „čepení“ a při tom jí bylo třeba. Vzala si také z domu čepec, který byla s dcerou Terezkou pro nevestu kupila, jak to její povinnost co starosvatky byla. Když se už dost vytancovali všickni a nevesta sotva dechu popadat mohla, neboť s ní musel každý tančit, a kdyby se byl měl jen jednou zatočit, pokývla babička ženám, že je po půlnoci, že patří nevesta „ženám“. Začaly se trochu hádat, trochu tahat o ni, ženich i družba opírali se proti tomu, aby nevestu zbavily krásného věnce, ale nic platno, ženy si jí dobily a odvedly do sedničky. Děvčata za dveřmi zpívaly smutným hlasem, aby si nenechala brát vínek zelený, jak si ho jednou sundat nechá, že se s ním více neshledá.

Ale darmo bylo. Už seděla nevesta na stoličce, už jí rozplétala Tomšová žihon, už ležela květinová koruna a zelený věneček na stole a babička chystala čepec s portama. Plakala nevesta; ale bylo darmo. Ženy zpí-

valy, výskaly, jen babička zůstala vážná a chvílkami přelítí přes její mírnou tvář blažený úsměv, oko jí zvlhlo, vzpomněla na dceru Johanku, která snad také svatbu slávila. Nevesta měla čepeček na hlavě, slušel jí výborně, paní mlynářka tvrdila, že v něm vypadá jako „míšeňské jablíčko“. „A nyní půjdeme k ženichovi; která z vás ho půjde poškádat?“ ptala se babička. „Ta nejstarší,“ rozhodla panímáma. „Počkejte, já mu jednu přivedu,“ rychle se ozvala Tomšová, vyběhla ven a přivedla mu starou přádlenu, která v kuchyni umývala. Přehodily jí bílou plachetku přes hlavu, starosvatka ji vzala po paži a vedla k ženichovi, „aby ji koupil“. Ženich ji obcházel, prohlížel tak dlouho, až se mu poštěstilo zdvihnout plachetku. Viděl starou svraštěnou tvář, všecku zapolepenou. Bylo trochu smíchu, ženich nechtěl se k takové nevestě znát; starosvatka strkala se s ní ze dveří. Přivedla mu druhou. Ta se zdála ženichovi i tlampačovi onačejší, už ji chtěli koupit, tu ale tlampač rozhodně se ozval: „Eh což, kdo bude kupovat zajice v pytli“, zdvihl jí plachetku, a ukázala se tlustá tvář paní mlynářky, jejíž černá očka se na tlampače potutelně smála. „Kupte ji, kupte, dám vám ji lacino,“ šklíbil se pan otec a točil pikslu v prstech, ale zvolna, bud že byla těžká, buď že měl neoherbne prsty. „I mléte, pantáto,“ smála se tlustá panímáma, „dnes prodal byste, zítra byste rád kupil. Kdo haní, rád má.“ Do třetice všeho dobrého. Ta třetí byla štíhlá, vysoká postava nevesty. Tlampač dával za ni starý dantes, ale ženich hned sypal stříbro a dostał ji. Ženich přihrnuly se do sednice, zatáhly kolo, ženicha vzaly mezi sebe a veselé začaly zpívat: „Už je to uděláno, už je to hotovy, nevesta je očepená, koláče jsou snědený“ atd. Nevesta patřila ženám. Peníze, které ženich za ni dal, ženy prohodovaly druhý den před polenem, když se k „stláni postele“ sešly, přičemž ovšem zase byla mnoho zpěvu a žertu. Tlampač povídal, že „pořádná svatba osmnácti trvá měsíc“, a ono to obvyčejně při každé hlučné svatbě tak bylo. Vítí věnečků před svatbou, svatba, stláni postele, přátelský oběd u nevesty, druhý zase u ženicha, propojení věnečku; a tak se pomalu vypořádal celý týden, než přišli mladí manželé k odchodu, aby mohli říci: „Nyní jsme sami.“

Za několik týdnů po Kristlině svatbě došla paní Prošková list z Italie od komorné, v němž jí psala, že komtesa Hortensie sňatek slavit bude s mladým malířem, svým někdejším učitelem, že je všecka blažena, že jako růže zase kvete a paní knězna že je nad ní všecka potěšená. — Babička slyšíc tu radostnou novinu, přikrývala hlavou říkou: „Chvála Pánbohu, všecko se to dobré spořádalo!“

Není účel tohoto spisu vyličovat život mládeže, která okolo babičky žila, aniž chci čtenáře nudit voděním ho od myslivny ke mlýnu a zase zpět malým údolíčkem, v němž panoval vždy stejný život. Mladí dorůstali a dorostli; někteří zůstali doma, vdaly se, oženili a starší ustoupili jim místa, tak jako na dubu starý list opadává, když mladý vyráží. Někteří opustili tiché údolíčko, hledajíce štěstí svoje jinde, jako semínka od větru zavádá, od vody daleko zanešená, by na jiných lužích a březích kořinky svoje založila.

Babička neopustila malé údolíčko, kde našla druhý domov. Klidnou myslí dívala se, jak to vše okolo ní roste a kvete, radovala se nadě štěstím bližního, těšila zarmoucené, pomohla, komu možná bylo pomoci, a když ji vnoučátka jeden po druhém opuštěli, odležujíc jako vlaštovice zpod střechy, pohlížovala za nimi uslzeným okem, těšíc se: „Snad dá Bůh, že se zase shledá.“ A shledali se zase. Rok co rok přicházel zase domů se podívat, a tu babička stará zářící okem se dívala, když jinoši mladí před ní obrazily světa rozkládali, přisvědčovala jejich plánům ohnivým duchem malovaným, promíjela pokleskům mladosti, kterých před ní netajili, oni pak, byť je i ne vždy zachovali, přede dřádi zkušené její rady poslouchali,

Kresba: Areta Fedaková

ctili babičino slovo i mrv. Vzrostlá děvčata svěřovala babičce svoje tajemství, svoje tajné sny a vzdechy, vědouce, že najdou shovívání a vroucí slovo. Tak i Mančinka mlynářovic u babičky útočistě hledala, když jí pan otec bránil milovat chudého, ale hezkého mládka. Babička dovedla panu otci nasadit „hlavu na pravé topurko“, jak sám se vyjádřil, a když po letech dcera jeho šťastna byla a živnost pod vedením úsilovného zetě zkvetala, který pana otce cítil a miloval, říkal vždy: „Babička měla pravdu, za chudým chodi s pokladničkou Pánbůh.“ Děti pak mladých žen milovaly babičku, jako, by jeji vnoučátka byly; vždyť ji také jinak nejmenovaly než babičko. Také paní knězna, když po dvou letech po Kristlině svatbě na panství se vrátila, hned babičku k sobě volal kázala, ukazujíc jí s pláčem krásného chlapečka, památku to po komtese, která po roce svého manželství zemřela, zanechájíc zarmoucenému manželi a kněžně to děcko. Babička chovajíc je zkropila hedvábnou pokrývkou slzami; tanula jí na myslí mladinká, krásná matka jeho, ale kladouc je do náruče kněžně, pravila mírným hlasem: „Nepláče, přejme jí nebe, pro ni svět nebyl, proto ji Bůh s něho vzal. Toho má Bůh zvláště rád, koho vezme k sobě, kdy je nejšťastnější. A milostivá paní neosířela.“

Lidé ani neviděli, jak babička stárne a schází, jen ona sama to cítila. Mnohdy říkala Adelece, z níž se stalo pěkné děvče, ukazujíc na starou jabloň, která rok co rok více schla a spořejí se zelenem odívala: „My jsme si rovny, půjdeme asi zároveň také spat.“ A jednoho jara všecky stromy zelenaly se, jen stará jabloň smutně stála bez listu. Museli ji vykopat a spálit. Babička to samé jaro velice kašlala, nemohla už dojít do městečka do božího kostelíčka, jak říkala. Ruce víc a víc schly, hlava byla jak snih, hlas slabší a slabší. Jednoho dne rozeslala paní Terezka listy na vše strany, aby se děti sešly. Babička ulehla, nemohla už vretánko udržet. Z myslivny, ze mlýna, z hospody i ze Zernova chodili kolikrát za den

ptát se, jak jak je babičče; nebylo jí lépe. Adelka se s ní modlivala; musela ji povídат každé ráno, každý večer, jak je v sadu, v zahradě, co dělá drůbež, co Stračka, musela babičce počítat, za kolik dní ještě by měl pan Beyer přijít. „Snad s ním přijde Jan,“ říkávala přitom. Pamět ji opouštěla. Často volávala místo Adelky Barunku, a když jí Adelka připomínala, že není Barunka doma, vzpamatovala se vzdychnouc si: „Baže není, tu já už neuvidím. Je-li pak šťastna?“ A dočkala se jich babička. Přijel pan Prošek a s ním študent Vilím i dcera Johanka; přišel syn Kašpar a z Krkonošských hor přivedl starý pan Beyer statného mládence Jana; také Orlik přišel z lesnické školy, kamž ho paní knězna dala, poznajíc v něm znamenité vlohy pro lesnictví. Vždyť ho počítala babička také mezi svoje vnuky, poznajíc vztuštajíc lásku mezi ním a Adelkou a ušlechtily jeho mrv. Všecky sešli se okolo babičina lože, nejprvnější ale ze všech byla Barunka, ta přišla zároveň se slavíkem; on se usadil ve svém hnizdečku u babičina okna. Barunka se ubytovala v babičině sednici, kde kdysi stávalo její lůžko, kde poslouchávaly spolu libezeny zpěvy blízkého zpěváčka, kde ji babička vstávajíc lehajíc zehnala. Byly zase spolu, ty samé tóny k nim zaznivaly, byly to ty samé hvězdičky, na něž se spolu kdysi dívávaly, ty samé ruce spočívaly na hlavě Barunkiné, byla to ta samá hlava, ale jiné myšlenky se v ní rodily a jinými city byly ty slze vyroněny, které viděla babička nyní téci po tváři své milené vnučky, než ty slzičky, které s usmáním milým utírala s růžového líce, tehdy kdy ještě děvče v malé postýlce líhalo. Ty zrosily jen, ale nezklamaly oči. Babička cítila dobře, že života jejího na mále, protož si jako dobrá, moudrá hospodyně všecko v porádku uvedla. Nejdříve smířila se s Pánem bohem a s lidmi, pak rozdělila svůj malý stateček. Každý dostal památku. Pro každého, kdo k ní přišel, měla milé slovo, každého, kdo ji opouštěl, provázel její zrak, a když i paní knězna s Hortensiíným synem

navštívivše ji odcházeli, dlouho se za nimi dívala; ona věděla, že se s nimi na světě více nesetká. I tu němou tvář, kočky a psy, k sobě zavolala, pohladila je a nechala si od Sultána ruku lízat. „Hleďte jich,“ pravila Adelce a služkám, „každě zvíře, když je má člověk rád, je vděčné.“ Voršu ale zavolala k sobě a přikazovala jí: „Až umru, Voršilko, — já vím, že to nebude už dlouho se mnou trvat, zdálo se mi dnes v noci, že Jiří pro mne přišel, — až tedy umru, nezapomeň říci to včeličkám, aby vám nepomřely. Ostatní by třebas zapomněli.“ Babička věděla, že Vorša to udělá.

Byla to druhý den k večeru po návratu dětí, když babička tiše skonávala. Barunka ji předříkávala modlitbu umírajících; babička modlila se s ní, až najednou ústa se nehýbala, oko upřené zůstalo na krucifix nad ložem visící, dech se zatajil.

Barunka zatlačila jí oči, mladá Milová otevřela okno, „aby duše volnost měla k odletu“. Vorša nemeškajíc mezi plácicími, posípala k úlu, který pan otec babičce před kolika roky postavil, a zaklepavši naří, volala tříkrát: „Včeličky, včeličky, babička nám umřela!“, pak teprv sedla na lavičku pod bez a pustila se do štkání. Pan myslivec kráčel cestou k Zernovu, aby dal zvonit umíráčkem; sám se nabídl k té službě. Bylo mu ouzko v stavení, musel ven, by se mohl vyplakat. „Stýskalo se mi po Viktorce, Jakpak zapomenu na babičku,“ povídala si cestou. Když zazněl umíráček, hlásajíc všemu lidu, že „není více babičky“, zaplakalo celé údolíčko. —

Třetí den ráno, když se pohřební průvod, záležející z velkého množství lidstva, neboť každý, kdo babičku znal, chtěl ji doprovodit ku hrobu, ubíral okolo zámku, rozhrnula bílá ruka těžké záclony u okna a paní knězna se mezi nimi objevila. Jak dlouho bylo průvod vidět, tak dlouho smutný zrak jejího provázela, až pak záclonu spustic a hluboce si vzdchnouc zašepťala:

„Šťastná to žena!“ —
KONEC

Zaradie — pamiatková oblast Moskvy

K 69. VÝROČIU VOSR

MOSKVA

MESTO ROKU 2000

Nový, dlhodobý program rozvoja sovietskeho hlavného mesta, zahrňujúci obdobie od roku 1990 do 2010 predvída, že začiatkom budúceho storočia sa Moskva stane pekným, moderným a komfortným mestom, v ktorom už nebude problém nedostatku bytov, školiek a jasli. Bude to mesto bez akýchkoľvek dopravných ťažkostí. Kratší pracovný deň v spojení s výborne rovinutou sférou služieb značne zväčší množstvo voľného času moskovčanov.

Moskva roku 2000 bude ešte väčšia. Jej územie bude mať vyše 1000 km² a počet obyvateľstva prekročí 10 mil.

Dnes už 850-ročná Moskva začiatkom budúceho storočia značne omladne. Nielen následkom veľkého množstva novovybudovaných objektov, ale predovšetkým vďaka starostlivo reštaurovaným historickým pamiatkam.

Pri modernizácii sa veľa pozornosti venuje taktiež starším štvorposchodovým domom z päťdesiatych a šesťdesiatych rokov. Dobudujú im ďalšie poschodia. Úplne zmenia interiéry bytov a ich vybavenie. Tieto domy dostanú tiež nové, estetické fasády.

Urbanistické plány predvídajú, že do roku 2000 dostane každá moskovská rodina vlastný, osobitný byt. Dnes budované domy sú domami štvrtnej povojnej generácie. Sú v nich účelné, moderne vykončené a komfortne vybavené byty.

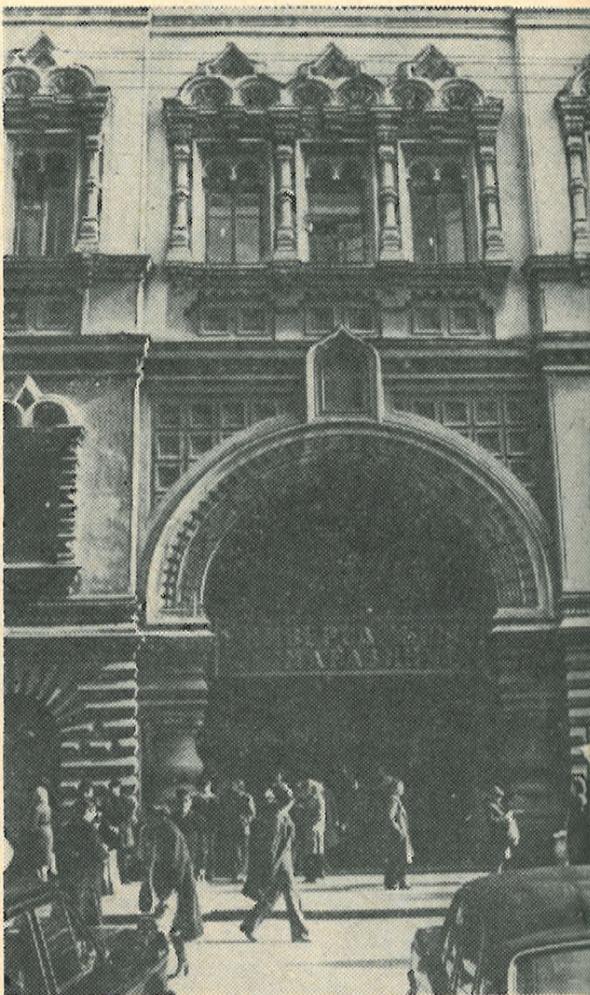
V rámci samej Moskvy vznikne niekoľko samostatných mestských štruktúr. Mesto bude rozdelené na tri veľké obvody a každý z nich na tri veľké štvrte. Štvrte budú mať svoje miništvrte. Vďaka tomu väčšine moskovčanov „odpadnú“ každodenné cesty do práce. V každej takejto štvrti vzniknú vedecovským strediská, administratívne, objekty a služby. V každej štvrti bude všetko to, čo má byť vo veľkom meste.

V generálnom pláne rozvoja mesta sa veľa miesta venuje mestskej doprave, v ktorej hlavnú úlohu, podobne ako dnes, bude zohrávať metro. Jeho trasy sa predĺžia na 420 km (dnes niečo vyše 200 km). Vzniknú tri linky tzv. rýchleho metra, na ktorých budú premávať vlaky rýchlosťou 100—200 km/hod.

Zároveň sa budú rozvíjať iné mestské dopravné prostriedky, najmä tzv. expresné električky. V súvislosti s tým plánujú modernizáciu mnohých ulíc a námestí, čím sa dopravná kapacita veľkých tepien značne zvýši.

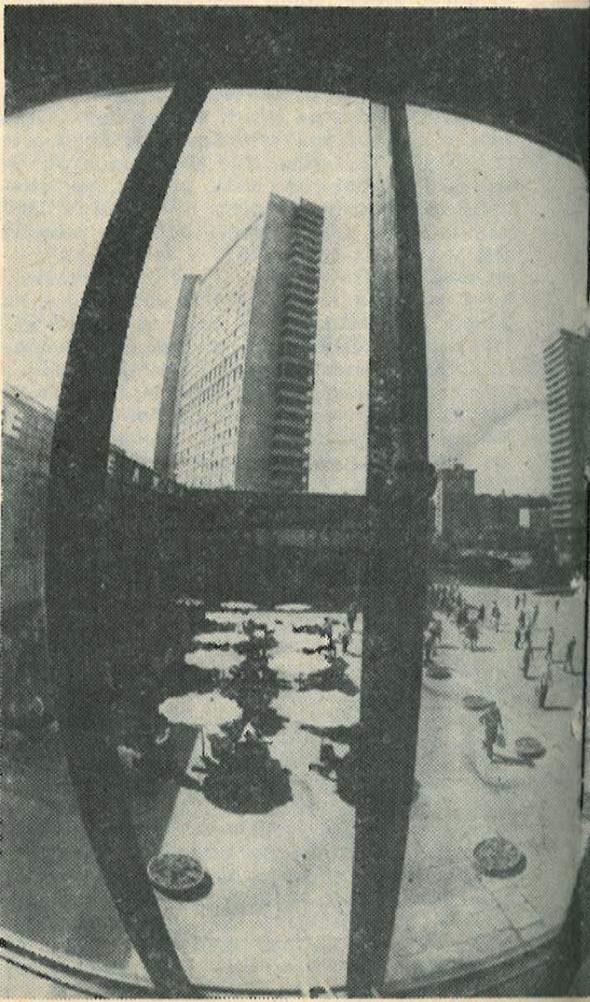
Moskva roku 2000 bude jedným z najčistejších miest na svete. Už dnes sú všetky odpady sovietskeho hlavného mesta čistené a priemyselné závody sú vybavené pohlcujúcimi zariadeniami a filtermi. Do konca storočia sa budú spracúvať všetky tvrdé komunálne odpady, vznikne systém vákuového odstraňovania sметí (už dnes sa pracuje na jeho výstavbe), nákladné autá a autobusy budú mať plynový pohon.

Vôkol mestského centra vzniknú mnohé rekreačné oblasti a mnoho nových parkov.

Priečelie jedného z najväčších moskovských obchodov, ktorý navštievuje denne ok. 400 tis. osôb

Pohľad na súčasnú časť Moskvy pri Kalininskej ulici

TISÍC KROKOV PO ARBATE

Kedysi sa podľž cesty vedúcej do Kremla usadili východní kupci. Z tých čias pochádza i názov Arbat, čo značí „predmestie“.

Za svoju vyše 500-ročnú história sa Arbat neraz menil. Paláce, kostoly, kasárne streleckých plukov — tak vyzeral Arbat v 16. storočí. V 18. storočí sa stal aristokratickou štvrtou, v ktorej sídlila šľachta. Požiar v roku 1812 celkom zmenil podobu ulice. V polovici minulého storočia sa stal Arbat už štvrtou obchodníkov: rozkladali sa tu malé obchody, krámkry s vývesnými štítkami. Devätnásťte storočie dalo komplexu budov na Arbate konečnú architektonickú tvár. Tú tvár, vďaka ktorej sa stal „najmoskovskejšou“ ulicou Moskvy.

Arbat s priľahlou sieťou bočných uličiek tvorí jednu z deviatich pamiatkovo chránených oblastí sovietskej metropoly. Nemôže sa, pravdaže, popísť architektonickými skvostmi, je to len radová výstavba z 19. a začiatku 20. storočia. No práve tento kolorit typického záktutia starej Moskvy má právo na štatút pamiatkovej rezervácie.

Treba ešte dodať, že tisíc krokov po Arbate je cestou do histórie ruskej kultúry.

Sem sa nastáhoval Alexander Sergejevič Puškin so svojou mladou manželkou, prvou moskovskou krásavicom. Tu žil a pracoval vynikajúci ruský skladateľ, hudobný novátor Alexander Skriabin. Lev Tolstoj s rodinou a priateľmi navštívil arbatskú módnu novinku — kino a „bol ohromený nechutným predstavením“.

— Arbat je klenotnicou moskovských obyčajov, tradícií a zvykov, — hovorí Z. Charitenovová, jedna z autoriek projektu komplexnej rekonštrukcie, architektonickej úpravy a stvárenia chránenej oblasti. — Obnoví ich, rozvíti, dať im nový život — to sme si dali ako úlohu, keď sme pracovali na projekte.

V tradícii kultúrneho života Arbatu pokračujú malé výstavné siene, kiná, početné obchody s knihami, pohľadnicami a umelcami predmetmi či suvenírm. V unikátnom „Kráme starinára“ majú vystavovať predmety starého moskovského spôsobu života. Pešia zóna bude miestom odychu a preto tu otvoria veľa nových kaviarní a malých reštaurácií. Na tento účel sa vyčlenia prvé poschodia takmer všetkých budov.

Plány rekonštrukcie sú veľmi rozsiahle a ich splnenie sa neuskutoční zo dňa na deň. Teraz sa zavŕšila prvá, najťažšia etapa prác. Ako teda vyzerá Arbat dnes?

Rodení Moskovčania, ktorí ho dôverne poznajú, dnes horko-ťažko spoznávajú starú ulicu.

Dlaždice pre Prahu sú samozrejmosťou. No v Moskve okrem Červeného námestia nebolo iného vydláždeného miesta. A teraz sa ním stal Arbat. Nevyložili ho však čadičovými dlaždicami ako Červené námestie, ani mramorovými kockami, ako povedzme Na Příkope, ale farebnými pieskobetónovými dlaždicami. Lavičky, nízke pouličné lampy a originálne kvetináče doplnajú ulicu. Priečelia všetkých budov sú zreštaurované a omietnuté v čistých pastelových tónoch, na ktorých sa pekne vynímajú biele štukové ozdoby.

No najvýznamnejšou udalosťou, ktorá sa odohrala na Arbate, je otvorenie múzea A.S. Puškina. Otvorenie tohto múzea sa už dávno očakávalo, dlho sa naň pripravovali reštaurátori, výtvarní teoretici a múzejní pracovníci. Nevzhľadný dvojposchodový dom dostal svoju pôvodnú podobu pôsobivého empirového obytného domu zo začiatku 19. storočia. Práve tak vyzeral aj v roku 1831, keď sa doň po svadbe nastáhovala mladá rodina Puškinovcov. Vo vnútri sa okrem pamätných izieb nachádza aj expozícia, ktorá hovorí o úlohe, ktorú zohrávala Moskva v živote a tvorbe veľkého básnika...

Nový život starého Arbatu sa len začína. Prechádzka po ňom bude čoraz zaujímavejšia.

Arbat — jedna zo starších moskovských ulíc so starostlivo zreštaurovanými domami

Fragment jednej z kremelských sál nazvanej Granovita palata

JÁN JONÁŠ

JEDENÁSTE PRIKÁZANIE

(10)

(POKRAČOVANIE Z MINULÉHO ČÍSLA)

Snehu napadalo neúrekom. Sanica bola ako zvon. Mrazy boli tuhé, až klince vyliezali zo striech. Gazdovia vyvážali mrvu na polia v poriadnych fúrach, veď po takej sanici by kone uviezli hoci aj takú fúru, čo by sa mohla pavúziť. Bol to pekný každodenný obraz. Len čo sa dvihol ranný závoj sivej hmly, otvorila sa jasná belasá obloha, ktorá sa táhala od Vŕtkej hory po ďaleký horizont, kdesi až nad tabuľu roviny za rieku. Od dediny a zase naspäť k dedine tiahli po bielom plátnite snehoevej prikrývky vrančky, hnedky, hrdzky, šimle drienkovských, ani čo by ich nieko poťahoval za nevideteľný motúz. Cengali spiežovce všetkých tónov. Kôňom stúpala z papuľ biela para. Vyzeralo to ako v rozprávke.

Ale iba vyzeralo. Pod tenkým povrchom tejto idyly diali sa veci, o ktorých si drienkovskí gazdovia spočiatku nechceli ani chýr pustiť k ušiam. Hókusy-pokusy, vraveli, keď niekto priniesol zvolakádial zvest, že tam alebo inde idú gazdovia spoločne obrábat pôdu. Ako sa budú v jeseni deliť? Komu prvemu orať? Či hon zasiať jačmeňom a či ďatelinou? To nie je také jednoduché! Možno, že veľkí gazdovia niekde tam ďalej na rovine tak aj robia; nemajú iné východisko. Čeľadníka nezoženú, výžinkárov tobôž nie, sezónkárov v cukrovej repe za posledné roky už vôbec nebolo vidieť; nuž čo, ti nech sa zoskupujú. Sami si nastačia. Ale oni, v Drienkovciach? S pomocou božou a bližejšej rodiny požnú aj pomlátia, i repu vykopú. A kto nestihne, nájde si „tovarichára“; pravda „tovarichára“ najímat, to je pre gazdu z Drienkoviec drahé a tak trochu hanba. Nebyvalo to zvykom.

Lenže chýri prestali byť chýrmi, keď sa skutočnosť dotkla bezprostredne aj ich chotára. Bývalý Zvalilov zbytkový statok rozparcelovali spolu s majermi, ktoré voľakedy patrili statkárovi Springerovi a na ktorých si v prvej republike sedeli všelijaki zbytkovi statkári, poslanci, senátori a korteši agrárnej strany. Časť pôdy dostali teraz v novej reforme deputátnici, časť gazdovia z vojnovou úplne zničených oblastí a časť presídenci z Maďarska a Rumunska, čiže svetári, ako im hovorili v Drienkovciach. Tito „cudzi“ malí sice pôdu, miesto i strechu pre dobytok v majerských budovách, lenže nemali dobytok, potáhy, nič. Drienkovčania si robili z nich medzi sebou posmech, lebo bývalé majerské hony, rovné ako dlaň a kedysi dobre obrábané, pustli, ležali úhorom a rodili bollače a ohnicu.

Uprostred fašiangov sa rozniesla po celých Drienkovciach správa, že si noví gazdovia na bývalých zbytkových majeroch založili spoločné družstvo.

— Už sme teda aj my tu napadnutí, — bil na poplach Krišpín Pustý pred každým väzenejším gazdom v Drienkovciach. (...)

Postoj Lamberta Lantaja k Beňákom vychádzal z iných prameňov, ako Beňáka k nemu. Lantaj totiž pamätał, že Beňák mu úprimne ponúkol pristrešie. Zatiaľ čo Beňák pocitoval Lantajovu prítomnosť ako čosi prebytočné. Lambert Lantaj však vedel, čo znamená získať Ignáca Beňáka pre myšlienku socializmu na dedine. Za Beňákom pôjde postupne celá dedina. Beňák bol najlepší gazda na dedine, hoci nemal najviac pola, a záležalo mu na moci v dedine, na honore, povesti i na majetku. Stretnutie Lamberta Lantaja s členmi chovateľského spolku na ceste pred krčmou sa skončilo nepriamym pozvaním na pohárik. Nikto však nečakal, že Beňák prvý pripíje na novú vrchnosť v obci. Veď doteraz sa všetci vyhýbali stretnutiu s novým výborom a tvárali sa akoby národný zložený z nových členov ani nepotrebovali. Lantaj spoznal toto chytračenie drienkovských gazdov, čakal však na vhodnú chvíľu, aby mohol zakročiť. Beňáka najviac škrelo to, že to čo povedal Lantaj v krčme, bola pravda. Hovoril totiž, že statkár predáva rolnické plody vždy drahšie ako obyčajný sedliak. A keď sa počas diskusie chlapci osopili na Lantaja, že kto bude pracovať na poli, keď sa stále viac buduje fabrič, ten im povedal, aby založili rolnické družstvo a na pomoc im prídu stroje.

V Hrašnom mlyne, hoci mali najbližšie k novote, o ktorej sa už toľko hovorilo, a s osadníkmi z majera Dolina stýkali sa v letných mesiacoch skoro denne na poli, boli udalostami najmenej vzrušení. Mali iné stavosti.

Ešte pred Vianocami odviezol čierny Guban svoju bledú ženu do nemocnice. Bolestivé záchravy dostávala skoro denne, vrecúška s horúcimi otrubami, ktoré jej Guban zohrieval a prikladal celé noci, nič nepomáhal. (...)

Vedel, že mu žena zomrie. Vyčítal jej to z očí, keď sa s ňou lúčil v nemocnici. Nemohol ináč, musel sa ešte raz za ňou obrátiť od tažkých, starodávnych dvojdielnych dverí.

Guban zastal s rukou na klučke dverí. Zachytil pohľad bledej ženy, hoci ona za ním hlavu neobrátila. Cosi, čo už dávno nepociťil, stislo mu hrdlo. Kým bude žiť, nezabudne na ten pohľad. Ako námesačný zíšiel po širokých kamenných schodoch starej nemocnice na pustú ulicu predmestia.

Celou cestou až do Hrašného mlyna robil Guban to, čo nerobil nikdy za svojich päťdesaťsedem rokov; mysel na svoj uplynulý život. Videlo sa mu odrazu, že bolo v nom akosi veľa uzlin. Keď mu zomrela prvá žena, prišlo to voľajako naraz. Tak ako prichádza búrka spoza Vŕtkej hory do Zvodnej doliny. Žena bola zdravá a mocná, robia okolo domácnosti i v poli až dovtedy, kým neprišla jej chvíľa. Zomrela hned po pôrode. Ani dieta nevzala na ruky, a predsa, akoby vzala so sebou i kus života druhorodeného syna. Eúbil ju predovšetkým preto, že bola mocná, azda močnejšia ako on sám. Bola i staršia od neho, no na to sa v osiemnásťom roku, hned po svetovej vojne, veľmi nepozeralo. Dievok na vydaj bolo na každý prst desať. Telá mnohých mládencov na ženie ostali pod skalami v Dalmácii alebo v Tirolsku, rozpadávali sa pod listím v neprístupných lesoch Karpát a Haliče, prepadali sa v močiaroch na dolnom toku Piavy.

— Ten druhý prišiel neskoro, — vzdyhol si Guban. Bojaživo sa hned obzrel, akoby bol vzýchaný pre neho hriechom.

Po prvom synovi, ktorého mu žena priniesla na svet ani nie do roka po jeho návrate z talianskeho frontu, počala mu druhého až po desaťich rokoch, kedy sa už zmierili, že im ostane len jediný Samuel. Guban mal už vtedy tridsaťsest rokov.

Zena zomrela náhle, skôr než sa stihol spamätať z radosti, že má na svete druhého syna. Rodičia sa už boli pominuli, ostal sám s desaťročným parobčiatkom a druhým nemluvňaťom. Nerozmýšľal dlho, keď mu svokra dovedla šesťnásťročnú Kristínu, svoju najmladšiu neter. Oženil sa s bledou plavoviasou dievčinou. S prirodzenou učenlivosťou luteránskych gazdovských dievok veľmi skoro dokonale plnila všetky povinnosti gazdinej.

— Bola dobrá, tichá a trpežlivá, — zašepetal si Guban. Hovoril o nej už ako o

mŕtvej. Ukradomky, aby to nikto nevidel, hoci bol sám vo veľkej kuchyni, utrel si horúcu slzu z oka.

— Mohol som byť k nej vľúdnejší, — výčital si. Pre vlastné ospravedlnenie si pomyslel:

„Nikdy som nič pred ňou nezamykal. Ani peniaze nie. Ku všetkému mala prístup ako ozajstná gazdiná.“

Vypestovala malého Benjamina; často chorlavel, nespávala pri ňom celé noci. Guban ani nevedel, ktorý z predkov oboch jeho žien bol taký svetlooký, plavovlasý, no určite jeden taký musel byť, lebo ako chlapča rástlo, čoraz väčšmi sa ponášalo na mladučkú macochu. Guban bol človek prísný a spravidlivý. Neobľúbil si druhorodeného, o to väčšmi však vystríhal sa skrivodlivosti voči nemu. Neobľúbil si ho azda aj preto, že mladá macocha od prvých chvíľ zahorela k diefaťu horúcou láskou. Táto bola rokmi čoraz plamennejšia, azda ju rozdúchávalo aj trpké sklamanie z toho, že sama neporodi.

Cím bol Samuel starší, tým väčšimi sa ponášal na otca. Ibaže bol po materi ešte rozložitejší a trocha pomalší v reči i v pohyboch. Bol takisto ako otec tmavej pleti, nezvyčajnej v týchto končinách. Mal iskrivé havranie vlasov, rovný nos, akoby odštiepený priamo z čela, temné, trocha zakalené oči, ktoré sedeli pod drobným, ale hustým obočím, rovným až po sluchy. Na vzrast boli s otcem rovnakí, i keď sa Samuel pre svoju rozložitosť na prvý pohľad zdal nižší.

Guhan vedel, hoci sám seba presvedčal o opaku, že na tomto synovi môže stavať. Ako chlapča sa bral Samuel sám do roboty. Nebál sa noci. Keď prihrmela búrka spoza Vŕtkej hory, a bývalo to od jari do jesene dosť často, chlapča nebolo možné dostať pod strechu. Akoby vyzýval živly, akoby si z nich nič nerobil. Guhan sa pýsil, no zároveň ho v duši striaslo. Aký charakter, akú náštu bude mať tento chlapec, až dospeje?

Bol málovratný, ale otcovi povoľný. Bol až zanovito pracovitý. Bol tvrdý, no nie nemilosrdný. Pred ľuďmi bol plachý, a to si otec nevedel nijako dať do súvislosti; synovu nebojácnosť pri všetkom ostatnom, a pritom neistotu, keď išlo o ľudí. K ľuďom bol šuhať podozrievavý. To Guhan nechápal. Preňho boli veci jednoduché: som mocný, toľko môžem, kolko zvládzem. Azda keby bola žila jeho rodňa mat, bola by chlapča privedla k ľuďom. Macocha, ktorá bola vlastne tiež iba dievčaťom, keď si stala na miesto jeho matky, nikdy nezískala jeho dôveru. Nikdy jej nevzdoroval, ale ani jej čo len na pol kroka nevyšiel v ústrety.

Malého plačlivého brata ľubil celou svoju prostou dušou. Sprvoti si Guhan ani Kristína nevšimali, že robustný dvanásťročný Samuel vydrží sa hrať s nemotorne a neskoro chodiacm bračekom po celé dlhé večery. Na doštenej kuchynskej dlážke robil mu raz koňa, raz zajaca, ktorý mu malý neusnul na

pleci. Cuban niekedy frflal na tie hry. Do-hováral žene, prečo to trpi.

— Len sa ty nestrachuj, bude z neho schopný hospodár! — zahovárala zakaždým.

— Hospodár! — Cuban odstúpil od okna a sadol si len na okraj ľažkej lavice. — Hospodár!

Nevyhnal syna z domova, keď ho vtedy vzali do vyšetrovacej väzby pre podezrenie z lúpeže a vraždy starej kontesky a jej komorníka. Keď prišli vyšetrovatelia prvý raz, veľmi sa neznepokojoval. S takými vecami nemal nikdy nič do činenia. Ludia videli starých ūbožiakov nažive naposledy v Hrašnom mlyne a potom na ceste z mlyna do hory. Dozaista budú aj iných vyšetrovať. Tak si to spočiatku myslie.

Samuel nevedel povedať nič viac, len že bol v hore, že na rozhraní, kde sa starý priesmyk spúšta na druhú stranu horstva, opustil starcov a vrátil sa do mlyna. Nechcel nikoho budiť. Spal v maštali na slame. Robil tak neraz. Nikomu to nebolo čudné. Koľko mu trvala cesta do starého priesmyku? Tažko povedať. Kôň kráčal neisto po zarastenej ceste. Občas sa obloha zatiahla mrakmi. Ani mesiac nevyšiel, ako čakať. Až keď boli za rozhraním. Stade sa vrátil.

Rovno domov? Rovno. Počul niekto, kedy prišiel? Neštekali psy? Nevedel, či ho niekto počul. Psy ho poznajú, prirodzene, sú ich.

Cuban pozeral na syna. Samuel hľadal do zeme. Bol pokojný a ľahostajný.

— Zbohom, — riekoval vo dverách, obrátený dovnútra, keď ho brali.

Gubana striašlo až vtedy, keď sa syn po troch týždňoch vrátil z vyšetrovania a riekoval:

— Nedržte ma tu. Pusťte ma na robotu...

— Kam na robotu...? Či jej nieto dosť...?

— Vklínil Cuban svoj pohľad do rovnako tvrdého synovho pohľadu.

— Čím ďalej, tým lepšie... Pre vás tu i pre mňa.

— Tak teda... Tak teda... — pridúšalo otca.

— Nevyslovte to, tatko... — povedal Samuel tiež priduseným hlasom.

— Nevyháňam fa, — riekoval po dlhzej chvíli Cuban — Ani fa tu nedržím.

Nechodili listy od Samuela do Hrašného mlyna. Chodili len karty k sviatkom s pozdravmi a krátkym oznamom: „Som zdravý a mám sa dobre.“ V Drienkovciach sa rozeslo, že Samuel pracuje v baniach kdesi v Čechách. Voľať z piatej či ešte z ďalšej dediny dal vieť, že mladý Cuban robí podzemou na najnebezpečnejšom mieste s výbušninami. Že sa topí v peniazoch, toľko vraj zarábá. Kto chcel, uveril. Nikto si netrúfal spýtať sa Cubana.

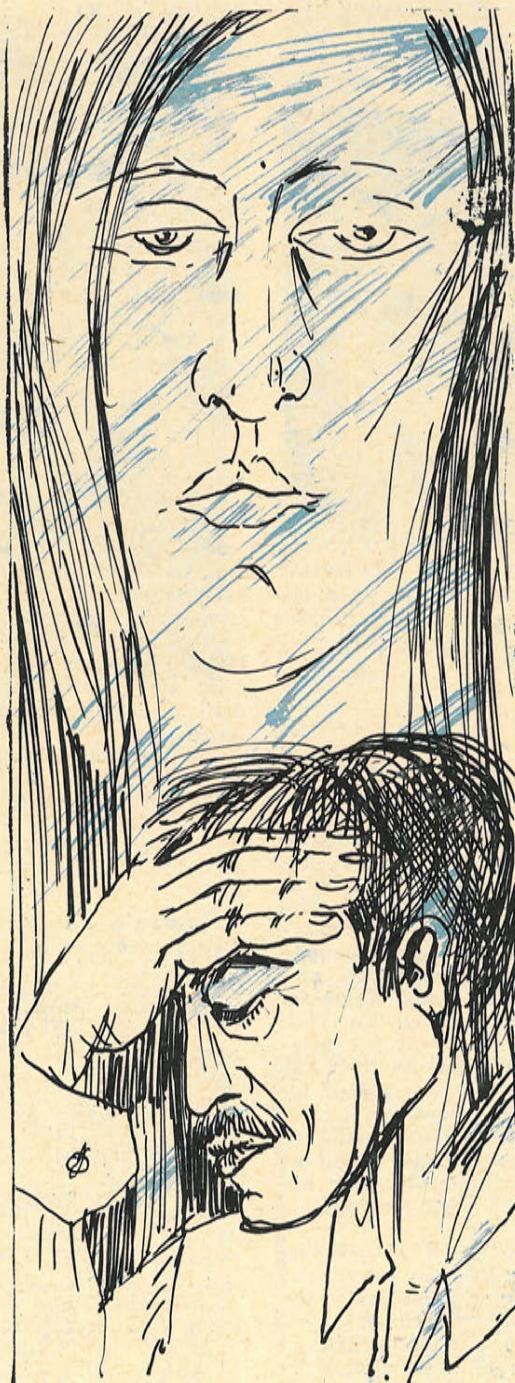
A potom prišla táto jeseň. Po viac ako štyroch rokoch sa Samuel Cuban zjavil doma. (...)

Cubanovi stvrđli nohy, ako tak sedel na ostrom okraji širokej stolice pod oknom. Keď vstal, podlomili sa mu v kolenách. K neurčitej zlosti na syna pribudla ešte zlosť na seba, že slabne.

„Hospodár!“ opakoval si v mysli a pochybovačne kýval hlavou. Rozhádzal stŕpnuté nohy. „A ja som už starý,“ prebehlo mu rozumom zároveň so zimomriavkami, ktoré sa mu rozbehli z lýtk hore stehnami až do chrbtice. — Pomaly šest križíkov na pleciach. (...)

Keď sa mal vrátiť z poľa, žena ho nikdy nečakala. Robila si vždy svoju robotu v kuchyni, okolo hydiny alebo osípaných. To patrilo k povinnostiam žien z Hrašného mlyna odjakživa a predovšetkým. No vtedy akoby striehla na jeho návrat, hned si toho všimol a pomyslel si: „Prečo tu stojí? Čo sa stalo?“

— Nechaj Benjamina vypriahnuť, a ty hybaj dnu, — povedala svojím obvyklým tičkým hlasom, ale Cuban v ňom začul nalihanie. Ešte rozopál opraty, aby neskočil hned na slovíčko, a vypriahol náručnej koľke postranku.

Kresba: Areta Fedaková

— Nedaj im hned vody, — prikázal Benjamínovi a pomalým krokom kráčal za ňou do kuchyne. Hľadal na jej ovisnuté ramená, na úzky chrbát, na kúsok tenučkej šije, ktorá sa jej obnažovala medzi gollerikom kababájkou a dohora vyviazaným bodkovaným ručníkom.

„Panebože, veď už ani bedier nemá,“ pomyslel si vtedy a prešla ho zlá predtucha.

— Samuel prišiel domov, — rieckla mu, keď zatvoril za sebou dvere na kuchyni. Mohla rieciť aj: „Syn sa vrátil,“ no povedala: — Samuel prišiel domov.

Na toto by bol Cuban najmenej myslie. Zvest mu zamkla na dobrú chvíľu ústa.

— Kam sa podel? — opýtal sa nakoniec priškrteným hlasom, z ktorého nemohla žena rozoznať, či sa v ňom skrýva zľovestnosť, vzrušenie alebo len ľahostajnosť.

— Išiel do stodoly nachystať kravám. Tamhľa sú jeho veci, — Kristína pokynula hlavou do kúta kuchyne, kde sa končila široká lavica.

Cuban neobrátil hlavu tým smerom, iba tak úchytkom odhadoval synovo imanie. Mlčal.

— Toto je jeho rodný dom... — povedala Kristína.

— Nevrávam, že nie je, — odpovedal Cuban, vkladajúc čo najviac príkrosti do odpovede, no žena zbadala, ako zhlitol sliny.

— Daniš... — začala mäkučko, osloviač ho skratkou jeho krstného mena, čo robievala

veľmi zriedka. — Daniš, veď ty ho máš predsa rád...

— Plekať ho budem, nie? — odvetil jej strmo. — Co by si nechcela! — obrátil sa k dverám. Nestihol však urobiť krok. Rázne ho zastavila:

— Tu počkaj a privítaj ho. Nie v maštali alebo v stodole... Prosím ťa o to... — skončila ticho.

— Nemám sa mu aj pokloniť až po zem...?

— vzpieral sa Cuban, ale nehýbal sa z miesta. — Budem tu na neho vyčkávať a vonku bude robota stáť... — hundral Cuban, odovzdane podišiel k lavici a ľažko sa na ňu spustil.

— Príde hned. Povedala som mu, aby prišiel k tebe.

— Ku mne... — vyrieckol Cuban pochybnosť aj odmiennutie naraz, no oboje nepresedčivé. (...)

„Ona už vtedy vedela, že ostaneme bez nej...“ preblekslo mu myšľou. „Akoby privolaťa Samuela. Pre mňa určila babské roboty,“ pomyslel si, no nie trpko. Nebolo iného východiska. „Syn sa mi vrátil domov. Vtedy ona rozhodla, že nadišiel čas, aby som ustúpil...“

Cuban nevedomky prikyvoval hlavou, súhlasil bez svedkov s tým, čo žena rozhodla, hoci vtedy, toho večera keď sa Samuel vrátil, bol to celkom ináč.

Samuel vošiel do kuchyne. Nad horou dorhievali večerné zore. Ich svetlo padlo obojom oblokmi do kuchyne. Cuban sedel rozskročený priamo oproti dverám. Obaja sa pozerali najprv do zeme. Obaja potom naraďhli hlavy.

— Dobrý večer, tatko... — pozdravil Samuela dostatočne nahlas. Mal na sebe svetlozelenkové pracovné šaty, vidno, že nenosené. Cuban skľzol pohľadom po synovej postave a v jemnom svetle jesenného podvečera videla sa mu mohotná; čierna gubanovská hlava vzpriamene sedela na širokých rovnych pleciach. Najprv schvátila otca pýcha. Potom rútosť za vlastnou silou a mladostou. Nakoniec sa dostavila zlosť, že je život už tak usporiadany.

— Dobrý večer aj tebe... — Cuban odvrátil hlavu, aby mu ani žena ani syn nevideli do tváre. A aby ich celkom zmiatal, pichol.

— To tam je všetko, čo si si vyslúžil? — ukázal vytrécenou bradou na kufor a svietočné šaty, ktoré tam Samuel odložil.

— Má m peniaze, — odpovedal Samuel, no akosi hanblivo, že Cuban mohol hned vystrelit:

— Vďakabohu, nie sme v tiesni!

Vtedy zasiahla Kristína:

— Ani ste si ruky ešte nepodali...

Obaja chvíľu na seba pozerali. Cuban neohnuto sedel na stolici a Samuel stál krok od dveri, len sa zvrátnut a odísť.

— Nemáme sa prečo merit, — riekoval Cuban prvý. — Nepohnevali sme sa... Prines fľašku a pohárik... ustal som za pluhom...

Cuban pozeral do ohníka v sporáku, ktorý sa veselo rozplápol. V ústach cítil horkosladkú chut silovice, ktorou každoročne k Vianociam obdarúvala Kristínu jej rodina Utrel slzu, druhú, märne. Rinuli sa mu ciernom z oboch očí.

— Panebože, bud' milostivý jej duši. Bola čistá... — opakoval. Plakal, veľké ľažke slzy mu padali na hrud. Vtedy sa ticho otvorili dvere, z tmy do šera vstúpil Benjamin. Zostal pri dverách ako každý, keď bol hospodár v miestnosti. Ticho sa spýtal:

— Tatko, mám ja podojiť kravy, či pôjdete vy? Už sú nakŕmené a napojené.

— Chod' ty, ja prídem a vydojím ich, — riekoval Cuban traslavým hlasom. Benjamína zvuk otcovho hlasu prekvapil. Inokedy by bol hned odišiel. Teraz ostal stáť pri dverach a čakal.

Cuban mu proti vlastnej vôle povedal:

— Mamičke je zle... Prídeme o ňu... Ostane neme sami...

Benjamín sa strhol a vybehol von. Prvý raz počul otca povedať: mamička... Dovtedy jej tak hovoril iba on.

POKRAČOVANIE NASLEDUJE

ZIVOT

Cílos 11/1986 Ročník 29

19

Dvojjazyčné nápisy na obchode v Kacvíne

Foto: DS

DVOJJAZYČNÉ VÝVESNÉ TABULE

V súvislosti s tým, že naďalej nie je zrealizovaný návrh Spoločnosti, týkajúci sa vyvesenia dvojjazyčných nápisov na obchodoch a gastronomickej objektoch, a taktiež v súvislosti s ďalšími rozhodnými požiadavkami krajjanov sa ústredný výbor KSSČaS obrátil na vedenie gminných družstiev s otázkou, kedy budú vyvesené dvojjazyčné tabule vo všetkých obciach.

V tomto čísle uverejnjujeme kladné odpovede gminných družstiev, ktoré ked' aj po rokoch, seriózne pristúpili k problému dvojjazyčných tabúl. Nemôžeme však úplne súhlasiť s uznesením valného zhromaždenia predstaviteľov družstva v Nižných Lapsach, ktoré výbor cituje vo svojom liste: „Doplniť chýbajúce dvojjazyčné tabule na objektoch GD v tých obciach, kde ich obyvateľstvo nenie“. Znamenalo by

to, že všetci obyvatelia sú výtržníkmi? Ako by to vyzeralo, keby sme napísali, že telefónne búdky, autobusové zastávky alebo lavičky v parku niesú obyvateľstvo, a preto ich nikto nebude opravovať. A predsa všetci vieme, že sú to ojedineľne výtržnícke výčiny chuligánov. To však ešte neznamená, že za ich prieskumy musia pykať všetci občania. Teda argument o ničení tabúl miestnym obyvateľstvom tu neobstojí. Okrem toho, naši krajania neraz navrhovali urobiť tabule z takého materiálu, aby nedôholi ničivej sile kameňa.

V ďalších číslach sa po rozhovore s predsedom ústredného zväzu roľníckych družstiev vrátime k odpovediam tých gminných družstiev, ktoré zaujali negatívne stanovisko k otázké dvojjazyčných nápisov.

WOJEWÓDZKI ZWIĄZEK SPÓŁDZIELNI ROLNICZYCH „SAMOPOMOC CHŁOPSKA” W NOWYM SĄCZU

W odpowiedzi na pismo z dnia 1986-07-28, znak L. dz. 312/86, w sprawie dwujęzycznych szyldów na obiektach handlowych informujemy, że zgodnie z przepisami nowego prawa spółdzielczego działalność Gminnych Spółdzielni opiera się na zasadzie samodzielności, samorządności i samofinansowania.

W związku z powyższym w kompetencji Zarządów Gminnych Spółdzielni leży podejmowanie decyzji m.in. w sprawach szyldów dwujęzycznych i we wszystkich problemach z tym zagadnieniem związanych.

Zaznaczamy, że o konieczności oznakowania placówek handlowo-usługowych zainteresowanym Spółdzielniom dodatkowo przekazano wytyczne i wnioski na wojewódzkiej naradzie Wiceprezesów Zarządów Spółdzielni d/s Handlu w dniu 1986-08-11.

Ze swej strony będziemy śledzić realizację powyższego zadania.

Wiceprezes Zarządu WZSR ds. Handlu i Gastronomii Antoni Gierat

GMINNA SPÓŁDZIELNIA SAMOPOMOC CHŁOPSKA W JABLONCE

Stosownie do odbytej narady wiceprezesów w dniu 11.08.1986 r. w WZSR „SCh” w Nowym Sączu, Zarząd Gminnej Spółdzielni „Samopomoc Chłopska” w Jabloncu uprzejmie informuje, że wszystkie szyldy na placówkach handlowych i gastronomicznych podległego nam terenu są wykonane estetycznie w dwujęzycznych napisach tj. w polskim i słowackim.

V-ce Prezes Zarządu d/s Handlu i Gastronomii E. Kozub

GMINNA SPÓŁDZIELNIA „SAMOPOMOC CHŁOPSKA” W ŁAPSZACH NIŻNYCH

Zarząd Gminnej Spółdzielni „SCh” Łapsze Niżne w odpowiedzi

na Wasze pismo L.dz. 309/86 z dnia 1986-07-28 informuje, że w ostatnim czasie szyldy dwujęzyczne na naszych placówkach zostały uzupełnione we wsi Kacwin, ponadto planujemy do końca 1987 r. wszystkie nasze placówki zaopatrzyć w szyldy dwujęzyczne t.j. wymieniając je systematycznie w miarę zniszczenia.

Nadmieniamy, że w przedmiotowej sprawie została podjęta uchwała przez Walne Zgromadzenie Przedstawicieli w dniu 29.06.1983 r. o następującej treści: „Uzupełnić brakujące szyldy dwujęzyczne na placówkach działania GS w miejscowościach tych, gdzie ludność nie niszczy je“.

Jednocześnie informujemy, że w szyldy dwujęzyczne zostały wyposażone wszystkie placówki znajdujące się na terenie Ł. Niżnych, które w kilka dni po wywieszeniu zostały doszczętnie zniszczone przez ludność. W powyższej sprawie prowadzone było dochodzenie przez Posterunek MO w Łapszach Niżnych, w wyniku którego sprawca nie został ujawniony. W I półroczu 1983 r. sprawę szyldów dwujęzycznych była omawiana na posiedzeniu Egzekutywy KG PZPR w Ł. Niżnych, na której podtrzymało uchwałę WZP Spółdzielni i zobowiązano Sp.-nię do wymiany szyldów na dwujęzyczne w miarę zniszczenia w miejscowościach tych, gdzie ludność nie niszczy nowowiewieszonych szyldów.

Prezes Zarządu Józef Krawontka

Chceli by sme zvlášť podakovať Vojvodskému zväzu roľníckych družstiev v Nowom Sączi za kladný postoj k otázké dvojjazyčných tabúl a záujem o jej realizáciu. Slová vďaka patria aj Gminnému družstvu v Jablonke, ktoré sa vážne zaoberala požiadavkou Spoločnosti a v celku ju zrealizovalo. Podobne sa tejto úlohy zhstili aj gminné družstvá z Krempach, Raby Vyžnej a Černého Dunajca.

REDAKCIA

LISTÁREŇ

POKRAČOVANIE ZO STR. 13

múzei otvoril Šoltýsov gazdovský dvor v Jurgove. Postavil ho v tejto spišskej obci Jakub Šoltýs v roku 1861. Dom má pitvor, izbu a komoru, zase hospodárské stavby — ovčiareň, maštár, stodolu a voziareň. Konzervátoriské opravy trvali tri roky. Šoltýsov dvor plní úlohu kultúrneho múzea spišskej dediny.

tokrát kultúrnym otázkam Podhala, Spiša a Oravy.

Publikácia obsahuje texty Jana Plucińskiego Spišiakovo detstva a Piusa Jabłońskiego Z Oravy do sveta. Popisuj soiálne pomery na oravskej a spišskej dedine na začiatku 20. storočia, osvetový systém a ukazujú ľažkú cestu mládeže k vzdeleniu. Okrem toho obsahujú veľa etnografických a historických prvkov a ukazujú proces formovania národného povedomia.

Wanda Jostová piše o zvykoch oravského obyvateľstva a Henryk Jost o olejáriach na Podhali, Spiši a Orave, zase Franciszek Kott popisuje oravskú svadbu v davných časoch.

Tento diel obsahuje taktiež práce o ľudovom názvosloví na juhovýchodných úbočiach Babej Hory, ktorých autorom je Stanisław Wałach, ako aj prezývky obyvateľov Jurgova na poľskom Spiši, ktoré spracoval Jan Pluciński. (Po oboznámení sa s publikáciou, vrátime sa k tejto tematike — redakcia)

ZO ZJAZDU PODHALANSKEJ SPOLOČNOSTI PRIATEĽOV VIED

Podhalanská spoločnosť priateľov vied v Novom Targu sa sídlom v Zakopanom vznikla pred 12 rokmi. Patrí k tým vedeckým spoločnostiam, ktoré vydávajú vedecké práce, knihy, organizujú vedecké semináre. Jej cieľom je vyvýjanie vedeckých výskumov, popularizovanie znalostí o oblasti Podhala, Spiša a Oravy.

Posledné tri roky činnosti ustupujúcich orgánov Spoločnosti na čele s doc. dr. hab. Romanom Talewským boli neobvykle bohaté. Organizovali dve publicisticke výstavy — Zakopane v štyridsaťročnej ľudovej moci a Z minulosťmi Nowotarskej zeme, ako aj populárno-vedecký seminár Z dejín podhalanskej tlače a na-

koniec vydali knihu Otázky kultúry Podhala, Spiša a Oravy.

Spoločnosť, ktorá združuje 156 členov, má zaujímavé plány na najbližšie roky. Pod vedením doc. dr. hab. Mieczysława Adamczyka z Wrocławskiej univerzity začala prípravy k vydaniu monografie Nového Targu. Bude vydaná na 650. výročie Nového Targu, ktoré pripadá v roku 1996. Zbierajú tiež materiály pre knihu Vzdelenie roľníckych detí na Podhali, Spiši a Orave v 18. a 19. storočí. Počas diskusie na IV. zjazde Spoločnosti hovorili o nevyhnutnosti šírenia historickej a kultúrnej vedomostí o oblasti, poukazovali na potrebu spolupráce s vedeckými spoločnosťami na Slovensku a vydávania ročnika. Schválili rozhodnutie o udeľovaní výročnej odmeny za najlepšiu publikáciu v oblasti kultúry, dejín Podhala, Spiša a Oravy.

Za nového predsedu Spoločnosti bol zvolený doc. dr. hab. Julian Ciuruś, a za tajomníka mgr. Eugeniusz Halicki.

STANISLAW KALAMACKI

PUBLIKÁCIA O PODHALI, SPIŠI A ORAVE

Podhalanská spoločnosť priateľov vied v Nowom Targu so sídlom v Zakopanom vydala tretí diel svojich prác, venovaný ten-

Jednou z posledných poľných prác pred zimou je zber zemiakov. Nie je to ľahká práca. Jediným pomocníkom pre roľníkov na území Spiša a Oravy je výorávač zemiakov na konský záprah, aj keď sa už čoraz častejšie objavujú traktorové výorávače, ktoré však nie vždy možno využiť.

Toho roku bola úroda zemiakov dobrá a určite lepšia ako vlni, hoci zemiaková nákaza, ktorá sa prejavila v skorom schnutí vñate, znížila výnosy. Na snímke — zber zemiakov na poli nášho krajanana Aloja Hosaňaka z Podškla, ktorý hospodári na 6-hektárovom gazdovstve.

Foto: DS

TYCHY

V súlade s programom činnosti Miestnej skupiny KSSČaS na Slezsku mali sa jej členovia v letnom období zúčastniť na troch podujatiach — Festivale českej a slovenskej piesne v Ustroni, volejbalovom turnaji v Krempachoch a krajanskej vatre. Dôležitou udalosťou v našom živote boli tento rok aj prijímacie skúšky detí našich členov kandidujúcich na vysoké školy na Slovensku. Držali sme im palce a nie naprázdno — po prvý raz z našej MS bude na Slovensku študovať Eva Čongvová z Katovic.

17. júna bolo slávnostné otvorenie XI. festivalu českej a slovenskej piesne v Ustroni, ktorý trval tri dni. V preplenom hľadisku boli aj naši krajania. Len škoda, že ich bolo nevela. A predsa toto jedinečné podujatie v Poľsku by si malo získať trvalé miesto v našom kultúrnom kalendári. Veď sa tu spievajú piesne v našich materinských jazykoch. Neobvyklým a neopakovateľným zážitkom je najmä koncert laureátov v súťaži o krištaľovú lýru. Okrem toho je festival výbornou príležitosťou na nadviazanie kontaktov s česko-slovenskými občanmi. Dúfam, že na budúci rok naši členovia nezaváhajú a zúčastnia sa na festivale v hrajnejšom počte.

Na spominanom tradičnom volejbalovom turnaji v Krempachoch na Spiši sme sa, žiaľ, nezúčastnili, hoci sme oň mali väžny záujem. Stalo sa tak pre organizačné nedopatrenie, nedostali sme totiž oficiálnu pozvánku a nevedeli sme, či sa turnaj uskutoční. Sportoveci z našej MS sa pripraveni dostavili aj na miesto zrazu. Rozchádzali sa len s nevôľou. Ja som sa však vybrai-

do Krempach, aby som na mieste zistil, ako to s turnajom vyzerá.

V Krempachoch ma čakalo prekvapenie. Turnaj sa konal na miestnom školskom ihrisku, ktoré sa neveľa zmenilo od toho spred tridsiatich rokov, na ktoré sa pamätám, keď som tu začínať svoju prvú učiteľskú prácu. Učil som vtedy v základnej škole so slovenským vyučovacím jazykom, do ktorej okrem siedmich žiakov, chodili všetky krempašské deti. Veľmi dobre som sa cítil v tejto najkrajšej spišskej dedinke a ešte aj dnes si rád spomínam na tamojších žiakov, rodičov a našich krajanov. Moju prácu v Krempachoch prerušila vojenská služba a potom som sa tu už nevrátil. Zostali len pekné spomienky. Po prichode do Krempach som spoznal veľa známych tvári, dokonca aj krajanského rozhodcu, ktorý práve rozdroval zápas. Srdečne ma uvítal predseda MS kr. František Kovalčík a jeho prvá otázka znela — kde je vaše mužstvo? Ako neskôr vysvetlilo z rozhovoru s predsedom LŠK (LZS) kr. Jozefom Petráškom, ktorý sa ospravedlňoval, že nám nestihol poslat pozvánku, na budúce máme prísť aj bez pozvania.

Naša krajaná vatra sa konala v záhradkárskej časti Mikołowa, v prostredí dozrievajúcich hrušiek, slivák a jablček. Tu sa členovia výboru v družnej besede delili s krajanmi zážitkami z letnej dovolenky a posledných podujatí. Hovorili sme tiež o význame SNP a učili sme jeho pamiatku. Posedenie sme spestrili spevom oravských, spišských a slovenských pesničiek za sprievodu harmoniky. Domov sme sa rozchádzali bohatší o pekný zážitok, slovenské slovo a pieseň, s nádejou na ďalšie krajanské stretnutie.

BRONISLAV KNAPČÍK

RUBÍNOVÍ JUBILANTI

Agneša a Vendelin Ferkovi z Fridmana,
Agneša a Jozef Braviakovci z Nedece,
Zofia a Jozef Kuželoveci z Nedece.

Oslavy viedla vedúca matričného úradu a pamiatkové dokumenty a kvety odovzdával jubilantom náčelník Gminného úradu v Nižných Lapšoch Tadeusz Maurer s tajomníčkou úradu Eudmilou Wojtasovou. Slávnostné chvíle spríjemňoval oslávencom harmonikár Ján Sova z Vyšných Lapšov. Dôležitým momentom pre jubilanta Jozefa Kužela, basitu folklórneho súboru Veselica z Nedece, boli dodatočné želania, kyticu kvetov a darček, ktoré mu a jeho manželke odovzdali Mária Kremorská a Jozef Granský v mene súboru Veselice. Oslavy prebiehali vo veľmi príjemnom ovzduší, ktoré spestrovali slovenské ľudové pesničky.

HELENA STRONČEKOVÁ

POZOR KRAJANIA!

Ked ste sa oneskorili s objednaním Života na celý rok 1987, máte ešte možnosť zabezpečiť si ho na tri štvrtroky. Stačí, keď do 10. februára 1987 predplatíte Život na poštovom úrade buď u miestneho doručovateľa. Cena predplatného za deväť mesiacov je 90 zl a pre odoberateľov v cudzine 135 zl. Neváhajte teda a zabezpečte si pravidelný odber Života. Pamäťajte! Sme Vašim časopisom!

Po smúrne novembrové dni nás nútia zamyslieť sa a zaspomínať na blízkych, ktorí navždy odišli spomedzi nás. Na snímke: náhrobny kríž so slovenským nápisom na cintoríne v Lapšanke.

Foto: DS

Čo najviac takých rolníkov

Na tohtočnom sviatku úrody bol gazdom centrálnych dožiniek Henryk Słowiński z obce Witoldzin, starejšou — Urszula Szalová a starejším — Jan Kaźmierzczak. Všetci zo Szamotulskej gminy. Ich zvolili, lebo boli najlepší z dobrých.

Gazdovský dvor Henryka Słowińskiego je pomerne veľký, pravouhlý. Po stranach stojí nový veľký obytný dom, stodola, maštál, chliev, garáže na stroje a zariadenia. Všetko skoro v ideálnom stave. Hospodári na 20 hektároch s manželkou Zofiou a synom Andrejom, ktorý už má vlastnú rodinu. Pôda je od štvrtnej do šiestej triedy. Teda nie najlepšia.

Vlani dosiahlo z hektára priemernú úrodu obilia 50 q, cukrovej repy — 527 q a zemiakov — 200 q. Tento rok mal oveľa lepšiu úrodu. V maštali má 16 kusov vlastného dobytka, keďže neodovzdáva teľatá. Dojivost kráv je pozoruhodná — ročne nadojí od kravy priemerne 4200 litrov. Vlani predal 30 000 litrov mlieka. Má sedem prasní, od ktorých všetky prasatá kŕmi. Ročne predáva vyše 120 vykŕmených ošipaných. Na výkrm používa vlastné krmivá, kupuje iba trochu minerálnych miešaniek.

Tento dobrý gazda si organizuje prácu tak — má skoro všetky stroje — že mu stačí čas aj na spoločenskú prácu. Je členom ZES, členom národného výboru už niekoľko volebných období a pracuje aj vo výbere rolnického krúžku.

„Veľa treba ešte urobiť, aby v Poľsku bolo dobre“ — pridáva pán Henryk. „Ale nás

hnevá predovšetkým mŕnotratnosť toho, čo my vyrábame. Nemáme kde skladovať zemiacky, prekladajú sa termíny dodávok ošipaných, lebo bitúnky sú preplnené. Márni sa mlieko, ktoré nemáme čím dovážať do mliekárne. Pohromou je zakaždým dobrá úroda zeleniny a ovocia. A predsa výroba litra mlieka, či kilograma mäsa nás stojí príliš veľa úsilia, aby sme mohli pokojne hľadiť na mŕnotratnosť...

Starejšia — Urszula Szalová pracuje s manželom Adamom na 14,6-hektárovom gazdovstve. Veľký obytný dom stačí pre rodičov a dve deti — Katarinu a Tomáša. Syn ukončil poľnohospodársku školu a bude pracovať na otcovom gazdovstve. Taktôž gazdovstvo s nie najlepšou pôdou, od štvrtej do šiestej triedy, prejde opäť do dobrých rúk.

Pani Urszula spočiatku nemohla uveriť, že práve ona má byť starejšou. Neplní žiadne väčšie spoločenské funkcie. Je iba podpredsedníčkou KVG (KGW). „Gazdujeme tak“ — povedala — „aby sme sa nemuseli hanbiť“. Možno práve o to ide, aby dali iným dobrý príklad. Ale keď dosahuje 60 q obilia z jedného hektára, nemožno predsa hovoriť o hanbe. Szalová si cení aj cukrovú repu a dosahuje úrodu až 600 q z hektára.

Na takom gazdovstve, kde je dobrá úroda cukrovej repy, je najčastejšie dobre rozvinutý chov dobytka. Majú ho 26 kusov, z toho 11 dojnic. V minulom roku predali výkupnému stredisku 43 000 litrov mlieka. Ošipaných odovzdali spolu s prasatami 70 kusov. Gazdovstvo je teda skutočne gazdovstvom s

vysokou výrobou. V roku 1985 predali výkupným strediskám produkty v hodnote vyše 3,5 mil. zl.

„Niektorí hovoria, že rolníci stále nariekajú“ — povedala U. Szalová. — „Nie je to nariekanie, ale obavy o pôdu, aby nebola hladná, a vôbec o úrodu a plné police potravín. V situácii, keď ceny poľnohospodárskych plodín rastú raz do roka a ceny výrobných prostriedkov veľakrát, veľmi dôležité je dosahovanie vysokej úrody. Iba vtedy možno zviazať príslovečný koniec s koncom. Ale keď sa rentabilita pestovania poľnohospodárskych plodín mení často, následky sú také, že všetci produkuju to isté, čo je najprospešnejšie. Dôsledok je ten, že máme „poľnohospodár“ úrodu.“

Starejší — Jan Kaźmierzczak je dlhorčinným, zaslúžilým pracovníkom kombinátu štátnych majetkov Galowo. Narodil sa v rolnickej rodine, má stredné rolnicke vzdelanie, je členom PZRS. Od roku 1974 je vedúcim rolnickeho závodu v Galowe.

„Môj závod má 962,5 hektárov ornej pôdy“ — hovoril.

„Specializujeme sa na chov dobytka a ošipaných. Máme 1500 kusov dobytka a 7 500 kusov ošipaných. Od každej z prasní, ktorých máme 450, odchovávame priemerne ročne 18,2 prasiat. Prasatá idú do susedného maja, kde ich vykrmujú. Tažkosti? Kto ich nemá? Chováme ročne okolo 8000 prasiat. Vyžadujú si dietné krmivá. Veľmi by sa zišlo ich obohatenie pšeničnými otrubami, ale nemáme plné dodávky. Nechápam, prečo výrobca obilia nedostáva pšeničné otruby. Myslím si, že možno dosahovať dokonca veľmi vysokú úrodu, ale my, rolníci musíme dosávať patričné prostriedky, ktoré majú vplyv na výšku úrody.“

ZELENÝ KONTRAKT DO ROKU 2000

Během návštěvy sovětské delegace s náměstkem předsedy rady ministrů Vsevolodem Murachovským, předsedou Státního zemědělskoprůmyslového výboru SSSR, byla v Polsku podepsána obchodní dohoda o vývozu polského ovoce a zeleniny do Sovětského svazu. Sovětský svaz se tím stane jedním z nejdůležitějších odběratelů naší zahradnické výroby.

Jaký je rozsah zámlérů vyplývajících z polsko-sovětské dohody?

Dohoda vytyčila perspektivy až do roku 2000; je to tedy kontrakt na celých patnáct let. O jeho rozměrech svědčí číslo: letos vyvezeme do SSSR asi 170 tisíc tun čerstvého ovoce, 29 tisíc tun zeleniny, 44 tisice tun mrazených výrobků a 20 tisíc tun ovočných výrobků. Do roku 2000 se prodej některých druhů tohoto zboží do SSSR zvýší téměř trojnásobně.

Nejrychleji bude stoupat vývoz jablík — ze 161 tisíc tun v letošním roce na 285 tisíc tun v roce 1990 a 540 tisíc tun v roce 2000. Je to výjimečná příležitost pro naše sadařství. Nedávno se mluvilo o omezení výroby a dokonce o snížení plochy sadů, protože byly potíže s využitím ovoce. Nyní je třeba pomýšlet na její zvýšení, a to nejen plochy sadů:

Odhaduje se, že pro zajištění dodávek na vnitřní trh a na vývoz je nezbytné zakládat v rámci kontraktace každoročně asi 2,5 tisice ha sadů, 1 tisíc ha černého rybízu, 500 ha malin a 4,5 tisíc ha zahradních jahod. Zelinářskou výrobu je nutno usměrnit tak, aby ve výkupu přibývalo těch odrůd a druhů, na které čekají zahraniční zákazníci.

Záruka odbytu ovoce a zeleniny, kterou dává polsko-sovětská dohoda, však ještě není všechno. Má-li se tento zelený vývoz do SSSR stát dlouhodobou vzájemně prospěšnou obchodní praxí, je třeba ještě mnoho udělat. Především pečovat o zvýšení jakosti výroby, dále o rozvoji skladovací a překládkové základny, bez níž si lze těžko představit obrat tak choulostivým a málo trvanlivým zbožím. Jedná se rovněž o příslušné dopravní prostředky. Zboží bude většinou přepravováno vlaky, část námořní cestou; je třeba zajistit potřebný počet vagónů — chladíren. Potřebný je rozvoj zpracovatelského průmyslu. Uvažuje se o společném řešení těchto otázek; z naší i ze sovětské strany bylo už předloženo mnoho návrhů.

Podepsaná dohoda uskuteční rovněž jeden z hlavních požadavků rolníků: dlouhodobé vytýčení cílů, forem činnosti a ovlivňování stability výroby a vývozu. Plní totiž tyto podmínky podle očekávání pěstitelů ovoce, zeleniny a květin.

Sovětí spotřebitelé dobře znají polské ovoce a zeleninu, které si získaly dobrou pověst. V Sovětském svazu jsou už obchody Hormexu. Nás dosavadní vývoz na sovětský trh je však zatím jen skromným začátkem plánů sahajúcich do roku 2000. Nejdůležitější je to, abychom si uvědomili novou perspektivu, kterou před naší výrobou ovoce a zeleniny otevří patnáctiletá smlouva.

Poľnohospodárstvo po slovensky

Nie je tajomstvom, že slovenskí poľnohospodári dosiahli už potravinársku sebestačnosť. Čo je dôležitejšie — majú dosť vysoký prebytok obilia, mäsa a mlieka. Tento fakt je veľmi významný. Poukazuje na úroveň tamojšieho poľnohospodárstva, ktoré taktiež prešlo tažkú cestu, keďže ani tu nechýbali starosti so zásobovaním trhu potravinárskymi článkami.

Na Slovensku je 633 jednotných rolnických družstiev s priemerným areálom 2600 hektárov, ako aj 68 štátnych majetkov s priemerným areálom ornej pôdy 5600 ha. Sú medzi sebou spojené kooperáčnymi zväzkami, vytváranými na princípe dobrovoľných združení, pričom existuje úzka spojitosť s poľnohospodársko-potravinárskym priemyslom. Zásada činnosti týchto zväzkov je jedna — každému partnerovi sa musí táto kooperácia opĺaťať. Požiadavky sú veľké a majú vplyv na prémiový systém.

Za posledných desať rokov uskutočnilo poľnohospodárstvo na Slovensku obrovský skok. Napríklad v roku 1981 zobraťali 3,2 mil. ton obilia a v roku 1984 — 4,2 mil. ton. Zvýšila sa tiež produkcia objemových krmív — sena a siláže.

Vďaka pestovaniu slnečnice na 25 000 ha a repky na 33 000 ha sa v uplynulej päťročnici zvýšila

produkcia jedlých olejov o 60 percent.

Na ploche 40 000 ha pestujú strukoviny, v tom na 30 000 ha hrach, a — čo je zaujímavé — na 2,5 tis. ha sóju. Táto posledná plodina prináša úrodu od 1,2 do 1,5 tony z ha. Pestovanie sóje sa považuje za svojský experiment, a keď sa dosiahne 25 q z hektára, bude plocha na pestovanie sóje zvážená.

Slovenskí rolníci majú ešte tažkosti s pestovaním zemiakov a cukrovej repy. Ide hľavne o nedostatočný obsah cukru a škrobu v zemiakoch.

Je možné, že cukrová repa neosladzuje život slovenským rolníkom, ale majú zadosťčinenie, že dodávajú plný sortiment potravín. Preto sa aj boj v slovenskom poľnohospodárstve odohráva, v porovnaní s naším, na inej rovine. Od istého času sa na Slovensku usilujú splniť sortimentné požiadavky spoločnosti. Nie cukor ani škrob, ale bielkoviny začínajú byť základom výživy.

Boli zavedené tri porovnávacie kritéria kvality potravinárskych výrobkov v porovnaní so svetovými parametrami. Už dnes 12 percent vyrábaných potravín zodpovedá najvyšším svetovým normám. Keď však nejaký výrobok bude počas kvalitatívnej kontroly zaradený do tretej skupiny — výrobca plati pokutu a tento tovar nesmie viac vyrábať. Stará pravda hovorí, že v bohatom dome nemajú radi mŕnotratnosť.

Stránku pripravil:
ZBIGNIEW RUTA

NEPREKONATEĽNÝ

Máme za sebou ďalšiu atletickú sezónu, bohatú na udalosti a veľké výkony. Z udalostí treba spomenúť najmä Hry dobrej vôle v Moskve a európsky šampionát v EA v Stuttgarte. Dobrých výkonov bolo tento rok mimo ľadne veľa, že ich ľahko vymenovať. Nepochybne k hlavným aktérkom v atletike patrili o.i. Žrdkár S. Bubka a kladivár J. Sedych zo ZSSR, sedembojárka J. Joynerová (USA), prekážkarka J. Donková (Bulharsko), diaľkárka a sprintérka H. Drechslerová z NRD a mnoho ďalších. K tým najlepším, ktorí nám zvlášť utkvali v pamäti, aj keď tento rok neprekonali žiadny rekord, patrí vynikajúci americký prekážkar EDWIN MOSES.

Každé veľké atletické preteky mávajú spravidla niekoľko zvlášť zaujímavých súťaží, stojacích na najvyššej úrovni, ktoré pútajú najväčšiu pozornosť všetkých milovní-

kov kráľovnej športu, akou je nepochybne ľahká atletika. Patrí k nim i prekážkový beh na 400 m, najmä ak v ňom štartuje Edwin Moses. Ani nečudo. Už vopred sa vie, že to bude beh na najvyššej svetovej úrovni a každý čaká na potvrdenie svojho tímu, že Moses opäť vyhráva. A Moses vyhrala. Nenedarmo ho nazývajú „neprekonateľný“. Ved' už deväť rokov, presnejšie od 26. augusta 1977, ho nikto nedokázal poraziť. Každý štart mu zatiaľ prináša víťazstvo. Má ich na svojom konte v neprerušenej sérii už 119, v tom 102 vo finálových behoch. Takúto sériu víťazstiev ešte nedosiahol vari žiadnen bezec v dejinách ľahkej atletiky. A nie je vylúčené, že sa táto séria ešte predĺži.

Edwin Moses, ktorý má dnes už vyše tridsať rokov, dosiahol vo svojej kariére prakticky všetko, čo športovec môže dosiahnuť. Je mnohonásobný majstrom Spojených štá-

tov a majstrom sveta — tento titul vybojoval na I. MS v Helsinkách v 1983. Zároveň je Moses dvojnásobný olympijský víťazom. Prvý olympijský vavřín získal ešte v Montreali (1976), kde časom 47,64 sek. vytvoril svoj prvý svetový rekord. Nebyť neúčasti amerických športovcov na OH v Moskve, bol by tam získal priam istú druhú zlatú olympijskú medailu. Musel však na ňu počkať až do OH v Los Angeles, ktoré sa konali pred dvomi rokmi.

Od OH v Montreali Moses ešte trikrát prekonával svetový rekord v prekážkovom behu na 400 m, ktorého hranicu presunul až na 47,02 sek. Dosiahol to 31. augusta 1983 na mítingu v Koblenzi a je podnes najlepším výsledkom v tejto disciplíne. Zatiaľ je jediným pretekárom, ktorý má reálne šance prekonať doteraz nedostižnú hranicu 47 sekund. Ostatne, čaká sa to prakticky na každých pretekoch, na ktorých štartuje tento fenomenálny športovec. Kedy to urobí? Čiže povedať. Na takéto otázky najčastejšie odpovedá: Vždy sa usilujem bežať tak, aby som posunul hranicu svojho rekordu. Nie som však stroj. Verím, že sa mi to ešte raz podarí.

Celou svojou životospôravou a tvrdou prípravou sa Moses usiluje, aby bol na každých pretekoch, nielen tých majstrovských či mítingoch IAAF Mobil Grand Prix, v čo najvyššej forme. Denne trénuje dve až tri hodiny a niekedy — v závislosti od štadia prípravy — aj viac. Nevyhýba sa žiadnemu z najsilnejších súperov. Naopak, štartuje len na väčších pretekoch, kde je silná konkurenčia. Koho považuje za svojho najväčšieho súpera? Odpovedá: — Možno ním bude piaty z OH 1984 Amadou Dia Ba, možno môj kraján Kevin Young či Bulhar Toma Tomov, možno niekto celkom iný. Všetci sa usilujú pretrhnúť sériu mojich víťazstiev. Viem, že raz pride deň, keď jeden z nich bude v celi predo mnou. Je to celkom prirodzené. Neverím však, aby porážka spôsobila, že sa zabudne na všetko, čo som v športe dosiahol.

Zatiaľ však Edwin Moses nepomýšla na ukončenie aktívnej športovej činnosti. Je na vrchole slávy a — ako sme už spomíname — stále vyhľadáva. Cíti sa vynikajúco a ani tréningy, ani účasť na pretekoch ho nevyčerpávajú. Jeho cieľom je štartovať na olympijských hrách v roku 1988 a získať tretiu zlatú medailu. Je to celkom reálne.

JÁN KACVÍNSKY

Hviezdy svetovej estrády

A-HA

Populárna hudba v škandinávskych krajinách bola u nás, ale aj v iných štátoch, pomerne dlho neznáma. Ani nie div, veď okrem úspešného obdobia švédskej skupiny ABBA a víťazstva tria Herrey's na Veľkej cene Eurovízie, ako aj na festivale v Sopote, sa v podstate nikto zo severských interprétov výraznejšie nepresadil na európskej estráde. Až pred dvomi rokmi sa nórskemu triu A-HA podarilo zreteľne zaznamenať svoju prítomnosť na európskych pódiach.

Skupina A-HA, hrajúca v zložení: Morten Harket — spev a klávesové nástroje, Magne Furuholmen — keyboard a syntezátor, a Pal Waaktaar — gitara a bicie nástroje, sa po prvý raz pokúšala prezentovať svoje skladby v Londýne v r. 1983, no bez väčšieho ohlasu. Po návrate sa

A-HA snažila presadiť doma, čo sa jej plne podarilo a na prelome rokov 1984/85 sa stala najpopulárnejšou skupinou v Nórsku. Teraz sa opäť vybra do zahraničia a všade sa už stretala s nadšenými ováčiami. Krátko potom mladí hudobníci nahrali prvý singel Take on me, ktorý sa stal zanedlho populárny skoro v celej Európe, ba i v zámorí.

Neprešlo veľa času a A-HA vydala druhý singel s názvom The Sun always shines on TV, ktorý prináša strhujúcu hudbu s množstvom nových nápadov. Počopiteľne, bol rýchlo vypredaný. Na konci min. roka sa objavil aj ich debutový album s názvom Hunting high and low, ktorý prezentuje sviežu, atraktívnu hudbu s využitím rozmanitých syntezátorov. Morten Harket prekvapuje na albume vyzretým hlasovým fondom. Album bol dobre prijatý, ba kritici ho dokonca vyhlásili za jeden z najlepších debutových albumov roku 1985.

Nahrať za rok tri úspešné platne, populárne i v cudzine, je skutočne veľkým úspechom a patrí medzi príjemné prekvapenia svetovej zábavnej hudby. V súčasnosti A-HA pracuje nad

materiálom pre svoj druhý album. A keďže jej členovia sú veľmi ambiciozni a majú hodne nových hudobných nápadov a inspirácií, možno očakávať, že aj tato platňa prinesie kvalitnú, zaujímavú a umelecky hodnotnú

hudbu. Ešte poznamenajme, že za príkladom A-HA sa v poslednom čase začínajú pomaly presadzovať i ďalšie severské skupiny. Nie je vylúčené, že už zanedlho niektorá z nich zažiarí na európskych pódiach.

AKO SA HONZÍK UČIL PO LATINSKY

Tatko môj, — vrazil Honzík ktorýsi deň, — ja už nechcem byť taký neokrôchanec, chcem byť pánom.

— Chut' by bola, ja by som si tiež dal povedať, keby ma kto si veľkým pánom spravil, ale vieš, Honzík, že páno musí vedieť po latinsky?

— A čože latina! Pôjdem do sveta a naučím sa chytre po latinsky.

— Ak si myslíš, že to tak ľahko, nuž chod a sprobuj!

Honzík si nabral posúchov do vrecka a vybral sa do sveta naučiť sa po latinsky. Nezdalo sa mu, že je svet zlý, preto si rezko vykračoval, kam ho oči viedli. Nebol ešte v živote ďalej ako za humnami, nuž veľmi sa čudoval, keď vyšiel na vŕšok a videl pred sebou kusisko krajiny, že jej konca na prvý pohľad ani nedovediel.

— Prepánajána! — zvolal a zalomil rukami. — Ale je ten svet veľký, kedyže ho ja prejedem!

Tak šiel ďalej do široho sveta a keď postrhol dajakom pána, dával pozor, čo hovorí, lebo si myslí, že je to po latinsky. Najprv zazrel pána na priedomi a ten práve niekomu povedal:

— Sud guľatý! — Iba tieto dve slová začul Honzík a desať ráz si ich zopakoval, aby ich nezabudol. Ide, ide ďalej a vidí zasa pána v obloku, pod oblokom stojí chlapec, hľadí na zvieratá pri mláke a zvolá:

— Rys tu pije.

— Sud guľatý... rys tu pije, — opakoval si Honzík a šiel zasa ďalej. — Už viem päť latinských slov, ani sa nenazdám a budem pánom.

O sto krokov ďalej stál zasa páno a ukazoval paholkovi na vozík, vraviac:

— Tu je kára.

— Sud guľatý... rys tu pije... tu je kára... recitoval si Honzík a keď to dobre vedel, podskočil si od radosti a povedal si: „Neviem, čo si otec myslí, ved' mi tá latina ide ako po masle. Ani sa nenazdám a budem vedieť po latinsky ako po česky.“ Prešiel asi dvesto krokov popri záhrade, kde práve záhradník ryl. V tom vojde do záhrady páno a zlostne zvolá:

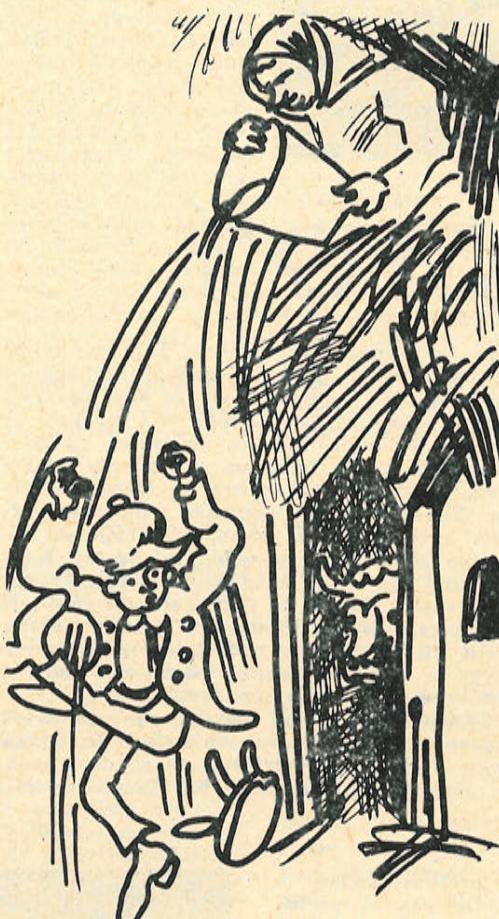
— Ten to ryje!

— Sud guľatý... rys tu pije... tu je kára... ten to ryje, — vrazil si Honzík a kráčal ďalej.

Ale zrazu zastane, prehutuje a hovorí si:

„Na kieho by som sa učil toľko tej latininy? Naš pán učiteľ nevie o nič viac, a predsa je pán. Keby som si mal ešte viac zapamätať, jedno by mi vybilo druhé z hlavy a myšlienky by sa mi azda poplietli.“ Po tejto múdrej úvahе zvrtol sa Honzík na opätku a bežal domov, akoby ho hnali.

— Pozrimeže, Honzík sa už vrátil, — čudoval sa tatko, keď ho videl do dverí vchádzat. — No, ako vieš po latinsky?

— Sud guľatý... rys tu pije, — odpovedá vážnym hlasom Honzík, lebo si zaumienil, že nebude inak hovoriť, len po latinsky.

— Co to trepeš, veď ťa ani čert nerozumie, — hundral tatko a už sa po Honzovi ani neobzrel.

Ale mame to nedalo pokoja a spýtala sa ho o chvíliku:

— A kdeže si, chlapče, skoro celý deň chodil?

A Honzík zasa nato:

— Tu je kára, ten to ryje.

— Čo ti v hlave preskočilo, že tak odpovedáš? — hnevala sa mat. Ale Honzík spustil od začiatku svoju latinskú pesničku. A nech sa ho spýtal, kto chcel, čo chcel, nič neodpovedal, iba: — Sud guľatý rys tu pije tu je kára ten to ryje.

A pretože to na dúšok recitoval, nepochopil nikto, čo to vlastne znamená.

— Starý, — vraví o niekoľko dni mať svojmu mužovi, — tomu násmu chlapcovia sa čosi v hlave pomútilo, tára a nevie čo. Spýtala som sa starého pastiera, čo s ním. A už to viem.

— No a čo?

— Radil mi, aby sme mu z výšky nenazdajky chladnej vody na hlavu naliali, že ho rapeľ hned prejde.

— To môžeme hned sprobovať, sedi celý zamyslený vonku pri maštali. Chod, vezmi vedro chladnej vody, vyškriab sa na maštaľ a vylej vodu na Honzíka. Uvidíme hned, či to pomôže.

Mat vzala vedro, vyškriabala sa na maštaľ a ťuch! — vylila vodu na zadumaného latínára. Honzík vyskočil, chytil sa za hlavu a kričal na plné hrdlo:

— Mamka, tatko, pomôžte, hlava moja!

Otec prišiel, akoby o ničom nevedel, a čudoval sa:

— Kieho šťaka! Čože sa ti stalo?

— Sedel som a recitoval som si po latinsky. V tom zrazu akoby sa nebo roztrhlo a chcelo ma zabiť, — bedákal Honzík.

— Myslel som, že si už po česky zabudol. A pozrime, celkom dobre melieš! — zasmial sa tatko.

— Ba, veď som od ľaku latinu zabudol.

— Sám pánboh ti ju z hlavy spláchol, lebo máš byť nás statočný Honzík, a nie pan-ský blázon. Zapamäтай si to!

Po týchto slováčach sa tatko obrátil k matke a riekoval:

— Už je zdravý a bohdá, že ho rapeľ viac nechytí.

Otec mal pravdu, od tých čias rozprával Honzík zrozumiteľne a nechcel sa už viac po latinsky učiť.

BOŽENA NĚMCOVÁ

NAŠA FOTOHÁDANKA

Naša snímka predstavuje známeho polského divadelného a filmového herca. Jednou z jeho prvých a vydarených úloh, ktorá ho preslávila najmä medzi mládežou, bola postava Jana Kosa vo filme Štyria tankisti a pes. Vystupuje aj v televíznom kabarete Olgy Lipinskej a mnohých ďalších inscenáciach. Napište nám jeho meno a pošlite do redakcie. Čakajú knižné odmeny.

* * *

V Živote č. 340/86 sme uverejnilí snímku francúzskeho herca Jeana Gabina. Knihy vyžrebovali: Eugen Gogola z Čiernej Hory, Jarmila Karkušová z Nadlaku, Milan Badinský z Nadlaku, Peter Sarniak z Podsrnia a Helena Markovičová z Hodonína.

VESELO SO ŽIVOTOM

— Ako poznáme vek kačice?
— Podľa zubov.
— Ved' kačica nemá zuby!
— Zato my máme!

* * *

— Otecko, naozaj je v každom lese zdravo?
— Samozrejme!
— Aj keď tam rastú jedovate huby?

* * *

— Azorko, — hovorí Igor svoju psíkovi, — priprav sa na to najhoršie. Poviem našim, že si mi zjedol vysvedčenie!

* * *

— Zapni si šaty, — vraví mačička Pavlinke.

— Ako si ich môžem zapnúť keď gombík je vzadu a ja som vpred?

* * *

— Ondro, prečo stojis a vrieskaš a nepomôžeš mi postaviť stan?

— Ked' ťa tak veľmi futujem, že musíš robiť všetko sám...

* * *

— Matko, vymenuj najkratšie dni roka!

— Sviatky, prosím...

* * *

— Otecko, vieš sa podpísat so zatvorenými očami?

— Áno, prečo sa pýtaš?

— Tak mi, prosím ťa, podpiš žiacku knižku!

* * *

— Kde bývate, Ondrik?

— V starej novostavbe, prosím...

PAVOL HOROV

Pätcípka šťastia

Aká to krásna, neslýchaná báseň!
Zapadlo slnko. Unavené bóje
kolíše vicker. O takomto čase
idú spať deti moje.

Šplachoce vlna láskavá a tichá.
Len dobrá noc sa dáva na výboje.
A more šumí. More v spánku dýcha
tak ako deti moje.

Lež zrazu, čuj, jak keby zaťal dýkou
do toho ticha, čo hrá na hoboje:
to bludný racek nenazdajky skríkol
jak zo sna deti moje.

JOSEF BRUKNER

Písmena

Víte, co to znamená,
když se píšou písmena?
To každý den zas a znova
pricházejí na svět slova.

Na sta slov a na sta vět,
a v nich celý širý svět.
Všechny kočky, psi i děti,
ptáci, kteří někam letí,
slunce, které krásně hřeje,
i vše, co se pod ním děje.
Zkrátka celý svět je tedy
z jedné malé abecedy.
I já, nebýt písmenek,
sotva bych vám tohle řek.

Z KLENÔTNICE L'UDOVEJ HUDBY

HORY,
HORY,
ZELENÉ

2. Bez dáždička vädne kvet,
bez Janíčka pustý svet;
[: kebych znala k nemu cestu,
letela bych k nemu hned. :]
3. Darmo piačem tým horám,
darmo sa v nich obzerám;
[: nikde, nikde v šírom svete
môj milého ja nemám. :]

A srdeč náhle v divom zmätku tonie
zas tryskali zo dna staré nepokoje!,
bo zaplavil ho strach a úzkosť o ne,
o spiace deti moje.

No znova ticho. Ako z úla včely
sa vysypali z temnôt hviezne roje.
Možno, že vidia priamo do posteli,
v ktorých spia deti moje.

Pokojná noc. Len hvieza Spaskej veže
jak mûdry maják žiarí cez príboje:
pätcípka šťastia, čo celý svet strežie
i spiace deti moje.

A viem, raz bude ako krásna báseň
nás život svetly bez krvavých vojen.
A ľudské deti všetkých zemských pásem
pokojne budú o takomto čase
spáť jak dnes deti moje.

PAVEL ČERNÝ

O šídlu, kohoutu, kačeru a houseru

Kohout s kačerom a houserom se vypravili do lesa na houby. Cestou potkali šídro. „Kohoute, kačere a housere, kam jdeste?“ „Jdeme do lesa na houby.“ „A nebojte se zlého vlka?“ zeptalo se šídro. „Nebojme,“ smáli se kohout, kačer a houser. „Vezměte mě s sebou,“ zaprosilo šídro. „Třeba bych vám mohlo být užitečné.“ „Jak bys nám ty, nepatrné šídro, mohlo být užitečné?“ posmívali se šídro kohout, kačer a houser. „Ale když chceš, můžeš jít s námi. Bude nás víc, nebudeme se bát vlka nic.“ Jen však přišli do lesa, dostali z vlka strach. Proto byli rádi, když objevili opuštěnou chaloupku, ve které se schovali. Najednou vrazil do chaloupky vlk. Kohout, kačer a houser hrůzou ztuhli. Zato šídro vyskočilo a jak vlka bohdalo, tak ho bodalo. Vlk zavyl bolesti a utekl daleko do lesa. A malé šídro, které svým kamarádům nakonec zachránilo život, si pak s nimi nasbíralo houby, a všichni se veselé vrátili domů.

Už klope na brány

Na prázdné polia vicker fúka,
zo stromov listy padajú.
Jabloni i hruška plody núka,
zvieratka zásoby hľadajú.

Slniečko nepálí, iba svieti,
Jeseň už klope na brány.
V záhradách kvitnú posledné kvety.
Chlapci púšťajú šarkany.

OLGA SMUTNÁ

ČO JE TO?

Nemá štetec ani farby,
ale lístie žltým farbi.
(ňeseJ)

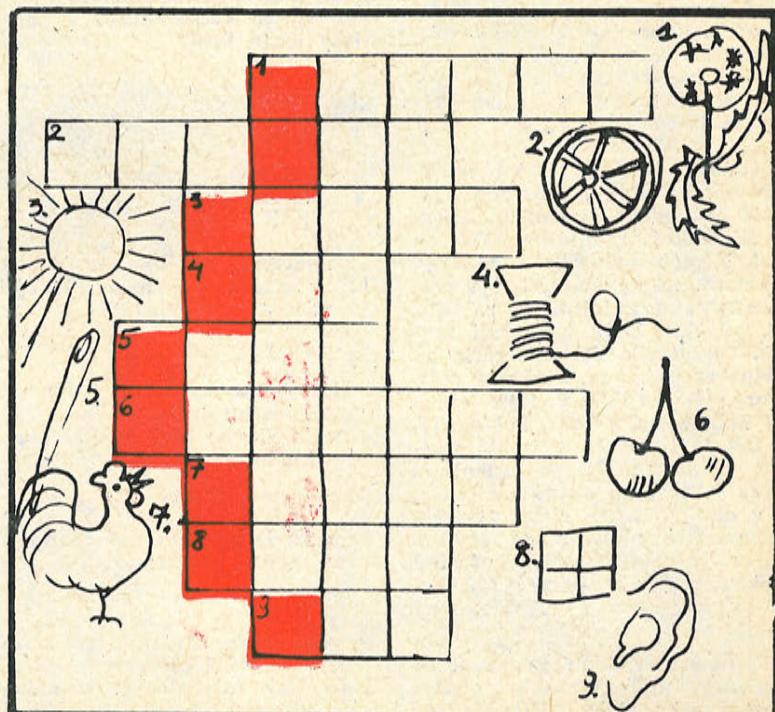
Sedem kamarátorov spolu býva,
šest ich do práce beží,
a sedmy si doma leží.
(nedžýT)

Štria ustieľajú,
dvaja svietia,
jeden si Tahne.
(seP)

Vo vode sa mačká,
stále sa jej čká, čká...
(akčák)

Ktoré zviera možno zjest
pred narodením i po narodení?
(aruK)

KRÍŽOVKA. Čím vás poteší spevák? Odpoveď nájdete v tajničke, keď do prázdných poličiek krížovky vpíšete názvy vecí a zvierat. Vyplnenú krížovku pošlite do redakcie. Nezabudnite uviesť presnú adresu a svoj vek. Medzi autorov správnych odpovedí rozlosujeme slovenské knihy.

NEŽ DÍTĚ DOSPĚJE

V Polsku podobně jako na celém světě se vyrábějí různé druhy dětské a kojenecké výživy. Na obalech je uvedeno složení a věk, od kterého lze výrobek dítěti podávat. Tam, kde mezi složkami jsou takové, které mohou způsobit poruchy zažívání, budeme velmi opatrní. Například výživu s citrusovými plody nebo kaškem nedáváme dříve než v 10 — 12 měsících.

Bezglutinové obilní výrobky jsou na celém světě označeny přeskrtnutým klásem. Tako označeny jsou i jiné výrobky, které lze podávat při bezglutenové dietě.

Děláme chybu, podáváme-li hořké tabletky, které dítě nechce brát, rozpuštěné v mléku. Nová, nepřijemná chuť známého pokrmu může na dlouho znechat dítěti mléko, které je nezbytnou složkou jeho výživy. Tabletky rozdrtíme a podáváme smíchané s kompotem, džemem nebo ovočným nektarem.

ZE ŠIRÉHO SVĚTA

REGISTROVANÉ DUCHY. Britská společnosť pre metafyzické výskmy má vo svojich záznamoch 450 duchov oboch polohy, ktoré majú svoje sídla v starých zámkoch. Sú to „preverené“ duchy, čo sa obdobne konštatuje na základe svedectva vierochných osôb a potvrzuje u notára. „Kniha duchov“ má veľký úspech a je sprivedomom pre turistov, ktorí hľadajú silné dojmy.

SIKMA VĚŽ. Loňské sucho v Itálii postihlo nejen Florencii a další města, v nichž nebyla voda, ale i památky, zejména šikmou věž v Pizze. Pokles spodních vod může podle názoru odborníků urychlit naklánění věže, která nakonec může ztratit rovnováhu. Připomeňme, že věž postavená na přelomu 13. a 14. století je odkloněna od svislé osy o 2 m 26 cm.

NIGER. Umiera. Takú mienku vyjadril Baquan Beidou, riaditeľ Strediska vodných zásob v Nigerskej republike. Prietok vód Nigeru pri meste Niamey, hlavnom meste štátu, bol v minulom roku najnižší od r. 1922, t.j. od čias, kedy ho začali merat. Obyvateľia štátu Nigéria sú väzne znepokojení. Posledný máj, ktorý je obvykle v tejto oblasti bohatý na zrážky, bol suchý, a tak bolo všade v tomto pásme. Preto ani Niger nezaplavil polia, ako sa to obvykle stávalo, a v okolí Niamey rieka vysýcha zasypávaná pieskom zo severu. Niger je podľa veľkosti treťou riekou v Afrike (výš 4 000 km dĺžky) a jednou z najväčších na svete.

S medzinárodnou pomocou sa realizuje plán výstavby studní pozdĺž toku rieky. Plánuje sa

výstavba tisícov studní, aby bol umožnený rozvoj poľnohospodárstva a záhradníctva na púšť ohozených úsekok Nigeru. Každý obyvateľ má povinnosť sadit rôzne druhy zeleniny. V priebehu posledných mesiacov na predmestiah Niamey vybudovali desiatky studní. Každá z nich zaistuje vodu pre okolo tisíc ľudí, ale to všetko je pre potreby len kvapka v mori.

PÁNOVÉ K PRONAJMUTÍ. V NSR je už několik kancelárií, ktere na prání dom dodávají společníky. Těchto služeb využívají nejčastěji ženy ve věku od 32 do 45 let. Jsou to hlavně ženy, jejichž zaměstnání vyžaduje časté cesty a v cízmě městě se večer nudi. Stačí zatelefonovat a poprosit o společnost na večer s udáním věku, výšky a dokonce i typu společníka. Večer s takovým pánum stojí 200—400 marek. Všechny útraty — večeři, nápoje, lístky do divadla — platí klientka.

Kanceláře si vyhrazují, že jejich služby nemají nic společného s kuplištěm. Dojdě-li mezi zákazníci a jejím společníkem ke kratšemu nebo delšemu románu, kancelář to nezajímá. Takové případy se ovšem stávají, došlo dokonce k tomu, že se pronajatý pán se zákazníci oženil. „Pánev k pronajmutí“ většinou pracují nebo studují. Je mezi nimi i sociolog, kterého taková „práce“ zajímá z odborného hlediska, a státní úředníci, kteří se rádi pobaví a ještě přitom vydělají...

OSTROV ISLAY pri západnom pobreží Škótska je tradičným mestom, kde zimujú divoké grónske husi, ktoré chladnú časť roka trávia na nezamírajúcich bahňach a močiaroch. Tento ostrov je známy aj výrobou whisky. Mohlo by sa zdať, že jedno druhému neprekáza, a predsa... Výrobcovia whisky tradičnými metódami používajú veľké množstvá rašelinu a výsledkom toho je stále zmenšovanie sa plochy močiarov — kde zimujú vtáky. Cintielia ochrany prírody začali bit na poplach. Konflikt ešte nie je vyriešený. Keďže výroba whisky je pod štátnej ochranou, vyzera to, že väčšie šance v konflikte majú husi.

MYŠLENKY

Nepláčeme vzdycy ze smutku; v slzách bývají nejrůznější city. (Paní de Sévigné)

* * *

Sytost jako každá jiná síla má v sobě trochu arrogancie; projevuje se to hlavně tím, že sytý použuje hladového. (Anton Čechov)

* * *

Snazší je poznat deset zemí než jednu ženu. (hebrejské)

* * *

Poezii ako školáky lze příliš častým a příliš přísným opravováním tak zastrašit, že se stane tupá. (Samuel Taylor Coleridge)

VIEŠ, ŽE...

● Československo chce do roku 1990 obnovit těžbu zlata, která byla v roce 1960 přerušena jako nerentabilní. Z ložisek ve středních Čechách se bude těžit povrchovou metodou. Odhaduje se, že z tamní rudy bude možné získat asi 60 tun čistého zlata, což se při dnešních cenách velmi vyplácí.

Zlato je rovněž na severní Moravě. Za několik let zahájí práci hydrometalurgický kombinát u Jeseníku. Zlato tu bude vedeným výrobkem při těžbě rud mědi, olova, zinku a stříbra.

● Vědci už dost dříve určili přibližné množství soli v mořích a oceánech. Těžko si lze takové astronomické množství představit. Nejlépe ho ilustruje skutečnost, že z mořské soli by bylo možné navršit podél celého rovinu násep kilometr široký a 200 metrů vysok.

● Arbitrážní súd v NDR odсудil na 10 000 mariek pokuty riadiťstvo potravinárskeho družstva v Berline. Vysvitlo totiž, že v neskorych večerných hodinách v niektorých obchodoch nebolo pečivo. Súd dospel k záveru, že „nedostatok chleba v obchodoch je vážnym narušením povinnosti vedúceho obchodu. Chlieb je totiž tovarom prvej, najzákladnejšej potreby, a preto sa musí náchádzať v obchode po celý deň.“

Hrôza na človeka ide, keď si pomyslí, koľko práce by mali naše súdy, ak by chceli vynášať rozsudky v podobných případoch. Vedúci obchodu Spolem a iných potravinárskych družstiev môžu kľudne spať a nadal ďalej robiť s chlebom to, čo robia. Nič sa im nestane.

● A ešte jeden spor, tentokrát na odvolacom súde v Hamburgu. Trval 4 roky medzi obyvateľom tohoto mesta Larsom Wendtem a jeho susedmi, ktorí sa súšažovali na hluk, vyvolávaný žabami, ktoré choval. Podľa susedov, žaby, ktoré žili v rybníku, rušili pokoj a v noci zmenzovali odpočinok. V tomto prípade šlo o 3 samcov, uchádzajúcich sa o priačen jednej dámy. Ale súd uznal, že žaby, ktoré chová L. Wendte nie sú hlasitejšie ako iné a ich prešťahovanie na iné miesto by vyvolalo sťažnosti nových susedov. Nanajvýš možno chovateľovi čudných „domácich zvierat“ odpovedať zváčšenie žabacej spoločnosti o dve chýbajúce dámy.

TAKÝ JE ŽIVOT

● V Saudskej Arábii k získaniu vodičského preukazu sa nie len musí zložiť predpísané skúšky, ale svojho druhu aj „krvnú daň“ počas odoberania tohto dokumentu. Vyžaduje sa totiž, aby nový vodič odovzdal okolo 0,5 litr. krvi, ktorá je „pre každý prípad“ skladovaná v poliklinike, v bydlisku majiteľa vodičskeho preukazu.

● Italšté ministerstvo vnitra nařídilo zahájit vyšetrování tý-

kající se rasové diskriminace v některých italských hotelech v rekreačních střediščích. Majitel jednoho hotelu v Rimini odvolal rezervaci několika Američanů s rodinami ze základny NATO, když se ukázalo, že některí z nich jsou černí.

● Tom Trasher, 43-letý Američan, chtěl za každou cenu dokázat, že transplantace srdce, které se podrobil před více než rokem, mu nepřekáží v oblibených skocích s padákem. A tento sport není docela bezpečný ani pro docela zdravé lidi. Trasher je jedním z předních amerických parašutistů. Svůj plán uskutečnil v dubnu, kdy skočil z výšky 12 000 m. Po několika minutách bezpečně přistál uprostřed skupiny diváků, mezi nimiž byl i chirurg, který ho operoval.

● Frank Petrik z Frankfurtu nad Mohanem má tak citlivý sluch, že slyší zvuky, které nezaznamenávají ani akustická zařízení. Pracuje v elektronických závodech, kde provádí akustické měření přesněji než je to možné technickými prostředky. Své neobyčejné uši pojistil v londýnské společnosti Lloyd na částku 500 tisíc marek.

● V Londýně Dolní sněmovna převahou jednoho hlasu rozhodla, že v anglických školách bude zrušen trest výprasku rákoskou. Anglie se tím připojila ke všem ostatním evropským zemím, v nichž byl tento trest už dříve zrušen. Dosud byl všeobecně používán ve všech soukromých i státních anglických školách. Autoři návrhu ho odůvodnili tím, že o trestání dětí výpraskem mají rozhodovat rodiče.

● Městská rada v Neapoli dosala návrh, aby byl jeden městský park určen lidem, kteří se chtějí milovat v autech. Podle autora tohoto návrhu je takové řešení nezbytné, protože často dochází k přepadení milenců v automobilech. Vedlo to k určitému druhu sebeobrany. Automobily stojí v dlouhých řadách, s okny zakrytými novinami. Park pro milence by měl být podle autora návrhu ohrazený a hlináreny.

● V Japonsku se přikládá velký význam společenskému chování. Nedávno byl ve velkém obchodním domě Kimtetsu instalován dokonec robot, který se klání podle předpisů. Vzorný prodejce se musí naučit uklonit se do úhlu 45 stupňů před každým kupujícím. Do úhlu 30 stupňů se klání přicházejícím zákazníkům a 15 stupňů každému kolemjdoucímu. Odhaduje se, že každý prodejce musí vykonat asi 2500 poklon denně.

RADÍME

■ Starší škvarky od atramentu najprv navlhčíme vodou a vysušíme pijavým papírem, potom očistíme kyapalným čističem prostředkem a nakoniec citrónovou šťavou. Týmto spôsobom spotrebujeme aj staršie prekrojené citróny. Niekoľko veľmi dobré pomôže aj vypranie vo vode s prídatkom namáčacieho prostriedku zn. Namo.

Na túto jesenno-zimnú sezónu sme tentokrát vybrali módne svetre pre manzelské páry. Všimnite si nás obrázok, na ktorom sú dva biele modely z hrubej vlny s bohatými vzormi. Ženský pulóver sa hodí k nohaviciam a športovým sukniám. Mužský sveter má véčko so šálom v golierom.

Na druhom obrázku sú športové pulóvre z tmavomodrej vlny s bielymi nórskymi vzormi. Tieto modely ponúkame šikovným ženám, ktoré rády pletú.

V zime každá z vás nosí teplé čiapky a šatky. Dnes vám navrhujeme, aby ste si namiesto čiapok uplietli módne a originálne tzv. „rukávy“, ktoré kráľujú počas tejto sezóny. „Rukáv“ si môžete uplietť

z jemnej vlny alebo anilany rôznych farieb. Najvhodnejšou vzorkou je džersej. „Rukáv“ máte používať ako šál alebo rolák, čo vidieť na našich snímkach.

LEKARZ
WĘTERYNARII

CHOROBY OKRESU CIĄŻY I PORODU U OWIĘC

Przedwczesne bóle porodowe — występują wtedy, kiedy szyjka macicy jest jeszcze zamknięta, a więc poród nie może nastąpić. Nagle oziębienie ciała (silne przemoczenie na deszczu) może spowodować wzmożenie ruchów płodu, a te z kolei wywołują przedwczesne bóle porodowe. Zwierzę staje się niespokojne, wygina grzbiet i postękuje. Wymię jest wiotkie, nie wypełnione, narządy plemiowe nie są obrzmiałe. Należy w tym wypadku wezwać lekarza. Do czasu jego przybycia trzeba zwierzę ustać zadem wyżej i robić ciepłe okłady w okolicy krzyża. Do wewnętrz moźna podać wodę z dodatkiem 100 gramów wódki — środek ten uspakaja zwierzę i zmniejsza parcie. Bóle mogą wkrótce przejść albo wzrosnąć i spowodować poronienie, wypadnięcie pochwy lub pęknięcie macicy. To z kolei może wywołać śmierć zwierzęcia wskutek krwotoku wewnętrznego.

WYPADNIĘCIE POCHWY — wypadnięcie może wystąpić przed i po porodzie. Przyczyną jest starość zwierzęcia, zle odżywianie, ogólne osłabienie organizmu, brak ruchu lub też pochyłe stanowiska. Objawy są wyraźne, bo ze szpary sromowej wystaje częśc lub cala wynicowana pochwa, która jest obrzekla i zacerwiona. Jeżeli nastąpiło nieznaczne wypadnięcie to należy wypadniętą częśc bardzo delikatnie oczyścić, obmyć a zwierzę ustawić zadem wyżej. Jeżeli nastąpiło wypadnięcie całej pochwy należy także delikatnie oczyścić ją i obmyć, a w celu jej wprowadzenia wezwawać lekarza. Jeżeli jednak nie może on natychmiast przybyć można spróbować samemu pomóc zwierzęciu. Zabieg robi się na zwierzęciu stojącym wyżej zadem. Przed zabiegiem ręce należy dobrze umyć i odkroić np. spirytusem. Najpierw ostrożnie wejska się do szpary sromowej wypadnięte części znajdujące się bliżej warg sromowych, a następnie dalsze. Należy przy tym uważać, aby nie przerwać ścian pochwy. Jeżeli zwierzę prze i nie możemy wykonać zabiegu, to wlewamy mu się do jamy ustnej pół szklanki wódki. Po wprowadzeniu pochwy, owęcę w dalszym ciągu zostawia się zadem wyżej. Jeżeli mimo to pochwa ponownie wypadnie, nie obejdzie się bez lekarza, który założy na srom zaciskacz zabezpieczający.

ZATRZYMANIE ŁOŻYSKA — Przyczyną zatrzymania łożyska są zazwyczaj niedostateczne skurcze macicy po porodzie. Następuje to

wskutek osłabienia zwierzęcia przy urodzeniu dużego płodu lub bliźniat, przy braku ruchu zwierzęcia podczas ciąży, przy bardzo ciężkim porodzie oraz wskutek żywienia w okresie ciąży paszami zepsutymi, ubogimi w sole mineralne lub też wskutek przekarmienia. Część łożyska zwisa ze szpary sromowej i zwierzę napina się jak przy oddaniu moczu. Ciecz wypływaająca z macicy po pewnym czasie staje się cuchnąca. Łożysko pozostające zbyt długo w macicy ulega gniciu. Może to spowodować zapalenie macicy i ogólne zakażenie, a w następstwie niepłodność lub nawet śmierć zwierzęcia. Wypadniętego łożyska nie wolno ciągnąć na siłę, ani przywiązywać do niego ciężkich przedmiotów, gdyż może to doprowadzić do wypadnięcia macicy. Jeżeli po upływie paru godzin od porodu łożysko nie odesznie, należy wezwać lekarza.

WYPADNIĘCIE MACICY — następuje niekiedy po porodzie. Przyczyną może być duży płód, zbyt silne parcie, brutalne wyciąganie płodu, zle odżywianie zwierzęcia, brak ruchu, ciągle trzymanie zwierzęcia w zamkniętym pomieszczeniu lub zbyt pochyla podłoga w stanowisku. Macica wystaje ze szpary sromowej, jest obrzekla, cięzka i sinoczerwona. Zwierzę traci apetyt, nie przeżuwa. Jeżeli nie doprowadzi się macicy do normalnego położenia, to staje się ona twarda, sucha, ropieje i w końcu obumiera. Może wtedy również dojść do ogólnego zakażenia i śmierci.

Należy natychmiast wezwać lekarza. Do czasu jego przybycia trzeba zwierzę uwiązać, aby nie pokładało się, nie uszkodziło i nie brudziło wypadniętej macicy. Umieszcza się go zadem wyżej. Zad, tylne nogi i ogon należy obmyć ciepłą wodą oraz cieplym roztworem dezynfekcyjnym. Macicę także oczyszczając i obmywając, owija czystą szmatką zwilżoną i podwiązuje.

PORONIENIE POPORODOWE — u sztuk dobrze odżywionych porażenie występuje zwykle po porodzie. Przyczyną schorzenia jest prawdopodobnie odpływanie krwi z mózgu do narządów jasny brzusznej (macicy, wątroby i żołądka) i do wymienia oraz zmniejszanie się w organizmie zwierzęcia ilości soli mineralnych które zostały zużyte na budowę ciała płodu. W objawach zauważa się utratę apetytu i brak przeżuwanego. Występuje drżenie mięśni oraz chwianie się zadu. Oddychanie jest zwolnione, temperatura ciała znacznie obniżona a oczy przymknięte. Zwierzę jest bezwładne, leży z wyciągniętymi nogami a szyję ma zgiętą i przyciśniętą do boku. Jeżeli staramy się zmienić to położenie głowy, to prawie bezwładnie powraca ona na dawne miejsce. Jest to objaw bardzo charakterystyczny. W tym wypadku należy natychmiast wezwać lekarza, gdyż w razie nie wezwania natychmiastowej pomocy chore zwierzę pada. Chorym owicom nie wolno podawać żadnych płynów, gdyż nie mogą one przełykać i płyn zamiast do żołądka

ZUZKA VARÍ

ČO NA OBED?

POLIEVKA Z TELACIEHO MÄSA. Rozpočet: 300 g telacích kostí, 80 g koreňovej zeleniny, sol, 250 g telacieho mäsa, polovica karfiolu, 30 g masla, 1 žltok, 2 dl mlieka, 40 g ryže, sol, mletý muškátový kvet, zelená petržľnová vňať alebo pažitka.

Umyté telacie kosti a koreňovú zeleninu uvaríme, precedíme, zeleninu posekáme a vložíme späť do polievky. Pridáme surové zomleté telacie mäso, trochu soli, karfiol rozobratý na ružičky, posekanú zelenú petržľnovú vňať alebo pažitku a uvaríme do mäkká. V polievkovej misce vymiešame maslo so žltkom, za stálého miešania prilejeme najprv mlieko alebo smotanu a potom pridáme polievku. Nakoniec polievku ochutíme mletým muškátovým kvetom a zomiešame do nej osobitné udusenú ryžu (może byť aj zvyšok). Do polievky môžeme zavaríť aj svetlú záprážku pripravenú z 20 g hladkej mýky a 20 g masla.

SEKANÉ BIFTEKY. Rozpočet: 500—600 g zadného hovädzieho mäsa, sol, mleté čierne korenie, 20 g cibule, 60 g masla, 10 g hladkej mýky a 20 g masla na záprážku.

Mäso zomelieme, osolíme, okoreníme, pridáme postruhanú ci-

buľu, premiešame a rukou namolenou v studenej vode sformujeme bifteky veľké ako dlaň, ktoré prudko oprázime z oboch strán na rozpálenej masti alebo masle. Oprážené trocha zalejeme polievkou a necháme prejsť varom. Potom pridáme maslovú záprážku opráženú do zlata a ešte chvíľu povaríme. Ak je omáčka veľmi hustá, rozriedime ju polievkou z kostí a trocha povaríme.

Podávame so zemiakovou kašou, ktorú posypeme pokrájanou cibuľou opráženou na masti do zlata.

REZANCOVÝ NÁKYP. Rozpočet: 2 dl mlieka, 80 g rezancov, 40 g masla, 40 g práškového cukru, 4 žltky, 5 bielkov, 30 g hrozienok, 20 g masla a 20 g strúhaných formy, sol.

Domáce rezance: 300 g hladkej mýky, 3 vajcia, sol.

Mlieko trochu osolíme a uvaríme v ňom rezance do husta. Medzitým vymiešame maslo, cukor a žltky, pridáme vychladnuté uvarené rezance, z bielkov ušľahaný tuhý sneh a hrozienka. Formu vymastíme maslom a vysypeme strúhanou, urovnáme do nej cesto a pečieme asi 30 až 40 minút.

DOMÁCE REZANCE: Na dosku preosejeme mýku, spravíme do nej jamku, vyklopíme do nej vajcia a vypracujeme tuhé ce-

sto, ktoré rozdelíme na tri diely. Každý diel natenko vyvalkáme a dáme na čistú utierku osušíť. Često nesolíme, pretože osolené by neuschlo. Suché cesto pokrájame na rovnako široké pásy, ktoré zložíme na seba a pokrájame na široké alebo úzke rezance (podľa potreby). Pokrájané rezance varíme v presolenej vode 6 až 7 minút. Uvarené prelejeme čistou teplou vodou a necháme odkvapkať.

Nákyp podávame tepí, posýpaný vanilkovým cukrom.

OSLAVENCÚM

KOKOSOVÉ KOLÁČKY. Rozpočet: 4 bílky, 280 g jemného kryształového cukru, citronová kúra, 150 g strouhaného kokosu (wiórki), 25 g strouhané housky, vosk nebo mastný papír na plech, 100 g čokolády na vaření, 10 g másla, džem a mandle na ozdobení.

Z bílků ušleháme tuhý sníh a po částech do něho zašleháme polovinu cukru. Druhou polovicu cukru zlehka zamícháme do sněhu spolu se strouhaným kokosem, citronovou kúrou a strouhanou. Husté těsto dáme do pytlíku s hladkou širší trubičkou a na povoskovaný nebo mastný papírem vyložený plech děláme koláčky. Na začátku je jen sušme ve velmi mírné teplotě v troubě, potom teplotu zvýšíme a troubě, potom teplotu zvýšíme a koláčky upečeme do zlata. Na

troše másla rozpustíme čokoládu, natřeme ji okraje koláčků a povrch ozdobíme džemem a mandli.

SMAŽENÉ KUŘE V PARÍZSKEM TĚSTÍČKU. Rozpočet: 1 mladé kuře, 1 vejce, 5 dkg hladké mouky, 3 lžice mléka nebo bílého vína, 1 žloutek, olej na smažení, sůl.

Očistěné kuře rozštíháme na porce, odstraníme kůži, osušíme, nařízneme v kloubech a osolíme. Vejce, žloutek, mouku, sůl, mléko nebo víno rozšleháme v hustší těstíčko, namáčíme v něm porce kuřete a ihned vkládáme do vyšší vrstvy rozechřátého oleje. Pomalu usmažíme. Podáváme s vařenými brambory a zeleninovým salátem.

ŠETRIME V KUČHYNÌ

RÝCHLE JABLKOVO ZÁKUSKY. Rozpočet: 1 dlhá žemla, 2 dl mlieka, 6 kociek cukru, 1 lžička mletej škorice, olej na vyprážanie, 1 kg menších jablk, 150—200 g kryształového cukru, ríbezľové želé.

Aspoň dva dni starú žemlu pokrájame na tenšie plátky, ktoré z obidvoch strán navlhčíme mliekom zmieleným s cukrom a so škoricou. Plátky necháme odkvapkať a na oleji vyprážime do zlata a chrumbkova. Medzitým podusíme v cukrovom roztoku

dostaje się do płuc. W zapobieganiu trzeba zwrócić uwagę, aby owe w 1–2 tygodniu przed porodem nie dostawały paszy treściwej. Kotnym owcom należy podawać mieszanek mineralną oraz paszę bogatą w witaminy.

Przekrwienie wymienia — występuje zazwyczaj na kilka dni przed porodem lub też po porodzie. Wymię wtedy jest obrzęknięte, gorące, bolesne i zaczernione. Mleko zawiera smużki krwi. W tym przypadku zwierzęciu należy zapewnić spokój, dać 6–8 dkg soli gorzkiej w litrze wody, wymię bardzo ostrożnie zdjąć kilka razy dziennie i robić okłady ściągające (np. z serwatk). Nie dawać pasz soczystych i treściwych.

ŚLEPOTA MIESIĘCZNA U KONI

oczu. Na chorobę tę zapadają najczęściej konie młode w wieku 3–6 lat. Przyczyny choroby nie są dokładnie znane. Pierwsze objawy choroby występują zwykle w jednym oku, które silnie łzawi i jest zamknięte. Przy ostrożnym uciskaniu palcami galki ocznej przez zamknięte powieki, koń odczuwa ból, gdyż cofa gwałtownie głowę. Po podniesieniu górnej powieki widać lekko zmętniałą rogówkę. Z takim koniem należy niezwłocznie udać się do lekarza, a następnie postawić go w cieplym, zaciemnionym pomieszczeniu i leczyć wg wskazówek. Najczęściej jednak jest to choroba nieuleczalna.

H. MACZKA

olúpané jablká pokrájané na oslinky, poukladáme ich na vyprážené plátky žemle a ozdobíme rizeblovým želé (galaretku).

STRAPAČKY SE ZELÍM. Rozpočet: 2 kg brambor, 300 g hladké mouky, 300 g hrubé mouky, 500 g kysaného zelí, 3 lžice sádla, 200 uzené slaniny, 1 velká cibule, 1 vejce, pepř a sůl.

Brambory oškrábeme, nastrouháme na hrubém struhadle, necháme ustát a část vody sedíme. Přidáme hladkou a hrubou mouku, osolíme, opepríme, vylepneme vejce a směs dobrě promícháme. Připravené bramborové těsto protlačujeme přes hrubé struhadlo do osolené vřici vody, mícháme a vaříme 8–10 minut. Pak cedníkem vyjmeme, necháme okapat a promastíme části horkého sádla. Cibuli oloupeme, nakrájíme na kostičky, zapněme na zbylé sádlo, přidáme překrájené kysané zelí, mírně zalijeme vodou a dusíme doměkkou. Do měkkého zeli přimícháme strapačky, dobrě promícháme a při podávání přeléváme každou porci škvárenou uzenou slaninou.

PRAWNIK

POSTĘPOWANIE SPADKOWE (c.d. z n-ru 10)

W JAKIM CELU MOŻNA USTANAWIAĆ SŁUŻEBNOŚCI GRUNTOWE?

Jednym celem ustanawiania takich służebności jest zwiększenie użyteczności nieruchomości władnacej lub jej oznaczonej części. Zwiększenie tej użyteczności musi być trwałe i obiektywne, czyli musi czynić zadość interesom kaźdocięsnego właściciela nieruchomości władnacej. Przy ocenie takiej użyteczności np. gdy dokonuje jej sąd, głównym kryterium jest społeczno-gospodarcze przeznaczenie nieruchomości władnacej. Gdy zatem właściciel nieruchomości korzysta ze ścieżki przez cudzą nieruchomość dla skrócenia sobie drogi do centrum wsi i chciałby ustanowić służebność na nieruchomości, przez którą dla wygody przechodzi — powód ten nie wystarczy dla ustanowienia służebności.

CZY MOŻNA ZBYĆ SUŻEŃNOŚCI?

Prawo służebności — z racji związania z nieruchomością — jest prawem niezbywalnym. Znaczy to, że nie można go odstąpić bez nieruchomości władnacej i z samego prawa przechodzi na każdego nabywcę tej nieruchomości.

KTO POZA WŁAŚCICIELEM NIERUCHOMOŚCI WŁADNACEJ UPRAWNIONY JEST DO KORZYSTANIA Z PRAWA SŁUŻEBNOŚCI?

Służebność gruntowa może powstać na mocy orzeczenia sądowego w wypadkach określonych w kodeksie cywilnym. Na podstawie tego kodeksu przysługuje np. roszczenie o ustanowieniu drogi koniecznej. Drugi przypadek zachodzi, gdy przy wznoszeniu budynku lub innego urządzenia przekroczone bez-wiary umyślnie granice sąsiedniego gruntu, a właściciel tego gruntu nie sprzeciwi się przekroczeniu granicy i nie grozi mu z tego powodu niewspółmiernie wielka szkoda. Właściciel naruszonego gruntu może wówczas m.in. żądać stosownego wynagrodzenia w zamian za ustanowienie służebności gruntowej.

Służebności gruntowe powstają także na mocy postanowienia sądu o zniesieniu współwłasności lub o dziale spadku.

Organы administracji ustanawiają służebności gruntowe, jako formę wywłaszczenia nieruchomości. Nieruchomość pozostała nadal własnością dotyczącą właściciela.

W JAKI SPOSÓB POWINNA BYĆ WYKONYWANA SŁUŻEBNOŚĆ GRUNTOWA?

Wykonanie służebności powinno w jak najmniejszym stopniu utrudniać korzystanie z nie-

ruchomości obciążonej. Jeżeli strony nie umówili się inaczej — właściciel nieruchomości władnacej obowiązany jest do utrzymania urządzeń potrzebnych do wykonywania służebności.

W razie podziału nieruchomości władnacej, służebność utrzymywana jest dla każdej części nieruchomości, powstałej w wyniku podziału. Gdy jednak służebność zwiększa użyteczność tylko jednej lub kilku części — właściciel nieruchomości obciążonej może domagać się zwolnienia ze służebności wobec części pozostałych.

Podobnie w wypadku podziału nieruchomości obciążonej, służebność obciąża każdą z części powstałą przez podział. Również w tej sytuacji — gdy wykonywanie służebności ogranicza się do jednej lub kilku części — właściciele części pozostałych mogą domagać się zwolnienia ich od służebności.

CZY MOŻNA DOMAGAĆ SIE ZMIANY SPOSOBU WYKONYWANIA SŁUŻEBNOŚCI?

Z żądaniem zmiany sposobu wykonywania służebności można wystąpić gdy zajdzie ważna potrzeba gospodarcza po stronie nieruchomości obciążonej, propozując stosowne wynagrodzenie. Wystąpienie takie nie jest skuteczne, jeżeli żądana zmiana przyniosłaby niewspółmierny uszczerek nieruchomości władnacej.

W JAKI SPOSÓB NASTĘPUJE WYGASNIECIE LUB ZNIESIENIE SŁUŻEBNOŚCI?

Służebność gruntowa wygasza jeżeli nie jest wykonywana przez dziesięć lat. Wygasnięcie to następuje z mocy samego prawa. Zniesienia służebności może żądać właściciel nieruchomości obciążonej. Zniesienie służebności następuje za wynagrodzeniem i jest możliwe, jeżeli na skutek zmiany stosunków służebność ta stała się dla właściciela nieruchomości obciążonej szczególnie uciążliwa, a nie jest konieczna do prawidłowego korzystania z nieruchomości władnacej. Zapłata wynagrodzenia została przewidziana w tym wypadku dla tego, że do zniesienia służebności dochodzi w sytuacji, w której służebność nie utraciła wszelkiego znaczenia dla nieruchomości władnacej (choćże nie jest dla nich konieczna).

W warunkach, gdy służebność gruntowa utraciła dla nieruchomości władnacej wszelkie znaczenie, właściciel nieruchomości obciążonej może żądać zmiany służebności bez wynagrodzenia.

KIEDY MOŻNA NABYĆ SŁUŻEBNOŚĆ GRUNTOWĄ PRZEZ ZASIEDZENIE?

Jest to możliwe tylko w wypadku, gdy służebność polega na korzystaniu z trwałego i widocznego urządzenia. Nie można nabycie służebności przez zasiedzenie na nieruchomościach państwowych. Jest to możliwe tylko na nieruchomościach o innych formach własności. Przyjęcie zasad, że nabycie służebności przez zasiedzenie możliwe jest tylko przy korzystaniu z trwałych i widocznego urządzenia, ma na celu ostrzeżenie właściciela nieruchomości, o korzystaniu z jego urządzenia i umożliwienie mu

przerwanie takiego zasiedzenia lub formalnego zawarcia umowy służebności z zainteresowanym użytkownikiem.

OBOWIĄZEK ZGŁASZANIA PADLINY

Z dniem 31 lipca br. weszło w życie rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie obowiązku i sposobu zgłaszania oraz dostarczania zwłok zwierzęcych do zakładów utylizacyjnych (Dz.U.Nr 28, p. 139).

Rozporządzenie to nakłada m.in. na posiadacza padłego zwierzęcia oraz posiadacza gruntu lub pomieszczenia, w którym znajdują się zwłoki zwierzęce, obowiązek ich zgłoszenia do zakładów utylizacyjnych, punktów zgłoszeń zwłok lub zbieraczy.

JAKIE OBOWIĄZKI SPOCZYWAJĄ NA OSOBIE ZGŁASZAJĄcej ZWŁOKI ZWIERZĘCE?

Osoby takie powinny niezwłocznie, najpóźniej w ciągu 24 godzin od padnięcia lub zabicia zwierzęcia nie w celu spożycia albo od chwili wykrycia jego zwłok, dokonać zgłoszenia ustnie, telefonicznie, telegraficznie lub przez posłańca jednostce przyjmującą takie zgłoszenia. W razie trudności w dokonaniu zgłoszenia z powodu braku łączności z jednostką przyjmującą zgłoszenia lub z innych przyczyn osoba, na której ciąży omawiany obowiązek, powinna dokonać zgłoszenia terenowemu organowi administracji państowej (np. urzędowi gminy).

Osoby te zobowiązane są również zabezpieczyć zwłoki w taki sposób, aby pozostały w stanie nienaruszonym do czasu odbioru oraz udzielić pomocy w ich załatwieniu.

Jednostki przyjmujące zgłoszenia powinny odebrać zwłoki:

- w okresie od 1 kwietnia do 20 grudnia — nie później niż w ciągu 24 godzin
- w okresie od 21 grudnia do 31 marca nie później niż w ciągu 48 godzin od chwili przyjęcia zgłoszenia.

W razie znajdowania się zwłok zwierzęcych w miejscu niedostępny dla dojazdu środka przeprowozowego jednostek odbierających te zwłoki — osoby obowiązane do ich zgłoszenia powinny dostarczyć je do najbliższego miejsca, do którego może dojechać pojazd przewozowy.

Gdyby nie mogły dostarczyć zwłok w takie miejsce — powinny niezwłocznie zawiadomić o tym terenowy organ administracji państowej, który zajmie się tą sprawą.

JAKIE SĄ SKUTKI NIEWYKONANIA OBOWIĄZKU ZGŁOSZENIA ZWŁOK ZWIERZĘCYCH?

W przypadku stwierdzenia, że zwłoki zwierzęce nie zostały zgłoszone w terminie (24 godzin), terenowy organ administracji państowej zapewnia unieszkodliwienie zwłok, a koszty tego zbiegu pokrywa osoba, która nie dopełniła obowiązku zgłoszenia.

Za zgłoszone zwłoki zwierzęce właściciel otrzymuje zapłatę. Zakłady utylizacyjne wracają również poniesione koszty zgłoszenia zwłok zwierzęcych, zabezpieczenia ich do czasu odbioru oraz ewentualnego dostarczenia ich do zakładów.

W.M.

HVIEZDY O NÁS

 STRELEC
23.XI.-21.XII.

Aj keby si sa cítil niečim dotknutý, nebude to zle mienené. Okolie je ochotné ti vo všetkom pomôcť. Krátká cesta môže vyvolať trochu zmätku. Miesto, kam sa chystás, nebude tak dôležité ako ľudia, ktorých tam môžeš stretnúť. Aj keď to neočakávaš, môžu byť medzi nimi aj tvoji starí známi. Môžeš obnoviť stare prieatelstvo.

 KOZOROŽEC
22.XII.-20.I.

Konečne sa zbaviš neprijemných myšlienok. Dávno očakávané správy ti zlepšia náladu. Jedným neprijemným problémom budú peniaze, vlastne ich nedostatok. Ak však dobre splníš uloženú úlohu, čaká ťa nielen uznanie, ale aj peňažná odmena, ktorá vyrieši tvoju finančnú situáciu.

 VODNÁR
21.I.-18.II.

Zdá sa, že bez tvojej účasti sa rozbehla záležitosť, ktorá sa ťa týka. Situácia sa bude rýchlosťou rozvíjať. V tomto pripade bude treba konať spoločne, po dohode. Nepokúšaj sa nič vybavovať sám,

na vlastné riziko. V každom prípade sa pred tebou otvára možnosť veľkého kroku vpred.

 RYBY
19.II.-20.III.

Situácia sa rýchlo mení. Nečakávané sa strelneš s novými ľuďmi a nadviažeš nové známosti. Presvedčí ťa o tom, aká dôležitá je ľudská priateľstvo, ktoré si doposiaľ nevenoval väčšiu pozornosť. Prestaň sa zaoberať vlastnou osobou, inakšie stratiš prieležitosť, ktorá sa už nevráti.

 BARAN
21.III.-20.IV.

Dostaneš dobré správy od blízkej osoby. Problémy, ktoré ťa znepokojovali, sa začnú pomaly obracať k lepšiemu. Konečne sa uvolní napätie, ktoré ťa už dlhší čas trápi. Príde čas na odpočinok a trochu príjemnosti. Budeš mať sice v tejto súvislosti značné výdavky, ale podarí ťa ti úspešne vyriešiť finančnú situáciu.

 BÝK
21.IV.-20.V.

Ocitneš sa náhle v novom okolí. Nebude pre ťa ľahké zvyk-

núť ťa, ale až sa s tým zmieriš, budeš spokojný. Musíš pochopíť, že v žiadnej situácii ľovek nesmie byť trpným divákom a vopred so všetkým súhlasí.

lepšia hviezda nič nedokáže, ak hra so zlým súborom.

 PANNA
24.VIII.-23.IX.

Malými ústupkami môžeš zlepšiť ovzdušie vo vzájomných vzťahoch. Nemusíš mať predsa vždy pravdu. Trochu sebakritiky by ti nezaškodilo. Okolo ťa sú nielen ľahostajní a nepriazniví ľudia, ale aj piateľsky naklonení. Tvoja nedôvera môže odradiť aj tých, ktorí by ti chceli skutočne pomôcť.

 VÁHY
24.IX.-23.X.

Spory o rôznych bežných záležistočach majú zmysel iba vtedy, ak vedú ku konkrétnemu riešeniu. Inak sú to len prázdné reči. Často si roztrpený zbytočnými debatami, ale nie je to tak trochu tvoja vina? Ľudia majú k tebe dôveru, skús im navrhnúť niečo užitočného, čo by prinieslo praktické výsledky.

 ŠKORPIÓN
24.X.-22.XI.

 RAK
22.VI.-22.VII.

Potrebuješ predovšetkým odpočinok. Tažkosti sice ešte neskončili, ale najhoršie už máš za sebou. Pred ťa bude perspektíva zaujímavej cesty a nadviazania cenných a užitočných stykov. Zbytočne si robis starosti, mnohé sa vyriešia aj bez tvojej účasti a po návrate sa dás s novou energiou do práce.

 LEV
23.VII.-23.VIII.

Ako divák môžeš mať niekedy lepšie výsledky ako aktívny účastník udalostí. Ak chceš však napriek tomu byť hercom, nájdij si lepšieho režiséra. Inakšie celá hra môže byť neúspešná. A ani naj-

Robiš príliš veľa vecí naraz, čo ti nedovoľuje sústrediť sa na to, čo je najdôležitejšie. Rôzne nepriaznivé rodinné starosti ťa postavili v zlej situácii; vyžadujú veľa času a pozornosti. Začiaľ čo iní majú už svoju prácu za sebou, ty iba začínaš. Odlož na nejaký čas všetko stranou a daj sa do práce, lebo budes musieť začínať od začiatku.

NÁŠ TEST

Dobrá máma, dobrý táta...

Chceš viedeť, jsi-li dobrú matkou nebo otcom? Odpovéz na všechny otázky „ano“, „ne“ nebo „nevím“ a pak si sečti získané body.

1. Na jednání dítěte někdy reagují výbušně a pak toho lituju.
2. Někdy prosím o pomoc nebo radu jiné osoby, nevím-li, jak reagovat na chování svého dítěte.
3. Moje intuice a zkušenosť jsou nejlepším rádecem ve výchově dítěte.
4. Někdy se svěřuji dítěti s věcmi, o kterých bych s nikým jiným nemluvil(a).
5. Dráždí mne nepříznivé mínění jiných lidí o mé dítěti.
6. Stává se mi, že se omlouvám dítěti za své chování.
7. Myslím, že dítě nemá mít před rodiči žádné tajemství.
8. Vidím mezi charakterem svého dítěte a svým vlastním rodičům, které jsou někdy zdrojem údivu nebo radosti.
9. Příliš silně prožívám starosti a neúspěchy svého dítěte.

10. Dovedu odepřít dítěti kupi hračky, i když na ni mám, protože vím, že je jich doma plno.

11. Podle mého názoru je nejlepším trestem za provinění do určitého věku výprask.

12. Moje dítě je přesně takové, jaké jsem si přála.

13. Někdy dítě mi působí více starostí než radosti.

14. Někdy se mi zdá, že dítě mne učí zcela novému myšlení a jednání.

15. Máme konflikty s vlastním dítětem.

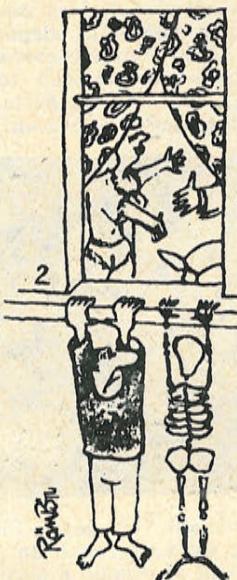
Za každou odpověď „ano“ na otázky 2, 4, 6, 8, 10, 12 a 14 a „ne“ na otázky 1, 3, 5, 7, 9, 11, 13 a 15 dostaneš 10 bodů, za každou odpověď „nevím“ 5 bodů.

100—150 BODŮ: Dovedeš dobře pochopit vlastní dítě. Tvoje názory a mínění ti pomáhají dobře řešit výchovné problémy. Jsi-li v praxi stejně otevřená a snášenlivá, můžeš být vzorem hodným následování. K ideálu ti chybí jen jedno: posudek vlastního dítěte. Budeš mít odvahu to zkoušit?

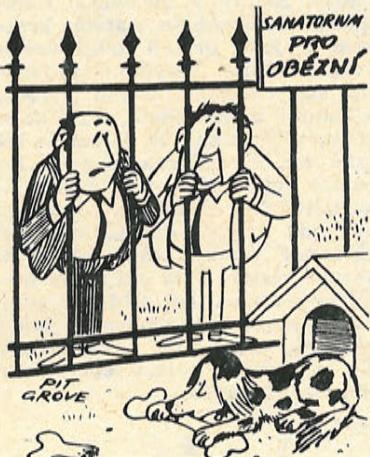
50—99 BODŮ: Jsi na dobré cestě k pochopení vlastního dítěte. Občasné starosti a potíže s dítětem můžeš vyřešit, začneš-li od sebe. Nevymlouvej se nedostatkem času nebo charakterem dítěte. Na některé věci můžeš mít vliv — snaž se toho využít. A nezapomeň, že rozumět nemusí vždycky znamenat totéž jako souhlasit. Týká se to nejen dítěte, ale i tvé osoby.

0—49 BODŮ: Větší soucit si zaslouží tvé dítě než ty. Nemá matku (otce), kteří by byli dobrými přáteli a průvodci na těžké cestě za životními zkušenosťmi. Ale ještě není všechno ztracené. Chceš-li opravdu pro své dítě něco udělat, zkus to jinak. Snad najdeš někoho, kdo ti pomůže. Nebude to snadné, ale v budoucnosti ti to opatří vděčnost a šťastný život tvého dítěte.

„Už zase nová vásanka, miláčku — ty mě přímo rozmazluješ!“

„Z té kůstky by byla ještě výborná polívčička!“

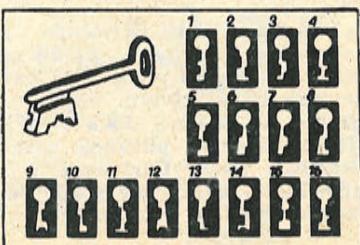

„Dieťa na prednom sedadle, a bez bezpečnostného pásu!“

DOKÁŽEŠ TO?

KLÚC

Ku ktorej dierke patrí pripravenej klíč? (Odpoveď na str. 29)

KOMBINUJ A POČÍTEJ

Prázdné čtverečky doplňte čísla tak, aby platily dané výsledky.

	X		-	=9
+		+	+	
-	5	X		=9
-		+	-	
+		+	+	=9
=9		=9	=9	

JMÉNO VĚSTÍ

SYLVIE. Nejčastěji blondýnka, vysoké nebo střední postavy. Hezká, s pravidelnými rysy, vysokým čelem, rovným nosem, oválným obličejem a broskovovou pletí. V jejím zjevu je mnoho půvabu a osobní hrđosti. Je mládcem svého otce, kterému je podobná; matka ji méně rozumí. Má všechny schopnosti s převahou vrozeného nadání pro exaktní vědy. Uvědomuje si svou hodnotou a ačkoliv se sama nikdy nevyvysuje, vyzařuje z ní cosi, co budí úctu a obdiv. Od dětství ví, co chce od života, od lidí i od sebe samé. Pochází většinou z rozbité rodiny. Má vysoké požadavky vůči sobě i jiným. Má ráda dobrou literaturu, přírodu, psy, květiny, sport, výlety a hezké oblečení. Nesnáší hrubost, vulgárnost, laciné senzace, povrchnost a dotérné namlouvání. Je dost vážná, ale je-li třeba, dovede být veselá, živá, plná nápadů, dobrá organizátorka a hospodyně. Od dětství je na svůj věk trochu příliš vážná a snad proto nemá skutečně bezstarostné dětství. Uvědomuje si to teprve v dospělosti. Vlastním dětem chce dát skutečně radostné dětství. Je výbornou ženou, matkou, přítelkyní a pracovnicí. Nejčastěji pracuje v kanceláři. Mívá náročné, někdy rozmarné šéfy. Vdává se spíše z rozumu než z lásky, ale bere si dobrého člověka, který je ji bezmezně oddán a ona je mu věrná. Může udělat velkou kariéru, ale někdy se spokojí i něčím menším vzhledem ke svému zdraví. Mívá dva syny, skvělé chlapce, kteří jsou ji podobní a zbožňují ji. Muži ji milují platonicky a váží si ji. Někdy však bývají i zcela jiné Sylvie, mstivé, rozmarné, se zcela opačnými rysy charakteru.

TADMIR

SNÁR

Veríte snom? Nie? Ani my neveríme, ale veď to nevadí pozrieť sa niekedy do snára. Je to predsa zábava. A čo, keď sa vám dobrý sen splní? Tak teda,

keď sa vám sníva:
Klúč nájdený — vyhneš sa neprijemnostiam; stratený — veľa hádok v rodine; kovaný — šťastný pomer bude zrušený; hľadaný — máš nepriekop vo svojich veciach; zdvihnutý zo zeme — zisk; Jazda na voze — nesúhlas, nedorozumenie; v poštovom voze — nedobrovolné zastavenie na ceste; niekoľkými koňmi — bohatstvo; vo voze tahanom ľuďmi — moc a sláva; prevrátený vozom — nespokojnosť;

Sperky — nesené — šťastie, spokojnosť; kúpené — budeš mať nesťastie; obdržané darom — lichotníci sa opradajú; Mačka — budeš oklamaný; Škrabajúca — tažkosti; čierna — nešťastie; kfmená — budeš odmenený nevďakom; hravá — príliš dôveruješ záľudným ľuďom; zabítá — zločinec bude zneškodený; vrieskajúca — neprijemné príhody; Mačacia kožušina — dostaneš späť stratený majetok; Kobylka zelená — nastanú bezstarostné časy; Komáre — nepriatelia sa prepadnú; Továrenský komín — nájdeš dobrú prácu; dymiaci — blahobyt; Košík s kvetinami — šťastie v láske; prázdný — tvoja láska nebude opäťovaná; zavretý — dozvieš sa tajomstvo.

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO KULTURALNY
00-372 WARSZAWA, UL. FOKSAL 13.
TEL. 26-44-49 (red. nacz.), 26-04-55, 26-42-57

ORGAN TOWARZYSTWA SPOŁECZNO-KULTURALNEGO CZECHÓW I SLOWAKÓW W POLSCE, adres ZG TSKCIS 31-504 Kraków, ul. Zygmunta Augusta 7/3—4, tel. 22-12-92.

ODZNACZONY: Złotym Medalem ze Wstęgą Czechosłowackiego Instytutu Kontaktów Międzynarodowych, Medalem Macierzy Słowackiej Za Zasługi dla Rozwoju Literatury Słowackiej, Złotą Odznaką Za Zasługi dla Ziemi Krakowskiej, Medalem Za Zasługi dla TSKCIS.

REDAKCJA: Adam Chalupiec (redaktor naczelny), Areta Fedak (opracowanie graficzne), Anna Krzysztofekowa, Mieczysław Pożarski (redaktor techniczny), Eva Rudnicka (tłumacz), Alžbeta Stojowska (tłumacz), Dominik Surma, Ján Spernoga (sekretarz redakcji).

WYDAWCZA: Wydawnictwo Współczesne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-490 Warszawa, ul. Wilejska 12, tel. 28-24-11.

SPOŁECZNE KOLEGIUM REDAKCYJNE: Augustin Andrašák, Ján Galičník, Jozef Grigľák, Ján Haláč, František Harkabuz, Vladimír Hess, Zofia Chalupkova, Bronislav Knapčík, Eugen Kott, Angela Kulaviaková, Ján Lukáš, Lídia Mšalová, František Paciga, Andrej Vojtas.

WARUNKI PRENUMERATY: Prenumeratę na kraj przyjmują Oddziały RSW „Prasa-Książka-Ruch”, oraz urzędy pocztowe i doręczyciele w terminach: do dnia 10 listopada na I kwartał, I półrocze oraz cały rok następny; do dnia 10 czerwca na II półrocze roku bieżącego.

Cena prenumeraty: kwartalnie 30 zł, rocznie 120 zł. Instytucje i zakłady pracy opłacają prenumeratę w miejscowościach Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch” lub — w miejscowościach, gdzie Oddziały nie ma — w urzędach pocztowych. Czytelnicy indywidualni opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i (na wsi) u doręczycieli.

Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch” Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata z wysyłką za granicę jest droższa o 50% dla zleceniodawców indywidualnych i o 100% dla instytucji.

DRUK: Prasowe Zakłady Graficzne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-375 Warszawa, ul. Smolna 10. Zam. 654.

Nie zamówionych tekstu, fotografii i rysunków Redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo skrótów.

Numer oddano do składu 3.10.1986, podpisano do druku 10.11.1986.

STÁVA SA ■ STALO SE...

MLADÍ ŽENÁČI. Ako piše západná tlač, najmladším a už dva krát ženatým mužom v Spojených štátach je 15-ročný Hal Warden. Toto slubné chlapčiatko sa zoznámilo vo veku necelých 13 rokov s o dva roky staršou Wendy Chappelovou. Zamílovali sa do seba a na svet prišlo dievča Heather Nicole. Tak teda sa Hal oženil s Wendy — vo väčšine štátov USA sú manželstvá medzi neplnoletými povolené — ale mladá manželka ušla od neho ešte počas medových týždňov. Nasledoval rozvod, potom sa Hal rýchlo zamíľoval do 14-ročnej Catherine. Vo februári bol sobáš tohto neobvykľého mladého páru a prednedávnom sa im narodil synček, Ashley. Pätnásť-ročný manžel a otec rodiny tvrdí, že má už dosť manželstiev a detí na celý život. Ale podľa tempa, v akom začal svoj dospelý život sa možno domnievať, že Hal má príležitosť prekonáť doterajšieho manželského „rekordéra“, istého Freda Dengera, ktorý sa do 63. roku života oženil 12-krát.

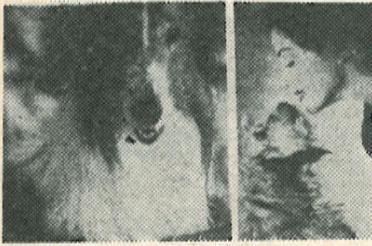

nazu, ktorý bol veľmi populárny. Hrdinovia tohto seriálu, rodina Carterigtovcov, bývajúca na ranči Panderosa, si získala sympatie divákov skoro na celom svete. Miláčikom divákov bol najmä „malý Joe“, ktorého hral Michael Landon. Vďaka tejto úlohe, vtedy ešte mladý herec, urobil veľkú kariéru. Neskor hral v mnohých filmoch a seriáloch. Jeden z nich Domček na prérii vysielala aj naša televízia, radi naň pozerajú naše deti a vnuci.

49-ročný „malý Joe“ je nielen hercom, ale aj producentom. Nedávno natočený seriál Highway to Heaven (Cesta do neba), v ktorom Landon hrá hlavnú úlohu, nielen financoval, ale bol aj jeho režisérom a autorom.

Najdôležitejšimi vecami v živote Landona je film a rodina. Má osiem detí, tri z nich sú adoptívne. V októbre hercova manželka Cindy očakáva šieste dieťa — teda bude ich spolu v dome Landonovcov deväť — od dospievajúcich po nemluvňa. Michael Landon, ktorého deťstvo bolo fažké a nešťastné, je nesmierne citlivý na osud detí, zaujima sa o ne, venuje im veľa pozornosti aj v živote, aj vo svojich filmoch.

Na snímke: bývalý „malý Joe“ s manželkou a šestimi deťmi.

ČTYŘNOHÉ HVĚZDY. V dějích filmu jich bylo několik. První — vlčák Rin-Tin-Tin; přivezl ho z Evropy do Spojených států po první světové válce demobilizovaný voják, který přišel do Hollywoodu hledat práci. Hercem se však nestal on, ale pes. Proslulý Rin-Tin-Tin udělal mezinárodní kariéru, hrál ve 22 filmech. A když se koncem dvacátých let rozložil se životem, dokonce i důstojné britské noviny Times otiskly jakýsi nekrolog psí hvězdy. V roce 1975 byl v Hollywoodu natočen film Won-Ton Ton o životě a kariéře slavného Rin-Tin-Tina. Čtyřnohý herec se však nadále nadále a popularitu nevyrovnal svému předchůdci.

Světoznámou hvězdou byl též pes Lassie. Poprvé zahrál v roce 1942 jako partner tehdy desileté Liz Taylorové. Později vznikly další filmy s Lassiem. Dívaci ovšem nevěděli, že v roli Lassie nevystupuje jeden pes, ale několik podobných psů. Dublovaly se v různých scénách. Všichni byli nadaní a jednalo se s nimi jako se skutečnými hvězdami. Do ateliéru je vozili Rolls-Roycem!

Nejlépe placeným psem byl Benji, směšný malý voříšek, ktorý ako hrdina dlouhého seriálu vydelal pro svého pána pries milión dolarů. Nedávno se na filmovém plátně objevil Mike, rovněž collie; tak se osvědčil, že se s ním bude natáčet celý seriál.

Na snímku: Lassie a Benji s herečkou Jane Seymourovou.

DĚTI ČEKAJÍ NA KATA... Třicet dva nezletilých chlapců a děvčat odsouzených k trestu smrti čeká v amerických věznicích. Ve 36 státech, v nichž nadále existuje trest smrti, mohou být k tomuto trestu odsouzeni i nezletili. Ve státě Indiana právo připouští dokonce i popravy desetiletých dětí!

Nejmladší čekateľkou na elektrické kreslo je šestnáctiletá černoška Paula Coopersová. Před rokem Paula, dítě nezaměstnaného alkoholika, přepadla s tremi přítelkyněmi 78-letou stafenkou. Zabily ji a ukradly 30 dolarů. Spolupachatelky byly odsouzeny k mnoha letům vězení, Paula k smrti, protože ona zasadila starému smrtelné rány nožem. Paulin obhájce a časť veřejného mínení považuje tento rozsudok za krutý; Paula spáchala zločin v patnácti letech, vychovala se v prostredí býdy a demoralizace. Byla to všechno jen její vina?

Paula čeká na smrt ve vězení Crown Point v Indiane; ve vězení v Oklahomě čeká na vykonání rozsudku len trochu starší Wayne Thompson, šesté dítě z chudé rodiny z mestečka Chickasha. Společně se starším bratrem a jeho přátele zabil svého švagra, muže Waynove milované starší sestry. Tento člověk, alkoholik a narkoman, týral svou ženu, vyhrožoval, že ji zabije, bil také malého Wayna a nutil ho užívat chemické prostředky s narkotickým účinkem. Chlapec byl pod vlivem drogy, když se zúčastnil vraždy svého švagra v obraně sestry. Bylo mu tehdy necelých patnáct let. Obhájce malého Thompsona usiluje o omilostnění, ale zatím bezvýsledně. Na snímku: Paula Coopersová a Wayne Thompson.

V NEOBVYKLOM ÚBORE sa ukázal obyvateľom Štvrtkových ostrovov, nachádzajúcich sa na Arafurtskom mori medzi Austráliou a Novou Guineou, anglikánsky biskup Kiwami Dai. Pán biskup mal sukničku z trávy, na prsiach a v nose ozdoby z košti a na hlave chochol z farebných pier.

Ale nikto neboli týmto úborom pohoršený. Naopak, veriaci privítali novovymenaného biskupa s nadšením. Anglikánsky cirkevný hodnostár pochádzal totiž zo Štvrtkových ostrovov, a to, čo mal na sebe, bolo sviatočným úborom kmene Sabai, ktorého je členom. Preto neprekupuje, že domorodci prijali biskupa — svojho rodáka srdečnejšie ako keby bol oblečený do európskych šiat, aké obvykle nosia anglikánski duchovní.

Na snímku: biskup Kiwami Dai.

FIONA VIDÍ! Fioně Cammingové z Newcastle v Anglii je 19 let, skončila školu a uvažuje o ďalšom studiu a budoucim povolaniu. Bylo by to zcela normálné, když by Fiona nebyla do nedávna slepá. Byly jí tři roky, když začala ztrácat zrak. Všichni lekári, kteří ji vyšetrovali, tajili před zoufalymi rodiči, že Fiona bude slepá. Nemoc se rozvíjela a konečně došlo k nejhoršímu: Fiona přestała vidět.

Fionina matka však neztrácela naději. Přečetla v novinách zmínku o moskevském Institutu očních nemocí, z níž vyplývalo, že institut má dobré výsledky v léčení rozpadu sítnice; právě tam nemoc způsobila slepotu její dcery. Paní Cummingsová naposledy dopis ministerstvu zdravotnictví SSSR a brzy dostala odpověď: Přijedete s dcerou!

Už několik let jezdí Fiona s matkou dvakrát ročně do Moskvy. Léčení je dlouhé a složité, ale účinné. Fiona už docela dobře vidí. Cesty z Newcastle do Moskvy hradí z vlastní iniciativy odborový svaz sovětských horníků. Fionin otec celý život pracoval jako horník. Fiona je šťastná. „Až už nebudu muset jezdit do Moskvy,“ říká, „bude se mi stýskat. Mám tam tolik přátel.“ Na snímku: Fiona Cammingová

KTO AKO HOVORÍ? Odbornici vypočítali, že najrýchlejšie na svete hovoria Francúzi — až 350 slov za minútu. Trochu pomalšie hovoria Japonci — 310 slov za minútu. Angličania povedia za minútu iba 220 slov a Nemci 210 slov. Najpomalšie hovoria obyvateľia Polynézie — iba 50 slov za minútu.

Britský psychológ Archil skúmal súvislosť medzi národným charakterom a rýchlosťou gestikulácie. Napr. Fini robia jeden pohyb rukou za hodinu, Taliansi 80, Francúzi 120 a Mexičania až 180 gest rukami za hodinu.

PRED PARÍŽSKOU RADNICÍ se shromáždil dav zvědavců, kteří přihlíželi, jak jejich oblibence Jean-Paul Belmondo vchází na radnici s nevěstou v bílém. Ti, kteří myslí, že Belmondo se žení, se zmýlili. Byla to svatba jeho dcery Patricie, která se provdala za novináře Philippa Chevaliera.

Triadesačiletý Belmondo po rozvodu se svou ženou Elodií nemá v úmyslu se oženit. Má pouze přítelkyně, kterým nikdy neslibuje manželství. Jeho nynější životní druhá, půvabná mladá Brazilka Maria Carlonová, již několik let usiluje přemluvit Belmonda, aby se s ní oženil, ale bezvýsledně.